

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2008–2009

Toimittajat

Riitta Hänninen
Yrjö Sevola

Tekninen toimitus

Sari Elomaa (taitto, kuvat)
Jouni Hyvärinen (kansi)

MESU-tietokanta ja tilastolaskenta

Jarmo Mikkola

Tilaukset

Tilaushinta 30 €
Julkaistaan loka-marraskuun vaihteessa
Faksi 010 2112101
www.metla.fi/julkaisut/suhdannekatsaus/

Tiedustelut

Raija Lahtinen
Metsäntutkimuslaitos
PL 18, 01301 Vantaa
Puh. 010 211 2198
Sähköposti: raija.lahtinen@metla.fi

ISBN 978-951-40-2126-8 (nid.)
ISBN 978-951-40-2127-5 (PDF)
ISSN 1796-0053

Lokakuu 2008

Vammalan Kirjapaino Oy
Vammala 2008

Metsäntutkimuslaitos
Vantaan toimintayksikkö

Kirjoittajat

Suhdanne-ennuste

Jukka Aarnio, MMM, VTM, tutkija

jukka.aarnio@metla.fi

Riitta Hänninen, MMT, tutkija

riitta.hanninen@metla.fi

Jussi Leppänen, MMM, tutkija

jussi.leppanen@metla.fi

Antti Mutanen, MMM, tutkija

antti.mutanen@metla.fi

Yrjö Sevola, MML, erikoistutkija

yrjo.sevola@metla.fi

Esa Uotila, MMM, tutkija

esa.uotila@metla.fi

Kari Valtonen, MMM, tutkija

kari.valtonen@metla.fi

Jari Viitanen, YTT, tutkija

jari.viitanen@metla.fi

Erityisartikkelit ja ikkunat

Simo Hannelius, MMM, tutkija

simo.hannelius@metla.fi

Jarkko Hantula, FT, professori

jarkko.hantula@metla.fi

Pekka Ollonqvist, KTT, professori

pekka.ollonqvist@metla.fi

Tuula Piri, MMT, tutkija

tuula.piri@metla.fi

Lauri Sikanen, MMT, professori, JoY

Matti Sirén, MMT, tutkija

matti.siren@metla.fi

Sisällys

Yhteenveto <i>Riitta Hänninen ja Jari Viitanen</i>	4
I Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys	9
1.1 Kansainvälinen talous <i>Jari Viitanen</i>	9
<i>Ikkuna:</i> Inflaatio, korot, valuuttakurssit ja talouseennusteiden epävarmuus	14
1.2 Kotimaan talous <i>Jari Viitanen</i>	15
2 Metsäteollisuus	17
2.1 Saha- ja vaneriteollisuuden vienti ja tuotanto <i>Riitta Hänninen ja Antti Mutanen</i>	17
2.2 Massa- ja paperiteollisuuden vienti ja tuotanto <i>Kari Valtonen</i>	22
2.3 Metsäteollisuuden kustannukset ja kannattavuus <i>Antti Mutanen</i>	28
<i>Ikkuna:</i> Metsäteollisuuden kustannusrakenne.....	32
2.4 Metsäteollisuuden työllisyys <i>Yrjö Sevola</i>	36
3 Metsätalous	38
3.1 Puuvarojen käyttö <i>Yrjö Sevola</i>	38
3.2 Raakapuumarkkinat <i>Jussi Leppänen ja Esa Uotila</i>	40
<i>Ikkuna:</i> Puumarkkinoiden vero-ohjauskeinot vuonna 2008 <i>Jussi Leppänen</i>	44
<i>Ikkuna:</i> Reaalisten vienti- ja kantohintaindeksien kehitys <i>Pekka Ollonqvist</i>	46
3.3 Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus <i>Jukka Aarnio ja Esa Uotila</i>	49
3.4 Metsätalouden työllisyys <i>Yrjö Sevola</i>	54
Erityisartikkelit	56
Kesähakkuiden vaikutukset metsien terveyteen <i>Tuula Piri, Matti Sirén ja Jarkko Hantula</i>	56
Pellettimarkkinat kasvussa <i>Lauri Sikanen ja Antti Mutanen</i>	58
Metsälöiden pirstoutuminen ja veromuutokset <i>Jussi Leppänen</i>	61
Metsätiloja ostaneiden muotokuva <i>Simo Hannelius</i>	64
Ennusteiden osuvuus 1994–2007	67

Yhteenveto

Euroalueen talouskasvun hidastuminen, asuinrakentamisen väheneminen, korkea korkotaso sekä finanssimarkkinoiden epävarmuus heikentävät Suomen metsäteollisuustuotteiden kysyntää tänä vuonna. Sahatavaran vientimäärät ja -hinnat sekä tuotanto supistuvat noin viidesosan viime vuodesta, joka tosin oli korkeasuhdanteen huippuvuosi saha-teollisuudessa. Myös paperiteollisuuden tuotanto ja vienti alenevat. Kapasiteetin sulkemisista huolimatta Euroopan paperimarkkinoilla on edelleen ylitarjontaa, joka näkyy lopputuotteiden heikkona hintakehityksenä ja huonona kannattavuutena. Tuotantomäärien alentuessa metsäteollisuuden puun käyttö, kotimaan markkinahakkuut ja kantorahatulot sekä metsäteollisuuden työllisyys pienenevät viime vuodesta. Havutukkien nimelliset kantohinnat alenevat viime vuoden ennätystasolta. Mäntykuitupuun kantohintoja nostaa kysynnän kasvu, kun vähentyvän sahakkeen määriä korvataan osin kuitupuulla. Puun tuonti pysyy korkealla ja hallituksen puunmyyntiveron alentamispäätökset lisäävät puun tarjontaa kotimaassa, mikä auttaa varautumaan vuoden 2009 alussa voimaan tuleviin Venäjän raakapuun vientitullien korotuksiin.

Vuonna 2009 metsäteollisuuden tuotanto ja vienti supistuvat edelleen talouskasvun heikentyessä keskeisillä vientimarkkinoilla. Sahatavaran hintojen kuitenkin odotetaan loppuvuoden aikana hieman nousevan Venäjän vientitullien vaikuttaessa globaalisti tukkipuiden saatavuuteen. Paperin hintojen ennakoidaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla kapasiteetin leikkausten ansiosta, vaikka kysyntä

Euroopassa aleneekin. Teollisuuden puun käyttö supistuu edelleen tuotannon alentuessa, mutta kotimaan markkinahakkuut lisääntyvät puun tuonnin vähentyessä lähes puoleen vuodesta 2008. Talouden noususuhdanteessa vastaava tuonnin aleneminen nostaisi kotimaisen puun hintaa. Metsäteollisuuden heikentyneen markkinatilanteen vuoksi havutukkien nimelliset kantohinnat kuitenkin laskevat edelleen hieman, ja mänty- sekä koivukuitupuun kantohinnat pysyvät lähellä vuoden 2008 keskihintoja.

Keskeinen riski metsäsektorin ennusteiden toteutumiselle on vientimarkkinoiden ja kotimaan talouskehityksen synkkeneminen edelleen, mikä alentaisi metsäteollisuustuotteiden kysyntää ja hintoja sekä heikentäisi tuotannon kannattavuutta.

Metsäteollisuuden vientimarkkinoilla talouskasvu hidastuu merkittävästi

Suomen metsäteollisuuden vientiosuuksilla painotettu maailmantalouden reaalikasvu hidastuu tänä vuonna 2,6 prosenttiin ja ensi vuonna kasvu hidastuu entisestään. Keskeisillä vientimarkkinoilla Saksassa, Britanniassa sekä Japanissa talouksien kasvut heikkenevät merkittävästi viime vuodesta. Myös metsäteollisuutemme kilpailijamaissa Ruotsissa ja Kanadassa talouskasvu alenee. Kustannusten nousu, korkeat korot, ventialueiden hiipuva kysyntä sekä asunto- ja finanssimarkkinoiden epävarmuus hidastavat euroalueen talouskasvun tänä vuonna

noin puoleentoista prosenttiin ja ensi vuonna jopa alle puoleen prosenttiin. Saksassa talous kasvaa tänä vuonna noin 1,5 prosentin vuosivauhtia, mutta ensi vuonna kasvu saattaa tyrehtyä kokonaan. Britannian talouskasvu jää noin prosenttiin tänä vuonna ja ensi vuonna kasvu voi jopa supistua. Venäjän ja Kiinan talouksien kasvut hidastuvat hieman viime vuodesta, mutta säilyvät sekä tänä että ensi vuonna selvästi korkeampina kuin muualla maailmassa. Yhdysvalloissa talouden kasvu hidastuu tänä vuonna ja saattaa jopa pysähtyä ensi vuonna. Pohjois-Afrikassa sekä Lähi-Idässä talouksien ennakoitaan jatkavan kasvuaan. Suomen talouskasvu jatkuu euroaluetta nopeampana, mutta viennin kasvun hidastuessa myös BKT:n kasvu hidastuu tänä vuonna 2,5 prosenttiin ja ensi vuonna noin 1,5 prosenttiin.

Sahatavaralla heikot markkinanäkymät

Yhdysvaltojen asuntomarkkinoiden lama ja finanssimarkkinoiden epävarmuus ovat alkuvuoden 2008 aikana heijastuneet jo Eurooppaan, jossa sahatavaran kysyntä ja hintataso ovat heikentyneet merkittävästi asuntorakentamisen vähentyessä. Suomessa sahatavaran kysyntää alentaa omakotirakentamisen hiipuminen. Tuotannon rajoitusten odotetaan kuitenkin pienentävän Euroopassa tuottajien sahatavaravaroja loppuvuonna, jolloin hintojen lasku hidastuu. Täna vuonna Suomen sahatavaran viennin nimellisen keskihinnan arvioidaan vuositasolla laskevan noin viidenneksen vientimäärien ja tuotannon alentuessa saman verran.

Vuonna 2009 euroalueen sahatavaran kulutuksen odotetaan edelleen supistuvan asuntorakentamisen vähentyessä, jolloin Suomen sahatavaran tuotanto ja vienti alenevat edelleen hieman. Korkeina pysyvien tuotantokustannusten arvioidaan edelleen rajoittavan sahatavaran tuotantoa Euroopassa ja vähentävän ylitarjontaa Euroopan markkinoilla. Ylitarjontaa voi osaltaan vähentää myös venäläisen raakapuun jääminen pois maailmanmarkkinoilta, jolloin sahatavaran hintataso voi Euroopassa loppuvuonna 2009 vahvistua. Suuret venäläisen puun tuojat, Kiina ja Japani, saattavat korvata ainakin osan puun tarpees-

taan jalosteiden, kuten sahatavaran tuontia kasvattamalla. Merkittävää hinnan nousua voidaan kuitenkin odottaa vasta rakentamisen elpyessä Euroopassa. Suomen sahatavaran viennin keskihinnan odotetaan jäävän alle kuluvan vuoden keskimääräisen hintatason. Vanerimarkkinoilla suhdannekehitys on ollut sahatavaramarkkinoita tasaisempaa. Vanerin viennin keskimääräinen yksikköhinta nousee tänä vuonna vuodentakaisesta noin kuusi prosenttia koivuvanerin hyvän hintakehityksen ansiosta. Vanerinkulutuksen kasvu Länsi-Euroopassa on kuitenkin hiipunut rakentamisen mukana, ja vanerin vientimäärät laskevat tänä vuonna vuoteen 2007 verrattuna. Vuonna 2009 vanerin kulutuksen arvioidaan supistuvan Länsi-Euroopassa edelleen, mikä laskee erityisesti havuvanerin vientimääriä ja -hintaa.

Paperin vienti alenee

Usean vuoden ajan jatkuneen ylitarjonnan ja heikon hintakehityksen vuoksi paperiteollisuuden kapasiteettia on suljettu Suomessa ja muualla Euroopassa. Uusia tehtaita on kuitenkin rakennettu Eurooppaan, joten ylitarjonta jatkuu alalla edelleen. Talouskasvun merkittävästi alentuessa ja heikentäessä paperin kysyntää suomalaiset metsäteollisuusyritykset ovat syksyllä ilmoittaneet uusista tehtaiden ja koneiden sulkemisista tämän vuoden loppuessa ja ensi vuoden aikana. Tuotantokapasiteetin rajun supistamisen vuoksi Suomen paperin tuotannon ja viennin ennakoitaan vuonna 2008 pienenevän noin 6 prosenttia ja kartongin tuotannon ja viennin noin 2 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Vaikka paperin ja kartongin vientihinnat ovat tämän vuoden alkupuoliskolla kohonneet hieman, koko vuoden 2008 nimellinen keskihinta jää kysynnän heikentyessä suunnilleen viime vuoden tasolle.

Vientimarkkinoiden heikkenevä talouskehitys alentaa paperin kysyntää vuonna 2009. Kun metsäteollisuus lisäksi edelleen supistaa tuotantokapasiteettiaan Suomessa, vähenevät paperin ja kartongin tuotanto sekä vienti myös ensi vuonna. Paperin tuotantoon ja vientiin ennustetaan noin 4 prosentin ja kartongin tuotantoon ja vientiin noin 3 prosentin

laskua. Vaikka kapasiteettia leikataan Euroopan paperiteollisuudessa merkittävästi, hintatason ei markkinoiden kysynnän heikkenemisen vuoksi odoteta nousevan. Suomen paperin ja kartongin nimellisten keskivientihintojen ennustetaan pysyvän vuonna 2009 vuoden 2008 tasolla.

Teollisuuden puun käyttö supistuu ja kantohinnat alenevat

Vuosina 2005–2007 teollisuus käytti puuta keskimäärin 73 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, josta kotimaisen puun osuus oli 55 miljoonaa. Tänä ja ensi vuonna teollisuuden puun käyttö vähenee. Sahatavaran ja paperin tuotannon alentuessa markkinahakkuut jäävät tänä vuonna 51 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsissä markkinahakkuut vähenevät 13 prosenttia, kun yhtiöiden ja Metsähallituksen metsissä hakkuut pienenevät viitisen prosenttia. Puun tuonnin odotetaan nousevan viime vuodesta yli 18 miljoonaan kuutiometriin. Pienentyvistä hakkuista huolimatta hakatun puun varastot kasvavat merkittävästi.

Sahatavaran nopeasti heikentynyt kysyntä käänsi havutukkien kantohinnat laskuun jo vuoden 2007 puolella. Sahatavaran tuotannon lasku vähentää havutukkien kysyntää myös tänä vuonna ja niiden nimellisten kantohintojen arvioidaan jäävän vuositasolla 12–15 prosenttia alle viime vuoden keskihinnan. Koivuvanerin vielä hyvänä pysynyt markkinatilanne ja niukkuus koivutukista nostaa koivutukin kantohintaa muutamalla prosentilla. Mänty- ja koivukuitupuun kantohinnat ovat hienoisessa ja hankintahinnat selvässä nousussa, kun vielä alkuvuonna sellun kysyntä ja vientihinnat kohosivat viime vuoteen verrattuna. Kuitupuun hintoihin vaikuttaa myös sahatuotannon lasku, koska vähentyneitä sahakkeen määriä korvataan osin kuitupuun hakkuilla.

Vuonna 2009 markkinahakkuut lisääntyvät hieman, vaikka metsäteollisuuden tuotanto vähenee. Kotimaisen puun tarve pysyy kuitenkin korkealla, koska raakapuun vientitullien nousu lopettaa koivukuitupuuta ja haketta lukuun ottamatta puun tuonnin Venäjältä Suomeen. Hallituksen päätöksen puun

myyntitulon verohuojennuksesta odotetaan lisäävän puun tarjontaa. Sahatavaran tuotannon alentuessa havutukkien nimellisten kantohintojen ennustetaan edelleen olevan lievässä laskussa. Koivutukin kantohinnan arvioidaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla. Vaikka koivuvanerin tuotannon odotetaan vähenevän, koivutukin kysyntä kotimaasta kasvaa tuonnin lähes kokonaan loppuessa. Havukuitupuiden kantohinnat pysyvät lähellä vuoden 2008 tasoa ja koivukuitupuun kantohinnan odotetaan nousevan viitisen prosenttia. Yhteensä kaikista tuontimaista tuodun puun määrän ennakoitaan putoavan vuonna 2009 vähintään 40 prosenttia, noin 11 miljoonaan kuutiometriin.

Metsäteollisuuden kannattavuus heikkenemässä

Metsäteollisuuden kannattavuuskehitys kääntyy tänä vuonna laskuun. Alatoimialoista puutuoteteollisuuden kannattavuuskehitys heikkenee eniten. Tähän vaikuttaa erityisesti sahatavaran ja puuraaka-aineen hintakehitysten epäsuhta. Sahatavaran hinnanlaskun jatkuessa kotimaisen tukkipuun hinnan lasku on tasaantunut ja tuontitukki kallistunut huomattavasti. Puutuoteteollisuuden kannattavuuskehitykseen odotetaan varsinaista helpotusta aikaisintaan vuonna 2010 rakentamisen vilkastuessa sekä koti- että vientimarkkinoilla.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus laskee edellisvuodesta vain hieman tuotehintojen odotettua heikommasta kehityksestä huolimatta. Tähän osasyynä ovat kannattavuuden parantamiseen tähtäävät tuotannon leikkaukset ja säästötoimet, joiden seurauksena supistusten kohteena olevien paperilaatujen ylitarjonta vähitellen pienenee Euroopassa. Myös Yhdysvaltain dollarin vahvistuminen parantaa osaltaan alan kilpailukykyä ja kannattavuutta. Talousnäkymien jatkuva synkkeneminen ja kysynnän väheneminen uhkaavat kuitenkin kannattavuudelle ensiarvoisen tärkeitä paperien vientihintojen korotuksia. Vuonna 2009 massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuteen ei ole odotettavissa huomattavaa kohentumista.

Venäjän puutullipäätöksillä on merkittäviä vaikutuksia metsäteollisuuden toimintaympäristöön vuon-

na 2009. Toteutuessaan tullikorotukset aiheuttavat huomattavia muutoksia Suomen metsäteollisuuden puunhankintaan. Korvaavien raaka-ainelähteiden löytyminen voi olla vaikeaa, jolloin tuotantokapasiteetin lisäleikkaukset ovat todennäköisiä. Toisaalta Venäjän raakapuun, erityisesti havutukkien, viennin tyrehtyminen vaikeuttaa raaka-aineen saatavuutta Suomen lisäksi monissa muissa Euroopan maissa ja etenkin Kiinassa ja Japanissa. Tämä vähentää sahatavaran globaalia tarjontaa ja voi nostaa sahatavaran hintatasoa vientimarkkinoilla odotettua enemmän. Tällä olisi positiivinen vaikutus puutuoteteollisuuden kannattavuuteen jo vuonna 2009. Suomessa sijaitsevalle massa- ja paperiteollisuudelle puutulleilla on pelkästään kielteisiä vaikutuksia.

Kantorahatut alenevat mutta investoinnit yksityismetsissä kasvavat

Puuntuotannon kokonaisinvestoinnit kohoavat yksityismetsissä tänä vuonna runsaaseen 200 miljoonaan euroon, mikä on yli 13 prosenttia kantorahatuloista. Uudistamis- ja alojen kasvun johdosta kokonaisinvestoinnit ovat vuonna 2009 jo noin 210 miljoonaa euroa, josta vajaa kolmasosa rahoitetaan kestävänsä metsätalouden rahoitustuella. Viime vuoden ennätyskelliset kantorahatut alenevat tänä vuonna noin 25 prosentilla alle 1,6 miljardiin euroon. Vuonna 2009 tulotaso edelleen laskee hieman kuluvan vuoden tasosta. Sahatavaramarkkinoiden hiljeneminen näkyy selvästi yksityismetsätalouden liiketulosessa, joka putoaa edellisvuoden huippulukemista alle 100 euroon hehtaarilta molempina vuosina. Kantohintojen laskun takia puuntuotannon reaalin tuotto jää noin 10 prosenttia miinukselle vuonna 2008.

Työllisyys alenee metsäteollisuudessa

Metsäteollisuus työllisti viime vuonna 63 000 henkilöä. Työllisyys on laskussa siten, että vuoden 2008 työllisyysennuste on 57 000. Siitä on puutuoteteollisuuden osuus 29 000 ja massa- ja paperiteollisuuden 28 000. Puutuoteteollisuus on pitkään työllistänyt taasisesti, mutta sahateteollisuuden tuotannon jääminen

huomattavasti alle aiempien vuosien tason heikentää työllisyyttä vuosina 2008–2009. Massa- ja paperiteollisuuden työllisyydessä on ollut laskeva trendi, joka jatkuu myös ensi vuonna tuotantokapasiteetin leikkausten seurauksena.

Metsätalous työllisti 24 000 henkilöä vuonna 2007. Hakkuiden vähenemisestä huolimatta työllisyys pysyy tällä tasolla myös vuonna 2008, kun hakkuissa harvennusten osuus kasvaa. Työn tuottavuuden lisäämisen mahdollisuudet ovat metsätaloudessa rajalliset, kun yhtiöiden ja Metsähallituksen tekemissä hakkuissa konehakuun osuus on noussut 98 prosenttiin. Kuitenkin korjuussa työvoiman ja kaluston käyttöä kokonaisuudessaan on mahdollista tehostaa esimerkiksi leimikkokeskityksillä ja lisäämällä hakkuita kesällä. Tähän pakottaa tulevaisuudessa kasvava kotimaisen puun tarve.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Suhdannekatsouksessa tuotetaan tietoa koko metsäsektorin nykytilanteesta ja lähiajan näkymistä. Ennusteet perustuvat julkisiin tilastoihin ja maailmantalouden kehitysennusteisiin, eri lähteistä saatavaan metsäsektorin markkina- ja muuhun informaatioon sekä Metlassa tehtäviin tutkimuksiin. Ennusteiden tekemisessä käytetään niin sanottua johdetun kysynnän periaatetta, jolloin kotimaan ja vientimarkkinoiden talouskehitysten vaihteluiden odotetaan heijastuvan kysynnän kautta metsäteollisuuden tuotantoon ja sieltä kotimaan puumarkkinoille. Myös metsäsektorin toimintaympäristön muutosten kuten esimerkiksi Venäjän puutullien ja valtion taloudellisten ohjauskeinojen vaikutuksia on huomioitu ennusteita tehtäessä. Ennustettua huonompi talouskehitys alentaisi Suomen metsäteollisuuden vientihintoja, tuotantoa ja kannattavuutta verrattuna tässä esitettyihin ennusteisiin. Metsäteollisuudesta vaikutukset leviäisivät puun kysynnän alentuessa myös raakapuumarkkinoille, metsätalouden työllisyyteen ja yksityismetsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi.

Käsitys maailmantalouden ja vientimarkkinoiden talouskehityksestä muodostetaan eri organisaatioi-

den (esimerkiksi OECD, IMF, ETLA) ennusteiden perusteella. Tämän katsauksen ennusteet perustuvat syys–lokakuun 2008 vaihteessa käytettävissä olleisiin tietoihin metsäsektorista ja ennusteisiin maailmantalouden kehityksestä vuosille 2008–2009. Metsäsektorin ennusteet vastaavat tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä. Ne ovat piste-ennusteita ja pohjautuvat vientimarkkinoiden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoista.

Suurin riski katsauksessa esitettävillä ennusteilla on vientimarkkinoiden talouskasvun odottamattomat muutokset. Tätä kirjoitettaessa talouskehitykseen vaikuttavia epävarmuus- ja riskitekijöitä on useita, joista keskeisimmät ovat Yhdysvalloista lähtöisin olevan finanssikriisin laajeneminen luottolamaksi sekä inflaation pysyminen korkealla. Finanssikriisistä mahdollisesti seuraava luottolama lisääisi yleistä taloudellista epävarmuutta, pitäisi korkotason korkealla sekä vaikeuttaisi investointien rahoitusta ja yksityistä kulutusta. Inflaation pysyminen yli Euroopan keskuspankin asettaman noin kahden prosentin tavoitetasoa pitäisi ohjaus- ja markkinakorot korkealla sekä siirtäisi euroalueen asuntomarkkinoiden ja talouksien elpymistä. Myös tulevan talven sää- ja korjuuolosuhteet ovat avainasemassa puuhuollon painoutuessa Venäjän puutullien vuoksi enenevässä määrin kotimaahan.

*Keskeiset ennustemuuttujat 2007–2009.**

Ennustemuuttujat	2007	2008e %-muutos	2009e
Sahatavaran tuotanto	2	-20	-1
Sahatavaran vienti	-8	-18	-3
Sahatavaran vientihinta	23	-18	-3
Paperin tuotanto	1	-6	-4
Paperin vienti	1	-6	-4
Paperin vientihinta	-2	1	0
Markkinahakkuut	13	-12	1
Raakaapuun tuonti	-9	4	-40
Tukkipuiden kantohinnat			
Mänty	34	-12	-5
Kuusi	33	-15	-4
Koivu	10	3	0
Kuitupuiden kantohinnat			
Mänty	23	2	-1
Kuusi	11	-9	-1
Koivu	21	2	6

**hintamuutokset nimellisiä*

I Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys

I.1 Kansainvälinen talous

Suomen metsäteollisuuden päämarkkina-alueilla Saksassa, Britanniassa sekä Japanissa talouksien kasvut heikkenevät merkittävästi viime vuodesta. Myös kilpailijamaissa Ruotsissa ja Kanadassa talouskasvu heikkenee. Metsäteollisuuden vientiosuoksilla painotettu maailmantalouden reaalikasvu jää tänä vuonna 2,6 prosenttiin. Inflaation kiihtyminen, korkeat korot, ventialueiden hiipuva kysyntä sekä asunto- ja finanssimarkkinoiden epävarmuus hidastavat euroalueen talouskasvun tänä vuonna noin puoleentoista prosenttiin, ja ensi vuonna jopa alle puoleen prosenttiin. Saksassa talous kasvaa tänä vuonna noin 1,5 prosentin vuosivauhtia, mutta ensi vuonna kasvu saattaa tyrehtyä kokonaan. Britannian talouskasvu jää noin prosenttiin tänä vuonna ja ensi vuonna kasvu voi jopa supistua.

Venäjän ja Kiinan talouksien kasvut hidastuvat hieman viime vuodesta, mutta säilyvät sekä tänä että ensi vuonna hyvinä. Yhdysvaltojen talouden kasvu hidastuu tänä vuonna ja saattaa jopa pysähtyä ensi vuonna. Maailmantalouden ennusteiden suurimpia riskitekijöitä ovat finanssikriisin laajeneminen globaaliksi luottolamaksi, euroalueen asuntomarkkinoiden alamäen syveneminen ja raaka-aineiden ja energian hintojen äkillinen nousu

Euroalue lähellä taantumaa?

Viime vuoden talouskehitystä euroalueella voidaan pitää kohtuullisena, vaikka yksityisen kulutuksen kasvu pysyi vaatimattomana useiden epävarmuustekijöiden seurauksena. Investoinnit alueella kuitenkin kasvoivat yhteensä yli 6 prosenttia ja vienti veti 4,4 prosentin kasvuvauhdilla. Euroalueen BKT kasvoi 2,6 prosenttia vuonna 2007.

Yhdysvalloista lähteneen asunto- ja finanssimarkkinoiden kriisin vaikutukset, vahva euro, nopeasti kallistuneet raaka-aineiden ja energian hinnat sekä korkea korkotasoa ovat alkuvuoden aikana sysänneet myös euroalueen hitaamman kasvun tielle. Vaikka ensimmäisen neljänneksen kokonaistuotanto kasvoi vielä 1,8 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna, toisella neljänneksellä tuotanto jo supistui 0,8 prosenttia ensimmäisestä neljänneksestä (vuositasolle muutettuna). Finanssikriisin myötä sekä yritysten että kotitalouksien luottamus tulevaisuuteen on eri indikaattoreiden mukaan heikentynyt nopeasti ja on erittäin alhaisella tasolla.

Inflaation kiihtyminen ja tätä kautta kotitalouksien reaalisen ostovoiman aleneminen, heikkenevä työllisyystilanne sekä finanssimarkkinoiden kriisi ovat saaneet kuluttajat varovaisiksi. Hankintojen ja ostopäätöksiensä siirtäminen tulevaisuuteen johtavat yksityisen kulutuksen kasvun selvään hidastumiseen euroalueella tänä vuonna. Vaikka vienti Aasiaan ja Itä-Eurooppaan on vielä alkuvuonna vetänyt kohtuullisesti ja euro on heikentynyt kesän jälkeen suh-

teessa Yhdysvaltain dollariin, viennin kasvu hidastuu loppuvuonna yleisen globaalien talouskasvun ja kysynnän heiketyssä. Koko vuoden viennin kasvuksi arvioidaan noin 4 prosenttia. Korkea korkotaso, kustannusten nousu, tiukentuneet luottoehdot sekä tuotteiden heikentyvä kysyntä johtavat myös investointien kasvun hidastumiseen. Osaltaan tätä ruokivat myös asuntokuplan puhkeaminen Espanjassa ja Irlannissa, Ranskan hidastunut talouskasvu sekä Italian pitkään jatkunut heikko taloudenpito. Nordea ennakoii euroalueen investointien kasvavan reilun 3 prosenttia ja BKT:n 1,3 prosenttia vuonna 2008.

Vaikka ensi vuonna euron odotetaan edelleen hieman heikentyvän ja siten auttavan osaltaan vientiteollisuutta, samanaikainen globaali kysynnän hiipuminen hidastaa euroalueen viennin kasvun vajaan kahteen prosenttiin. Korkeat korot sekä pelot asuntomarkkinoiden alamäen syvenemisestä ja finanssikriisin laajenemisesta luottolamaksi Euroopassa hidastavat investointien kasvua merkittävästi. Vaikka inflaatio hidastuu, yksityinen kulutuskysyntä ei oleellisesti parane tästä vuodesta. Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) mukaan Irlanti, Espanja ja Italia voivat jopa ajautua taantumaan ensi vuonna. Euroalueen BKT kasvaa IMF:n mukaan vain 0,2 prosenttia vuonna 2009.

Suomen metsäteollisuuden viennin arvolla mitattuna tärkein yksittäinen viennin kohdema on Saksa, joka muodostaa noin kolmanneksen koko euroalueen taloudesta. Saksan talouskehitys antaa viitteitä myös muun euroalueen kehityksestä ensi vuodelle. Saksasta saadut viimeisimmät tilastotiedot talouden kehityksestä ovat synkät. Vaikka työttömyys on alkuvuoden lukujen perusteella edelleen laskussa, liike-elämän luottamusta kuvaava IFO-indeksi oli elokuussa alhaisimmillaan 15 vuoteen. Myös toisella neljänneksellä Saksan BKT supistui edelliseen neljännekseen verrattuna. On ilmeistä, että tämä epävarmuus rajoittaa yksityisen kulutuksen kasvua, joka muodostaa kehittyneissä talouksissa noin puolet koko BKT:n kasvusta. Saksan bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 1,5 prosentin vuosivauhtia. Vuonna 2009 kasvun odotetaan lähes pysähtyvän.

Euroaluetta koskevien ennusteiden suurimmat epävarmuustekijät ovat Yhdysvaltain talouskehitys, finanssimarkkinoiden epävarmuuden jatkuminen, mahdollinen luottolama, asuntomarkkinoiden kehitys ja inflaatio. Talouskasvun hidastuminen loppuvuonna vähentää öljytuotteiden ja raaka-aineiden kysyntää, joten suurin paine hintojen nousulle on ohitse. Ensi vuonna inflaatiiovauhdin odotetaan asetuvan noin kahteen prosenttiin, mikä mahdollistaa Euroopan keskuspankin (EKP) jatkamaan ohjauksen alentamista 0,5–1 prosenttiyksikköä talouden ja finanssimarkkinoiden elvyttämiseksi. Koron laskut heijastuisivat myös euron kurssiin sitä heikentävästi. Dollarin koko vuoden 2009 keskimääräiseksi vaihtokurssiksi euroon nähden ennakoitaan alle 1,40, kun vuoden 2008 tammi–elokuun keskiarvo kuu-kausitilastoon perustuen oli 1,53. Maailmantalous on kuitenkin herkässä tilassa, jolloin pienetkin öljyntuotantoalueille kohdistuvat myrskyt, alueelliset konfliktit ja epävarmuus heijastuvat nopeasti öljyn maailmanmarkkinahintaan, kustannuksiin, euron ja dollarin vaihtokurssiin, inflaatio-odotuksiin ja näiden kautta rahapoliittisiin päätöksiin. Vaikka finanssimaailma vähitellen rauhoittuisi syksyn 2008 kriisin jälkeen, epävarmuus pitää korkomarginaalit normaalia korkeammalla.

Muullakin Euroopassa hiljenee

Viennin arvolla mitaten Suomen metsäteollisuuden toiseksi tärkein kauppakumppani on Britannia. Sen BKT:n kasvu viime vuonna oli 3,1 prosenttia. Raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahintojen nousun myötä Britannian inflaatio on kiihtynyt lähes 4 prosenttiin. Britanniassa kotitalouksien reaaliarallisuuden aleneminen asuntokuplan puhjettua sekä heikkenevä työllisyystilanne hidastavat yksityisen kulutuksen ja investointien kasvua. Tämä yhdessä finanssimarkkinoiden kriisin ja vientimarkkinoiden heikon kysynnän vuoksi alentaa Britannian BKT:n kasvun tänä vuonna noin prosenttiin, ja talousvaikeudet jatkuvat myös ensi vuoden aikana. Yksityisen kulutuksen kasvu voi lähes pysähtyä ja investoinnit jopa vähentyä, mikäli asunto- ja finanssimarkkinoiden

Talouden kasvuennusteita (reaalinen BKT, muutokset prosentteina vuositasolla).

Alue	Osuus Suomen metsäteollisuuden viennin arvosta vuonna 2007, %	Toteutunut BKT % 2007	ETLA 2008e	IMF 2008e	ETLA 2009e	IMF 2009e
Metsäteollisuuden vienti-osuuksilla painotettu	100,0	3,7	2,7	2,6	2,4	1,5
EU-27	63,8	2,9	1,8	1,7	1,6	0,6
Euroalue	41,4	2,6	1,6	1,3	1,4	0,2
Saksa	18,0	2,6	1,8	1,8	1,2	0,0
Britannia	11,3	3,1	1,6	1,0	1,2	-0,1
Ruotsi	3,6	2,7	1,8	1,2	1,5	1,4
Venäjä	4,9	8,1	8,0	7,0	7,0	5,5
Yhdysvallat	6,2	1,7	1,7	1,6	1,6	0,1
Aasia	11,2	8,7	7,0	7,7	6,6	7,1
Japani	3,6	2,1	0,6	0,7	1,3	0,5
Kiina	1,6	11,9	10,0	9,7	9,0	9,3
Muut	13,9					

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 24.9.2008.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ennuste julkaistiin 8.10.2008.

den ongelmat paisuvat. Punnan ennakoitu vahvistuminen euroon nähden yhdessä heikon vientikysynnän kanssa saa viennin vain vajaaseen prosentin kasvuun. Vaikka inflaation hidastuminen antaa Englannin keskuspankille mahdollisuuden alentaa edelleen ohjauskorkoaan, koronlaskun vaikutukset eivät ulotu vielä ensi vuoteen. IMF ennakoi Britannian BKT:n supistuvan 0,1 prosenttia vuonna 2009.

Ruotsin viime vuoden 3 prosentin talouskasvu näyttää pysähtyneen, sillä alkuvuoden perusteella BKT on pysynyt lähes ennallaan. Vientimarkkinoiden hiljeneminen ja kruunun hienoinen vahvistuminen euroon nähden hidastavat viennin kasvun 4,5 prosenttiin tänä vuonna ja ensi vuonna 3,5 prosenttiin. Rakennusinvestoinnit kasvavat vain vajaan prosentin tämän vuoden aikana, mutta ensi vuonna niiden ei ennakoida kasvavan enää lainkaan. Julkisten investointikohteiden myötä kokonaisinvestoinnit kasvavat yhteensä reilun 4 prosenttia vielä tänä vuonna, mutta ensi vuonna investointien kasvu jäänee noin puoleen prosenttiin. Vaikka kotitalouksien reaalin osto-voima kasvaa, epävarmuuden lisääntyminen näkyy myös yksityisessä kulutuksessa, joka kasvaa tänä

vuonna vajaa 2 prosenttia ja ensi vuonna reilun prosentin. Ruotsin BKT:n arvioidaan kasvavan vajaa 1,5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Euroopan uusien jäsenmaiden pitkään jatkunut kasvukausi on myös ohitse. Virossa asuntokuplan puhkeaminen, vientimarkkinoiden kysynnän vaimeus sekä ulkoisen hintakilpailukyvyyn heikkeneminen supistavat talouskasvua tänä vuonna yli prosentin ja ensi vuonna puoli prosenttia. Vastaava talouskehitys uhkaa Latviaa. Onnistuneen finanssipolitiikan ja öljyjälösteiden viennin johdosta Liettuan talous kasvaa vielä tänä vuonna noin 3,5 prosenttia ja ensi vuonna noin prosentin. Muualla Itä-Euroopassa talouskasvu yleisesti hidastuu, ja aikaisintaan ensi vuoden loppupuolella voidaan odottaa talouksien piristymistä.

Venäjän talous lähes status quo -tilassa

Venäjän talous on kasvanut viime vuosina 7–8 prosentin vuosivauhtia. Vuonna 2007 kasvu oli 8,1 prosenttia. Lähes sama vauhti jatkuu myös tänä ja ensi vuonna. Talouskasvun taustalla on ollut öljyn ja energiatuotteiden vienti. Viime vuonna alkanut öljyn

ja raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nopea nousu on entisestään lisännyt Venäjän vientituloja. Vaikka suuri osa näistä tuloista on ohjattu erityiseen rahastoon, osa kanavoituu myös kulutukseen ja investointeihin. Alkuvuoden tilastojen perusteella Venäjän talouskasvu on jatkunut vahvana, vaikka investointien kasvu on hieman hidastumassa viime vuodesta. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan tänä vuonna yli 12 prosenttia ja investointien 18 prosenttia. Julkisen kulutuksen kasvu pidetään suhdannepoliittisista syistä vain noin 4 prosentissa. Venäjän vuoden 2008 BKT:n kasvuksi arvioidaan noin 7 prosenttia.

Hyvän talouskasvun kääntopuolella Venäjän inflaatiouauhti on pitkään ollut lähes kaksinumeroinen, ja suurissa kasvukeskuksissa esiintyy jo aloittaista työvoimapulaa. Moskovan on arvioitu olevan maailman kallein pääkaupunki. Hintojen nousun ennustetaan kiihtyvän tänä vuonna peräti 15 prosenttiin, mikä heikentää kotitalouksien ostovoimaa ja hiljentää ensi vuoden kulutusta. Myös keväällä aloitettujen rahapolitiikan kiristystoimien vaikutukset näkyvät taloudessa vasta ensi vuoden puolella. Yksityisen kulutuksen ennustetaan kuitenkin vielä ensi vuonna lisääntyvän noin 10 prosenttia ja investointien 16 prosenttia. Korkea inflaatio ja vaihtotaseen ylijäämä vaikuttavat myös ulkomaankaupan reaalisesti hintakilpailukykyyn sitä alentavasti. Vaikka rupla on hetkellisesti heikentynyt Georgian konfliktin seurauksena, sen ennakoidaan jatkavan revalvoitumista ensi vuoden aikana. Tämä yhdessä euroalueen ja muiden tärkeiden vientimarkkinoiden kysynnän hiipuessa hidastaa viennin kasvun reiluun 3 prosenttiin ensi vuonna. Vuoden 2009 talouskasvuksi ennustetaan 5–6 prosenttia.

Yhdysvalloissa talouden alamäki jatkuu

Yhdysvaltojen bruttokansantuote kasvoi 1,7 prosenttia vuonna 2007. Asuntomarkkinoiden romahdettua kasvua pitivät yllä yksityisen kulutuksen ja viennin kasvut. Asuinrakentaminen sen sijaan supistui lähes 18 prosenttia.

Alkuvuoden 2008 tilastojen perusteella Yhdysvaltojen talous kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 0,9 prosenttia ja toisella neljänneksellä 1,9 prosenttia vuositasolla mitattuna. Luvut antavat osin liian myönteisen kuvan kehityksestä, sillä kasvu perustui lähinnä presidentinvaalien alla toteutettuihin veronhuojennuksiin ja julkisen kulutuksen kasvuun. Näiden toimien vaikutukset ovat nyt hiipumassa, ja loppuvuoden kehitys vaikuttaa synkältä. Inflaation kiihtyminen yli 5 prosentin, kotitalouksien velkaantuneisuus, asuntohintojen ja tätä kautta kotitalouksien reaaliarallisuuden lasku, heikentyvät työllisyysnäkömät, finanssimarkkinoiden kaaos ja yleinen epävarmuuden lisääntyminen hillitsevät yksityistä kulutusta, jonka ennakoidaan kasvavan korkeintaan vajaan prosentin tänä vuonna. Asuinrakentaminen romahtaa lähes 20 prosenttia viime vuodesta, ja myös yritysten kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät edelleen. Heikon dollarin turvin vienti on toistaiseksi pelastanut maan talouden taantumalta. Nordea ennustaa viennin kasvavan tänä vuonna vajaa 8 prosenttia ja Yhdysvaltojen koko talouden kasvun alenevan 1,3 prosenttiin.

Vuonna 2009 talouden alamäki jatkuu. Asuinrakentamisen ennakoidaan supistuvan vielä lähes 4 prosenttia, ja yritysten huonojen kannattavuusnäkömien vuoksi myös kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät. Yksityisen kulutuksen kasvu jäänee vain aavistuksen positiiviseksi. Ainoita talouden valopilkkuja on viennin vajaan 5 prosentin kasvu, joka kuitenkin merkitsee vuoteen 2008 verrattuna kasvun hidastumista. Vientiin vaikuttavat maailmantalouden kysynnän kasvun hidastuminen sekä dollarin vahvistuminen. IMF ennakoii Yhdysvaltojen talouskasvun jäävän 0,1 prosenttiin vuonna 2009.

Ennusteiden toteutumisen suurimpina riskitekijöinä ovat jälleen inflaatio ja finanssimarkkinoiden ongelmat, jotka vielä pahentuessaan johtaisivat ennakoitua alempana talouskasvuun. Vaikka inflaation odotetaan öljyn ja raaka-aineiden hintojen laskun myötä hidastuvan, Yhdysvaltain keskuspankin (FED) määrittlemään noin 2 prosentin tavoitetasoon on vielä matkaa. Ohjauskorkoa (tällä hetkellä 1,5%)

tuskin muutetaan ennen ensi vuotta. Äkillinen inflaation kiihtyminen loisi jopa painetta korkojen nostolle, mikä tukahduttaisi edelleen talouskasvua. Myös asunto- ja finanssimarkkinoiden ongelmista syntyvä yleisen epävarmuuden lisääntyminen sekä mahdollinen luottolama hidastaisivat yksityisen kulutuksen ja investointien elpymistä. Pahimmillaan luottolama voisi johtaa jopa talouden hetkelliseen taantumaa. Uuden hallituksen kyky reagoida finanssipoliittisilla toimilla on myös avainasemassa yleisen luottamuksen ja talouden elvyttämiseksi.

Kanadan bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 2,7 prosenttia. Kasvu kuitenkin hidastui selvästi jo loppuvuonna. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talous supistui lähes prosentin edelliseen neljännekseen verrattuna. Toisellakin neljänneksellä kasvua oli vain 0,3 prosenttia. Vaikka yksityinen kulutus on vajaan 4 prosentin kasvuvauhdissa, Yhdysvaltojen heikko kysyntä johtaa viennin kasvun supistumiseen yli 4 prosentilla tänä vuonna. Koska myös rakentaminen supistuu, Kanadan BKT kasvaa OECD:n arvioiden mukaan 0,8 prosenttia vuonna 2008. Ensi vuonna Kanadan dollarin ennustetaan pysyvän samalla tasolla euroon nähden, mutta heikentyvän hieman Yhdysvaltojen dollariin nähden. Tämä sysää vientiteollisuuden reilun prosentin kasvuvauhtiin. Yksityisen kulutuksen 3 prosentin kasvu sekä investointien elpyminen johtavat ensi vuonna Kanadan BKT:n 1,9 prosentin kasvuun.

Kiinalla menee hyvin, Japanilla ei

Kiinan bruttokansantuote on kasvanut usean vuoden ajan yli 10 prosentin vauhdilla. Vuonna 2007 kasvu oli 11,9 prosenttia. Vientimarkkinoiden heikkenevien näkymien sekä Kiinan hallituksen harjoittaman tiukemman raha- ja finanssipolitiikan seurauksina maan paikoitellen ylikuumana käynyt talouskasvu kuitenkin hieman hidastuu sekä tänä että ensi vuonna. Inflaation kiihtyminen tänä vuonna 7 prosenttiin sekä Kiinan valuutan vahvistuminen heikentävät viennin hintakilpailukykyä. Viennin ennakoidaan kasvavan kuitenkin vielä tänä vuonna 11 prosentin

vuosivauhtia, ja ensi vuonna kasvuksi ennakoidaan 12 prosenttia. Investoinnit kasvavat tänä vuonna peräti 14 prosenttia, mutta luku on osin harhaanjohtava. Kokonaisinvestoinneissa mukana ovat esimerkiksi olympialaisten rakennusprojektit sekä maanjäristystuhojen jälkeinen jälleenrakentaminen, jotka tuovat muutaman prosenttiyksikön lisää kasvulukuihin. Kiinan kotimarkkinoiden kasvu jatkuu kuitenkin vahvana, mistä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvuksi sekä tälle että ensi vuodelle ennakoidaan 10–12 prosenttia. Kiinan bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 10 prosenttia ja ensi vuonna 9 prosenttia.

Japanin viime vuoden talouskasvuksi on varmistunut 2,1 prosenttia. Vaikka kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kasvua oli vielä 3,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä, toisella neljänneksellä kasvu oli jo supistunut 2,4 prosenttia. Yksityisen kulutuksen ja investointien oltua viime vuosina alamaissa vienti on toiminut Japanin talouden moottorina. Nyt kuitenkin vientimarkkinoiden kysynnän heikkouden vuoksi myös Japanin viennin kasvu on hidastumassa tänä vuonna reiluun 6 prosenttiin ja ensi vuonna 4 prosenttiin. Korkojen ollessa alhaalla rahapoliittista pelivaraa elvytykseen ei ole. Lisäksi velkaantuneisuus estää mittavan finanssipoliittisen elvytyksen. Eri luottamusta kuvaavat mittarit ennakoivat huonoja aikoja yrityksille, jolloin investointitoimintaan ei ole halukkuutta. Myös kuluttajien luottamus on heikkoa työllisyyden heiketessä ja inflaation noustessa. Kokonaisinvestointien ennakoidaan supistuvan tänä vuonna 2 prosenttia ja ensi vuonna noin puoli prosenttia. Yksityinen kulutus kasvaa sekä tänä että ensi vuonna noin 0,5 prosenttia. Japanin BKT kasvaa tänä vuonna alle prosentin ja ensi vuonna noin puoli prosenttia.

Sahatavaran viennin veto Lähi-Itään ja Pohjois-Afrikkaan on alkuvuodesta osittain korvannut viennin hiipumista muualle. OECD:n mukaan BKT:n kasvu Egyptissä, Marokossa, Algeriassa ja Libyassa on keskimäärin lähes 6,5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Investointien kasvu on osin jopa yli kaksinumeroista.

Inflaatio, korot, valuuttakurssit ja talousennusteiden epävarmuus

Jari Viitanen

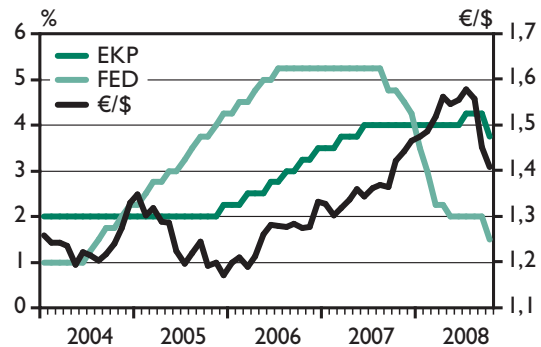
Rahoitus- ja asuntomarkkinoiden epävarmuuden ohella tämän ja ensi vuoden kansainvälisen talouden ennusteiden toteutumisen keskeinen riski liittyy inflaatiokehitykseen. Kiinan, Intian ja muiden kehittyvien maiden nopeasti kasvavat taloudet ovat nostaneet maataloustuotteiden, raaka-aineiden ja öljyn kysynnän sekä niiden maailmanmarkkinahinnat ennätyskorkealle. Tarjontaa ei ehtyvien öljy- ja raaka-ainevarojen puitteissa ole pystytty lisäämään kysynnän kasvua vastaavaksi. Osaksi hintoja ovat nostaneet myös arvopaperisijoittajien spekulatiot, luonnonvoimat, alueelliset konfliktit öljyntuotantoalueilla sekä maataloustuotteiden osalta niiden kasvanut käyttö bioenergian tuotannossa. Hintojen jyrkkä kallistuminen alkuvuoden 2008 aikana on nostanut inflaation globaalisti yli keskuspankkien asettaman noin 2 prosentin tavoitetason. Maailman suurista keskuspankeista Euroopan keskuspankki (EKP) on selkeimmin sitonut rahapolitiikkansa inflaation ja inflaatio-odotusten kiihtymisen vastaiseen taisteluun. Vaikka muiden keskuspankkien rahapolitiikkaa ei ole näin jyrkästi sidottu, niidenkin yksi keskeinen tavoite on alhainen inflaatio ja vakaa hintataso.

Keskuspankkien ongelmaksi talouskehitykselle sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa on alkuvuoden 2008 aikana nousut stagflaatio eli heikon talouskasvun ja korkean inflaation yhdistelmä. Edellistä pitäisi korjata korkotasoa alentamalla, kun taas jälkimmäinen vaatisi korkojen pitämistä korkealla. Keskuspankit ovat pääsääntöisesti valinneet kireän rahapolitiikan inflaation taltuttamiseksi. Euroopan keskuspankki nosti vielä heinäkuussa 2008 ohjaukorkoiaan, ja Ruotsissa tämä tehtiin syyskuun alussa. Vasta lokakuussa maailman keskeisimmät keskuspankit laskivat yhteisellä päätöksellään ohjaukorkoja Yhdysvalloista alkunsa saaneen finanssimarkkinoiden kriisin rauhoittamiseksi. Ohjaukorkojen lisäksi markkinakorkoihin tulevat tänä ja ensi vuonna vaikuttamaan rahoitusmarkkinoiden epävarmuuden tuomat riskilisät.

Ennen finanssimarkkinoiden 1980-luvulla alkanutta globalisoitumista maiden väliset kauppavirrat selittivät valuuttojen kysynnän ja tarjonnan muutosten kautta suuren osan valuuttakurssikehityksestä. Vaikka tämä pätee edelleen, finanssimarkkinoiden merkitys valuuttakursseihin on entistä suurempi. Finanssi- ja valuuttamarkkinoilla pyörii päivittäin mittavia rahasummia, ja ne ohjautuvat sinne, missä suhteelliset tuotto-odotukset ovat suurimmat. Arvopaperisijoitusten ja suorien reaaliostojen lisäksi korkoerot ja odotukset niiden muutoksista valuutta-alueiden välillä näkyvät suoraan

pääoman liikkeiden ja valuuttojen kysynnän sekä tarjonnan kautta vaihtokurssissa. Euron pitkään jatkunutta vahvistumista voidaan osittain selittää euroalueen ja Yhdysvaltojen välisellä korkoerolla. Finanssi- ja valuuttasijoitukset ovat pitäneet euron kysynnän suhteellisesti dollaria korkeammalla, jolloin euro on vahvistunut ja dollari heikentynyt.

Taloukasvun hidastumisen ja kysynnän supistumisen myötä raaka-aineiden ja raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat ovat jo laskeneet alkuvuoden 2008 huippuhinnoista. Inflaation odotetaan siten hidastuvan siitä huolimatta, että osa alkuvuoden kustannusten noususta siirtynee vielä loppuvuoden aikana kuluttaja- ja vähittäishintoihin sekä pankankorotuksiin. Inflaation hidastuminen mahdollistaa EKP:n jatkavan ohjaukorkojen laskemista ensi vuoden aikana talouden elvyttämiseksi. Mitä enemmän korkoero Yhdysvaltoihin kaventuu, sitä enemmän euron voidaan odottaa heikkenevän dollariin nähden. Korkoerojen odotettu kaventuminen sekä euroalueen talouskasvun hidastuminen ovatkin jo heikentäneet euroa kesän jälkeen. Euroalueen talousennusteiden keskeiset epävarmuustekijät vuosina 2008–2009 kuitenkin ovat: rauhoittuvatko rahoitus- ja finanssimarkkinat, vältetäänkö uhkaava luottolama, hidastuuko inflaatiovauhti riittävästi ja miten EKP:n koronlaskut ajoittuvat.

Euroopan ja Yhdysvaltojen keskuspankkien ohjaukorkot sekä euron ja dollarin vaihtokurssi, 2004–2008

1.2 Kotimaan talous

Euroalueen talouskasvun aleneminen hidastaa myös Suomen talouskasvua selvästi. Talouskasvu jatkuu silti EU-alueella nopeampana. Viennin kasvun pysähtyminen euroalueelle, investointien hiipuminen sekä kotitalouksien epävarmuuden lisääntyminen johtavat Suomen talouden noin 2,5 prosentin kasvuun vuonna 2008. Ensi vuodeksi ennakoitaan talouskasvun aallonpohjaa viennin kasvun lähes pysähtyessä, investointitoiminnan hiipuessa ja kotitalouksien säästämistasteen noustessa. Vuoden 2009 talouskasvuksi ennakoitaan noin 1,5 prosenttia.

Talouskasvu hidastuu selvästi viime vuodesta

Vuonna 2007 Suomen talous kasvoi 4,5 prosentin vuosivauhdilla, mikä oli selvästi pitkän aikavälin keskimääräistä kasvua nopeampaa. Talouden hyvään vetoon vaikuttivat erityisesti viennin ja investointien yli 8 prosentin kokonaiskasvut. Myös yksityisen kulutuksen yli 3 prosentin kasvu tuki kokonaistalouden kehitystä. Julkisen kulutuksen kasvu sen sijaan pysyi suhdannepoliittisista syistä vaatimattomana. Metsäteollisuustuotteiden viennin arvo kasvoi nimellisesti kaksi prosenttia edellisvuodesta, ja se muodosti 19 prosenttia koko Suomen viennin arvosta.

Vientimarkkinoiden heikkenevän talouskasvun aiheuttama ulkomaankaupan hidastuminen, euroalueen korkojen nousu, finanssimarkkinoiden sekavuus sekä kuluttajien epävarmuuden lisääntyminen heijastuvat myös Suomen yleiseen talouskehitykseen tänä ja ensi vuonna. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Suomen BKT kasvoi 2,8 prosenttia vuositasolla mitattuna. Huhtikuussa kasvua oli peräti 8,1 prosenttia, mutta toukokuussa kasvu oli jo vuositasolla lähes pysähtynyt. Kasvun hiipumisen taustalla olivat erityisesti tavaraviennin ja investointien kasvun nopea hidastuminen. Elinkeinoelämän keskusliiton syyskuussa julkaistun teollisuuden luottamusindikaattorin mukaan yritysten tilauskanta on supistunut ja tuotanto-odotukset loppuvuodelle ovat synkät.

Vaikka kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tavaravienti kasvoi vielä 4,1 prosentin vauhtia, Tullin tilastojen mukaan kasvu oli hidastunut jo 1,8 prosenttiin tammi–kesäkuussa viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Alkuvuoden aikana vienti EU-alueelle ei ole kasvanut lainkaan, ja viennin kasvu onkin perustunut kaupankäyntiin lähinnä Venäjän ja Aasian kanssa. Loppuvuonna vientiä edistävät vähitellen heikentyvä euro sekä Aasian ja Venäjän hyvä kysyntä. Vuoden 2008 viennin kasvuksi Nordea ennakoi 2,5 prosenttia.

Usean vuoden ajan kiivaana käynyt asuinrakentaminen on alkuvuoden tilastojen mukaan jyrkässä laskussa. Tammi–toukokuussa myönnettyjen rakennuslupien määrä oli peräti 20 prosenttia pienempi vuodentakaiseen ajanjaksoon verrattuna. Myös rakennuskustannusten nousu vaikuttaa negatiivisesti rakentamiseen, jonka painopiste onkin siirtymässä uudisrakentamisesta korjausrakentamiseen. Loppuvuoden aikana jo aloitetut asuinrakennuskohteet, maa- ja vesirakentaminen, yritysten liike- ja toimitalorakentaminen sekä investoinnit koneisiin ja laitteisiin pitävät kokonaisinvestoinnit noin 2 prosentin kasvussa. Sen sijaan asuinrakentaminen supistuu ET-LAn mukaan noin 3 prosenttia vuonna 2008.

Tilastokeskuksen syyskuun luottamusindikaattorin mukaan kotitalouksien luottamus yleiseen talouskehitykseen on pysynyt heikkona. Inflaation kiihtyminen ja korkealla pysyvät korot ovat heikentäneet kuluttajien luottamusta myös omaan talouteen. Odotukset ovat heikoimmalla tasolla yli kymmenen vuoteen. Vaikka kotitalouksien reaalitulot ovat kasvaneet ja työllisyystilanne on vuoden takaista parempi, epävarmuuden lisääntyminen näkyy jo loppuvuonna säästämistasteen nousuna ja kulutuksen kasvun hidastumisena. Sinänsä kehitys on oikean suuntainen, sillä säästämistaste on ollut pitkään negatiivinen ja kotitaloudet ovat velkaantuneet. Tänä vuonna yksityisen kulutuksen ennakoitaan kasvavan reilut 2,5 prosenttia. Julkinen kulutus pysyy 1,5 prosentin kasvuvauhdissa.

Kokonaisviennin hyvän vedon ansiosta Suomen vaihtotase on ollut pitkään ylijäämäinen. Hyvä taloustilanne puolestaan on vähentänyt työttömyyttä

Kotimaan talousennusteita.

	Toteutunut 2007	ETLA 2008e	Nordea 2008e	ETLA 2009e	Nordea 2009e
*BKT, %	4,5	2,8	2,3	1,8	1,3
*Vienti, %	8,2	4,5	2,8	2,0	0,0
*Yksityinen kulutus, %	3,2	2,9	2,6	2,4	1,7
*Julkinen kulutus, %	1,3	1,5	1,5	1,5	1,5
*Investoinnit, %	8,5	1,7	4,0	1,2	1,0
yksityiset	8,3	1,7	-	0,8	-
julkiset	9,4	2,0	-	4,0	-
*Rakennustuotanto, %	8,4	4,1	-	-1,6	-
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	2,5	4,0	3,8	2,4	2,2
Työttömyysaste, %	6,9	6,2	6,2	6,2	6,3
Euribor 3kk, %	4,3	4,8	-	4,3	-

* määrän muutos

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 24.9.2008.

Nordean ennuste julkaistiin 2.9.2008.

ja kasvattanut valtion verokertymää. Vuonna 2008 työttömyysasteen arvioidaan alenevan 6,2 prosenttiin. Tulevaisuudessa julkisen talouden ylijäämä mahdollistaa aktiivisen suhdannepolitiikan käytön talouskasvun hidastumisen vastapainona. Kokonaisuudessaan Suomen bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan noin 2,5 prosenttia vuonna 2008.

Vuodesta 2009 odotetaan talouskasvun aallonpohjaa

Ensi vuoden talouskehitykseen liittyy paljon kysymysmerkkejä. Vaikka euron ennakoidaan heikentyvän dollariin nähden ja auttavan euroalueen ulkopuolelle suuntautuvaa vientiä, Suomen kokonaisviennin ei ennusteta lainkaan kasvavan tai se kasvaa vain vähän. Vaikka vienti kasvaa edelleen Aasiaan ja Venäjälle, päämarkkina-alueelle Länsi-Eurooppaan vienti ei vedä. Myös Venäjän raakapuun vientitulit ja niiden myötä kapasiteetin supistukset näkyvät sekä metsäteollisuuden että koko muun viennin määrissä.

Epävarmuuden jatkuminen heijastuu selvimmin kotitalouksien kulutusikäytymiseen. Vaikka ensi vuodelle suunnatut verohelpotukset ja kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvu piristävät osaltaan

yksityistä kulutusta, mahdollisesti korkeana pysyvä inflaatio ja korkotaso sekä heikkenevä työllisyyskehitys saavat kotitaloudet lykkäämään kalliita hankintoja. Vuodelle 2009 yksityisen kulutuksen kasvuksi ennustetaan noin 2 prosenttia. Suhdannepoliittisten toimien seurauksena julkinen kulutus kasvaa 1,5 prosenttia.

Tilastotiedot rakennuslupien määrästä ja aloite-
tuista talonrakennuksista viittaavat siihen, että ensi vuonna koko rakentamisen kasvun hidastuminen jatkuu, vaikka korkotason ennustetaan vuoden loppupuolella alenevan 0,5–1 prosenttiyksiköllä. ETLA ennustaa asuinrakentamisen supistuvan vielä 2 prosenttia tästä vuodesta. Koska suuria infrastruktuuri-investointeja ei ensi vuonna aloiteta ja yritysten kone- ja laiteinvestointien kasvu hidastuu, vuoden 2009 kokonaisinvestointien ennakoidaan kasvavan vain noin prosentin.

Yleisen talouskehityksen myötä Suomen työttömyysaste nousee ensi vuonna hieman. Valtiontalouden ylijäämä supistuu verokertymän vähenemisen vuoksi noin prosenttiin BKT:sta. Raaka-aineiden, ruoan ja energian suurimmat hintapiikit on ohitettu, ja vuositasolla inflaatioksi ennustetaan reilua kahta prosenttia. Suomen BKT:n ennakoidaan kasvavan korkeintaan 1,5 prosenttia vuonna 2009.

2 Metsäteollisuus

2.1 Saha- ja vaneriteollisuuden vienti ja tuotanto

Sahatavaran markkinatilanne on heikentynyt Länsi-Euroopassa merkittävästi. Yhdysvaltojen asunto-markkinoiden laskusuhdanne on heijastunut Länsi-Eurooppaan, jossa asuntoaloitukset ovat alkuvuonna 2008 vähentyneet selvästi vuodentakaisesta. Tämä on laskenut merkittävästi sahatavaran kysyntää ja hintatasoa. Kotimaassa sahatavaran kysyntää alentaa omakotirakentamisen hiipuminen. Tuotannon leikkausten odotetaan kuitenkin pienentävän tuottajien sahatavaravarastoja loppuvuonna, jolloin hintojen lasku tasaantuu. Tänä vuonna Suomen sahatavaran viennin keskihinnan arvioidaan vuositasolla laskevan noin 18 prosenttia viennin alentuessa saman verran. Suuruusluokaltaan vertailukelpoinen suhteellinen pudotus tuotannossa tapahtui viimeksi vuosina 1981–1982.

Vuonna 2009 Länsi-Euroopan sahatavaran kulutuksen odotetaan yhä supistuvan asuntorakentamisen vähentyessä, jolloin Suomen sahatavaran viennin ennakoidaan alenevan noin kolme prosenttia. Sahatavaran hintojen odotetaan kuitenkin loppuvuonna hieman nousevan. Raakapuun vientitullit lopettanevat tukin viennin Venäjältä Suomeen, Baltian maihin, Kiinaan ja Japaniin, ja kasvava niukkuus tukkipuusta maailmanmarkkinoilla voi vähentää sahatavaran tarjontaa. Korkeina pysyvien tuotantokustannusten arvioidaan edelleen rajoittavan sahatavaran tarjontaa ja johtavan nykyisen ylitarjonnan poistumiseen markkinoilta. Vaikka Suomen sahatavaran vienti-

hinnan odotetaan lähtevän ensi vuoden lopulla pieneen nousuun, vuoden 2009 keskihinta jää vielä alle kuluvan vuoden keskimääräisen hintatason. Merkittävämpää hinnan nousua voidaan odottaa vasta rakentamisen elpyessä Euroopassa.

Vanerimarkkinoilla suhdannekehitys on ollut sahatavaramarkkinoita tasaisempaa. Vanerin viennin keskimääräinen yksikköhinta nousee tänä vuonna vuodentakaisesta noin kuusi prosenttia koivuvanerin hyvän hintakehityksen ansiosta. Vanerinkulutuksen kasvu Länsi-Euroopan markkinoilla on kuitenkin hiipunut rakentamisen mukana, ja vanerin vientimäärät laskevat tänä vuonna vuoteen 2007 verrattuna. Vuonna 2009 vanerin kulutuksen arvioidaan supistuvan Länsi-Euroopassa edelleen, mikä laskee erityisesti havuvanerin vientimäärää ja -hintaa. Koivuvanerin tuotannossa suurin ongelma vuonna 2009 tulee olemaan raaka-aineen saatavuus Venäjän raakapuun vientitullien noustessa.

Asuntorakentamisen näkymät pysyvät heikkoina vielä vuonna 2009

Sahatavaran kulutus kasvoi Euroopassa viime vuonna lähes viisi prosenttia edellisvuodesta alkuvuoden kiivaan rakentamisen siivittämänä. Kuluvana vuonna kysyntä on alentunut rakentamisen hiipuessa. Euroconstructin kesäkuun 2008 ennusteen mukaan uusin asuntojen rakentaminen alenee kuluvana vuonna Länsi-Euroopassa yli kahdeksan prosenttia viime vuodesta ja edelleen viisi prosenttia vuonna 2009.

Asuntojen korjausrakentamisen kasvu jää lähelle nollassa molempina vuosina, joten sekään ei lisää sahatavaran kysyntää.

Pohjois-Amerikassa sahatavaran kysyntä ja kulutus ovat vähentyneet voimakkaasti Yhdysvaltojen asuntoaloitusten määrän pudotessa puoleen vuosien 2005 ja 2008 välillä. Samaan aikaan sahateollisuus on sopeutunut kysynnän pienenemiseen ja sahatavaran hinnan laskuun leikkaamalla kapasiteettia noin neljänneksellä. Tänä vuonna kysynnän lasku jatkuu, ja myös ensi vuonna kysyntä pysyy alhaalla.

Japanissa sahatavaran kysyntä notkahti rakennuslupien myöntöön liittyneiden epäselvyyksien vuoksi viime vuoden lopulla. Tämä aiheutti sahatavaran tuojien varastojen täyttymisen. Varastojen tyhjentäminen on jatkunut kuluvan vuoden alkupuoliskolla, mikä on pitänyt sahatavaran vientimäärät Japaniin alhaisina. Vaikka rakentaminen on kuluvan vuoden lopulla alkuvuotta korkeammalla, Japanin heikenevä talouskehitys vähentää rakentamista ensi vuonna.

Suomessa myönnettyjen asuinrakennuslupien määrä kuutiometreinä oli tammi–kesäkuussa 2008 noin neljänneksen pienempi kuin viime vuoden vastaavana aikana. Omakotirakentamisessa vähennystä oli 32 prosenttia ja vapaa-ajan asuntojen rakentamisessa 18 prosenttia. Alkuvuoden rakennuslupamäärät ovat verrattavissa vuoden 2001 alhaisiin lukuihin, jolloin Yhdysvalloista lähtenyt talouden notkahdus pudotti talouskasvua voimakkaasti myös Suomessa. ETLAn ennusteiden mukaan uusien asuntojen rakentaminen alenee vielä ensi vuonna Suomessa. Ennustettu korjausrakentamisen kasvu pystyy korvaamaan vain osittain sahatavaran kysynnän alenemista uudisrakentamisessa, joten havusahatavaran laskennallinen kulutus alenee viime vuoden 5,1 miljoonasta kuutiometrissä 4–5 prosentilla sekä tänä että ensi vuonna.

Alkuvuonna sahatavaran kysynnän kasvualueita ovat olleet aktiivisesti infrastruktuuriaan rakentavat Itä-Euroopan maat, erityisesti Venäjä, Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän öljyntuottajamaat sekä Kiina. Venäjän ja Afrikan öljyntuottajamaiden talouskehitys

Suomen saha- ja vaneriteollisuus vuonna 2007, 1 000 m³.

	Saha-tavara	%	Vaneri	%
Tuotanto	12 400	100	1 410	100
Kotimaa	5 319	43	171	12
Vienti:	7 081	57	1 239	88
EU	4 027	32	1 039	74
Afrikka	1 448	12	2	0
Aasia pl.Japani	484	4	65	5
Japani	940	8	14	1
Pohjois-Amerikka	8	0	35	2
Venäjä	9	0	4	0
Muut	165	1	80	6

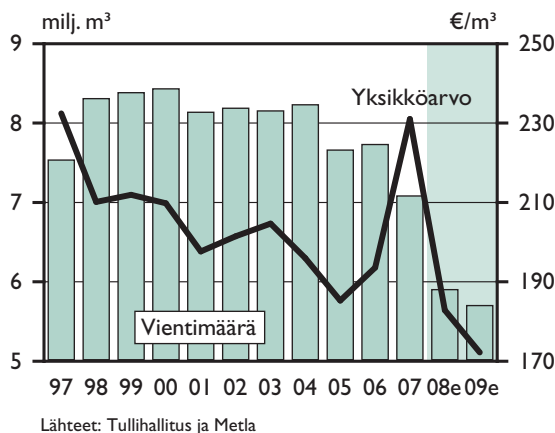
Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Tullihallitus.

riippuu raakaöljyn hinnasta, joka useiden arvioiden mukaan on laskussa.

Asuntorakentamisen hidastuminen taittoi hintasuhdanteen

Länsi-Euroopan vientimarkkinoilla viime vuoden lopulla alkanut rakentamisen väheneminen johti sahatavaramarkkinoilla ylitarjontaan ja nopeaan sahatavaran hintojen laskuun. Lasku on jatkunut kuluvana vuonna rakentamisen vähentyessä edelleen. Hinnanlaskupaineita kohdistuu lähitulevaisuudessa erityisesti rakennesahatavaraan. Pakkauslaatuojen hintoihin laskupaineita aiheuttaa heikentyvän talouskehityksen myötä aleneva maailmankaupan volyyymi. Heikompien sahatavaralaatuojen tarjonta on runsasta, koska myrskytuhopuuta sahataan edelleen Euroopassa. Viennin kannattavuutta Euroopan ulkopuolelle on alentanut valtamerirahtien kallistuminen ja vahva euro.

Suomen sahatavaran vientihinnat ovat laskeneet tänä vuonna. Tammi–heinäkuun 2008 lukujen mukaan kuusisahatavaralla laskua kertyi 12 prosenttia ja mäntysahatavaralla 15 prosenttia edellisvuodesta, ja havusahatavaran viennin nimellishinnat palasivat vuoden 2006 kesän tasoon. Sahatavaran hintakehitystä kuvaavan HWWA-indeksin mukaan sahatavaran

Sahatavaran viennin määrä ja yksikköarvo 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (tukkuhintaaindeksi).

hinnat Euroopassa olivat laskussa vielä elokuussa. Laskun voidaan odottaa hidastuvan loppuvuonna, kun tuotannon rajoitukset alkavat vähentää tuottajien sahatavaravaroja. Huolimatta hinnan laskun tasaantumisesta Suomen havusahatavaran viennin yksikköhinnan arvioidaan vuositasolla jäävän noin 18 prosenttia koko viime vuoden keskihintaa alemmalle tasolle.

Tänä vuonna Suomen sahatavaran vientimäärä on alentunut merkittävästi. Tammi–heinäkuussa 2008 vähennystä viennissä oli 18 prosenttia edellisvuodesta. Erityisesti kuusisahatavaran vientimäärät sekä Eurooppaan että Euroopan ulkopuolelle ovat pienentyneet. Euroopassa kuusisahatavaran tarjonta on ollut runsasta johtuen viime vuoden alun myrskytuhoista. Suomen kilpailijamaa Ruotsi on pystynyt myrskypuun sahausken ja myönteisen valuuttakursisikehtyksen ansiosta lisäämään kuusisahatavaran vientiä. Mäntysahatavaran vienti Suomesta aleni kuusisahatavaraa vähemmän. Yli puolet mäntysahatavaraa on viety Euroopan ulkopuolelle, erityisesti Egyptiin, Algeriaan ja Israeliin, joiden osuus sahatavaran kokonaisviennistä on noussut viidennekseen. Loppuvuonna sahatavaran kysyntä päämarkkinoilla Euroopassa jatkuu heikkona, ja vuositasolla Suomen sahatavaran viennin arvioidaan alenevan viime vuodesta noin 18 prosenttia.

Sahatavaran hinnat loivaan nousuun vuonna 2009?

Sahatavaran vientimarkkinoiden kehitykseen ensi vuonna vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat talouskasvun ja asuntorakentamisen heikkeneminen Länsi-Euroopassa sekä epäsuorasti Venäjän raakapuun vientitullien korotukset. Talousnäkyvät pysyvät heikkoina myös Pohjois-Amerikassa ja Japanissa. Vaikka talouskehitys Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maissa jatkuu hyvänä, ei vienti näihin maihin pysty korvaamaan viennin vähenemistä Eurooppaan.

Euroopassa sahatavaran hinnan lasku on alenuttanut tuotannon kannattavuutta, ja tuottajat muun muassa Suomessa ovat varoittaneet mahdollisista tuotannon lisäleikkauksista jo ennen vuoden 2008 loppua. Kanadassa sahatavaran tuotanto aleni tammi–toukokuussa 2008 23 ja Yhdysvalloissa 16 prosenttia vuodentakaisesta. Tuotannon leikkaukset käänisivät alkuvuonna Yhdysvaltain vuodesta 2006 laskusuunnassa olleen sahatavaran hinnan nousuun.

Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa tehtyjen tuotannon leikkausten voidaan odottaa hidastavan kysynnän heikkenemisestä johtuvaa sahatavaran hinnan laskua lähitulevaisuudessa. Toinen hintakehitykseen vaikuttava tekijä on Venäjän puun vientitullien korotus vuoden 2009 alussa, joka lopettanee puun viennin Venäjältä. Suomessa on puunhankintaa tehostamalla valmistauduttu tukkien tuonnin loppumiseen Venäjältä, mutta Japanin puutuoteteollisuus ja Kiinan valtava huonekaluteollisuus ovat omien metsävarojen vähyden vuoksi riippuvaisia Venäjältä tuodusta puusta. Kiina on tosin pyrkinyt vähentämään tuontiriippuvuuttaan investoimalla puutuoteteollisuuden rajan takana Venäjällä.

Venäläisen raakapuun jäädessä pois maailmanmarkkinoilta osa Japanin ja Kiinan puun tarpeesta korvataan todennäköisesti jalosteiden, kuten sahatavaran ja vanerin tuontia kasvattamalla. Tämä todennäköisesti lisää puutuoteteollisuuden tuotteiden kysyntää Pohjois-Amerikasta, Venäjältä ja myös Euroopasta, mikä kääntäisi sahatavaran hinnan myös Euroopassa pieneen nousuun vuonna 2009. Venäjän mahdollisuudet lisätä merkittävästi omaa sahatava-

ran vientitarjontansa ovat lyhyellä aikavälillä rajalliset, kun käynnissä olevat asuntorakentamisen edistämishjelmat kasvattavat puutuotteiden tarvetta kotimaassa. Koska Euroopassa rakentamisen odotetaan hiipuvan entisestään vuonna 2009, sahatavaran hinnan nousu ei kuitenkaan voi olla merkittävä. Suomen vientihinnan arvioidaan seuraavan Euroopan vahvistuvaa hintakehitystä loppuvuodesta 2009. Hinnan nousu on kuitenkin niin loiva, että vuoden 2008 hintatasoon verrattuna Suomen viennin keskihinta alenee vielä ensi vuonna, ja vientimäärän ennakoidaan laskevan noin 3 prosenttia.

Useimpien ennusteiden mukaan talouskasvu ja rakentaminen alkavat elpyä Euroopassa ja Yhdysvalloissa merkittävämmiin aikaisintaan vuonna 2010. Tällöin sahatavaramarkkinoilla saatetaan kokea samantyyppinen nopea hintojen nousu kuin vuoden 2006 kesällä alkaneen noususuhdanteen aikana. Sahatavaramarkkinoiden suhdannekehityksessä viime vuosina keskeinen tekijä on ollut kysynnän lisäksi vaihtelut raaka-aineen saatavuudessa. Venäjän vientitullien lisäksi muun muassa myrskytuhot voivat vaikuttaa merkittäväällä tavalla tarjolla olevan puuraaka-aineen määrään ja hintaan.

Heikentynyt kannattavuus alentaa sahatavaran tuotantoa

Suomen sahatavaran tuotannon kannattavuutta on alentanut tänä vuonna merkittävästi sahatavaran hinnan lasku ja korkealla pysytelleet raaka-ainekustannukset. Tilanne on varsin samankaltainen myös Baltian maissa ja Keski-Euroopassa. Ensi vuoden alussa nousevat Venäjän raakapuun vientitullit tekevät puun tuonnin Venäjältä lopullisesti kannattamattomaksi, ja korvaavaa tuontia lähinnä kuusitukin osalta on jo viritelty muun muassa Ruotsista ja Saksasta.

Puun tuonnin väheneminen aiheuttaa epävarmuutta sahatavaran tuotannolle Suomessa. Sahatavaran hinnan laskiessa havutukin ja havusahatavaran hintasuhteen kehitys on ollut alkuvuonna sahauskelle epäedullinen. Toisaalta sahauskannattavuus on laskenut myös muualla Euroopassa sahatavaran hinnan laskun myötä. Tuotannon rajoitukset ovat

nykyisessä kysynnän laskusuhdanteessa Euroopassa tarpeen, jotta kysynnän ja tarjonnan epätasapaino korjaantuisi.

Sahatavaran kysynnän ja hintojen laskiessa tuotanto väheni Suomessa tammi–heinäkuussa 2008 viidenneksellä vuodentakaisesta. Kuusisahatavaran tuotannossa laskua oli 29 ja mäntysahatavaran tuotannossa 14 prosenttia. Vuositasolla Suomen sahatavaran tuotannon arvioidaan jäävän noin 20 prosenttia vuotta 2007 alhaisemmaksi eli 9,9 miljoonaan kuutiometriin. Aiemmin suuruudeltaan vertailukelpoinen suhteellinen pudotus sahatavaran tuotantomäärissä tapahtui vuosina 1981–1982, jolloin viennin kilpailukykyä parannettiin markan devalvoineilla.

Kuluvana vuonna tehtyjen tuotannonrajoitusten lisäksi odotettavissa voi olla loppuvuonna ilmoitettua tuotantoyksiköiden sulkemisista, kun yritykset varautuvat Venäjän raakapuun vientitullien nousuun. Tosin tukin tuonti Venäjältä on jo alentunut voimakkaasti. Tuontipuun osuus sahatavaran tuotannosta oli vuonna 2007 kuusitukin osalta

Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto- ja vientinusteet, 1 000 m³ (muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2007	2008e	2009e	2007	2008e	2009e
Saha-tavara	12 400	9 900	9 800	7 081	5 800	5 600
	2	-20	-1	-8	-18	-3
Vaneri	1 410	1 350	1 280	1 239	1 170	1 110
	0	-4	-5	-1	-6	-5

*Havusahatavaran ja vanerin vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.**

	2007	2008e	2009e
Sahatavara	23 (231 €/m ³)	-18	-3
Vaneri	5 (547 €/m ³)	6	-1

* Vientihinnat ovat nimellisiä euromääräisiä viennin yksikköarvoja. €/m³

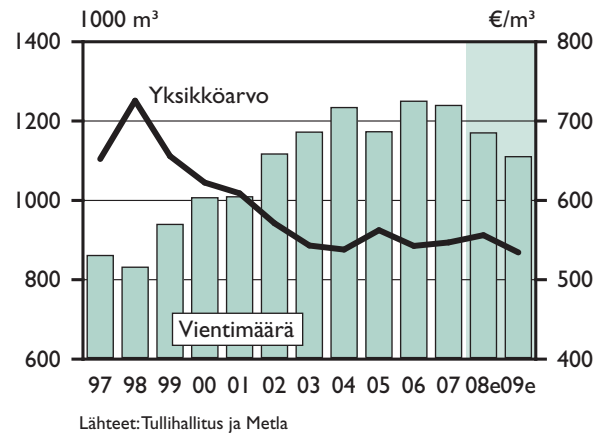
enää noin viisi ja mäntytkin osalta noin seitsemän prosenttia.

Sahauksen kannattavuuden odotetaan pysyvän heikkona myös vuonna 2009. Vaikka sahatavaran vientihinnan odotetaan kääntyvän loivaan nousuun, sen odotetaan jäävän vuositasolla kuluvaan vuoteen alhaisemmaksi. Tukkiensa hinnan ennakoitaan pysyvän suhteellisen korkealla, mikä yhdessä muiden tuotantokustannusten nousun kanssa ei ainakaan paranna sahatavaran kannattavuutta. Vuonna 2009 Suomen sahatavaran tuotannon odotetaan alenevan vielä hieman vuodesta 2008.

Vanerin markkinatilanne kaksijakoinen

Vanerin, kuten sahatavaran, markkinatilanteet vaihtelevat suuresti eri puolilla maailmaa. Pohjois-Amerikassa vanerin kulutus on alentunut rakentamisen supistumisen myötä ja tuotantoa on leikattu. Tämä suuntaus jatkuu todennäköisesti myös ensi vuonna. Euroopassa vanerin kulutus kasvoi viime vuonna kahdeksan prosenttia ja tuotanto lisääntyi saman verran. Tänä vuonna kasvun odotetaan Länsi-Euroopan markkinoilla kuitenkin hiipuvan, ja ensi vuonna kulutuksen arvioidaan supistuvan taloustilanteen ja rakentamisen heikentyneen suhdanteen vuoksi. Vanerimarkkinoilla suhdannekehitys on ollut sahatavaramarkkinoita tasaisempaa johtuen muun muassa perussahatavaraa monipuolisemmista loppukäyttökohteista.

Rakentamisen heikentyvä kehitys Euroopassa vähentää erityisesti havuvanerin kysyntää ja laskee sen hintatasoa, mikä on heijastunut jo Suomen havuvanerin hintaan. Viennin kuukausittainen keskihinta on ollut viime vuoden lopusta lähtien hieman aleneva, mutta vientimäärä on tammi–kesäkuussa 2008 pysynyt suunnilleen vuodentakaisella tasolla. Sen sijaan koivupäällysteisen vanerin kuukausittainen hintakehitys on ollut viime vuotta parempi, ja tammi–kesäkuussa 2008 vientihinta on ollut keskimäärin 17 prosenttia vuodentakaisesta korkeampi. Korkealaatuisen koivuvanerin tuotantoa on Euroopassa suhteellisen vähän, ja kysynnän tarjontaa suurempi kasvu on nostanut koivuvanerin hintatasoa. Pääkil-

Vanerin viennin määrä ja yksikköarvo 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (tukkuhintaindeksi).

pailijoina markkinoilla ovat Suomi, Baltian maat ja Venäjä. Viime vuosina myös Kiina on lisännyt koivuvanerin tarjontaa Eurooppaan.

Heikentyvä talouskehitys on kuitenkin alkanut alentaa myös koivuvanerin kysyntää, ja Suomen vientimäärät tärkeimpiin Länsi-Euroopan maihin ovat alkuvuonna alentuneet. Osaltaan viennin alenemiseen ovat vaikuttaneet raaka-aineen saatavuudesta ja erityisesti tuontikoivutukin hinnan noususta aiheutuneet koivuvanerin tuotannon rajoitukset. Koivuvanerin osuus oli tammi–kesäkuussa 2007 48 prosenttia ja tammi–kesäkuussa 2008 enää 44 prosenttia koko vanerin viennistä. Vuonna 2008 vanerin kokonaisvientimäärää alentaa koivuvanerin viennin lasku, ja viennin arvioidaan jäävän noin kuusi prosenttia viime vuotta pienemmäksi. Vanerin viennin keskimääräinen yksikköhinta nousee noin kuusi prosenttia koivuvanerin alkuvuoden hyvän hintakehityksen ansiosta.

Koivuvanerin tuotannossa ongelmana on raaka-aineen saatavuus Venäjän raakapuun vientitullien noustessa vuonna 2009. Vaneriteollisuuden havutukin käytöstä tuontihavutukkia oli vuonna 2007 noin 10 prosenttia ja koivutukin käytöstä tuontikoivua noin 29 prosenttia. Erityisesti koivuvanerin tuotannossa tuontikoivun osuus on pienentynyt huomattavasti aiemmista vuosista: vuonna 2005 tuontitukin

osuus oli yli 45 prosenttia. Venäläisen tuontikoi-
vutukin täydellinen korvaaminen tuonnilla muis-
ta lähteistä voi kuitenkin olla hyvin vaikeaa ellei
mahdotonta, mikä väistämättä johtaa koivuvanerin
tuotannon alenemiseen Suomessa. Vuonna 2009 rak-
entamisen ja talouskasvun edelleen heikentyessä
sekä havu- että koivuvanerin kysyntä alenee koti-
maassa ja vientimarkkinoilla, jolloin Suomen koko
vanerin tuotannon ja viennin ennakoidaan laskevan
viisi prosenttia.

Länsi-Euroopan markkinoilla Suomi on suurin
vanerin tuottaja ja tarjontaa alueelle tulee paljon eten-
kin Venäjältä ja pienempiä määriä Baltian maista.
Hinnaltaan halvempien rakennelaatujen tarjonta on
kasvanut Kiinasta ja Etelä-Amerikasta. Kiinan kas-
vanut vanerin tuotanto on ollut riippuvaista Venäjältä
tuodusta tukista, joten Venäjän vientitullien voimaan
tulo ensi vuonna vähentäne Kiinan vanerin tarjontaa
myös Euroopassa. Keskisen Itä-Euroopan maissa ja
Venäjällä rakentamisen kasvu on lisännyt vanerin
kysyntää, ja Venäjällä vanerin kulutus kasvoi viime
vuonna lähes kolmanneksella. Venäjä on lisännyt
puulevyjen tuotantoa voimakkaasti 2000-luvulla ja
vanerin tuotannossa lisäystä vuoteen 2003 verrattuna
on kertynyt noin 40 prosenttia. Merkittävä osa tästä
tuotannon kasvusta on perustunut olemassa olevan
kapasiteetin käyttöasteen nostamiseen äärimmilleen.
Vanerin tuotantoon Venäjällä on viime vuosina myös
investoitu voimakkaasti ja uusien tehtaiden valmis-
tuttua vanerin tuotantomäärien odotetaan edelleen
kaksinkertaistuvan vuoteen 2010 mennessä. Myös
suomalaiset yritykset, kuten UPM ja Koskisen Oy,
ovat investoimassa vanerin tuotantoon Venäjällä.

Vuonna 2009 vanerin hintojen arvioidaan laske-
van Länsi-Euroopan kysynnän alentuessa. Suurinta
hinnanlaskun arvioidaan olevan havuvanerilla, jol-
loin myös Suomen vanerin viennin keskihinta ale-
nee nimellisesti prosentin verran. Korkealaatuisen
koivuvanerin hintaan kohdistuu havuvaneria vähem-
män laskupaineita, koska tarjonta on niukempaa.
Venäjällä panostaminen asuntorakentamiseen pitää
kulutuksen kasvussa myös ensi vuonna, joten vanerin
viennin kasvua Venäjältä Länsi-Eurooppaan ei ensi
vuonna odoteta.

2.2 Massa- ja paperiteollisuuden vienti ja tuotanto

*Usean vuoden ajan jatkuneen yltarjonnan ja heikon
hintakehityksen vuoksi paperiteollisuuden kapasi-
teettia on suljettu viime vuosina Euroopassa ja Suo-
messa. Uusia tehtaita on kuitenkin tullut Eurooppaan
lisää ja alalla on edelleen yltarjontaa kysyntään
nähdén. Talouskasvun merkittävästi alentuessa ja
heikentäessä paperin kysyntää suomalaiset metsä-
teollisuusyritykset ovat syksyllä 2008 ilmoittaneet
uusista tehtaiden ja koneiden sulkemisista tämän
vuoden lopussa ja ensi vuoden aikana. Tuotantoka-
pasiteetin rajun supistamisen takia Suomen paperin
tuotannon ja viennin ennakoidaan vuonna 2008 pie-
nenevän noin 6 prosenttia ja kartongin tuotannon
ja viennin noin 2 prosenttia edelliseen vuoteen ver-
rattuna. Vaikka paperin ja kartongin vientihinnat
ovat kuluvana vuonna kuukausitasolla kohonneet
hieman viime vuoden lopusta, koko vuoden 2008
keskimääräinen nimellishinta jää kysynnän heiken-
tyessä suunnilleen viime vuoden tasolle.*

*Vientimarkkinoiden aleneva talouskasvu heiken-
tää paperin kysyntää vuonna 2009. Kun metsäte-
ollisuus edelleen supistaa tuotantokapasiteettiaan
Suomessa, vähenevät paperin ja kartongin tuotanto
sekä vienti myös ensi vuonna. Paperin tuotantoon
ja vientiin ennustetaan noin 4 prosentin ja karton-
gin tuotantoon ja vientiin noin 3 prosentin laskua.
Vaikka kapasiteettia leikataan paperiteollisuudessa
merkittävästi, vaikutukset hintoihin jäävät kysynnän
laskusuhdanteen vuoksi pieniksi. Suomen paperin ja
kartongin nimellisten keskivientihintojen ennuste-
taan pysyvän vuonna 2009 vuoden 2008 tasolla.*

Paperin ja kartongin yltarjonta Euroopan
markkinoilla jatkunut koko 2000-luvun ajan

Paperin kulutus Suomen paperiteollisuuden pää-
markkinoilla Euroopassa on kasvanut koko
2000-luvun ajan hyvin hitaasti. Vaikka kapasiteet-

tia on Euroopassa suljettu, uutta on myös tullut tilalle ja kokonaisuutena kapasiteetti on kasvanut. Paperiteollisuus Suomessa ja Euroopassa on karsinut koko 2000 luvun ajan ylitarjonnasta. Viime vuonna paperin kulutus kasvoi Euroopassa keskimäärin 2,3 prosenttia, mutta kasvu Euroopan paperiteollisuusliiton (CEPI) maissa oli vain 1,2 prosenttia. Samanaikaisesti laivaukset Euroopasta sen ulkopuolelle pienenevät yhden prosentin, mutta tuonti Euroopan ulkopuolisista maista kasvoi noin 20 prosenttia lisäten osaltaan ylitarjontaa markkina-alueella. Myös paperin ja kartongin tuonti Aasiasta kasvoi lähes 100 prosenttia vuonna 2007 ja oli 13 prosenttia CEPI-maiden tuonnista.

Euroopan paperintuottajajärjestöjen Cepiprintin ja Cepifinen mukaan kirjoitus- ja painopaperien laskennallinen kulutus Euroopassa on muuttunut paperilaaduittain vuoden 2008 tammikuusta heinäkuun loppuun seuraavasti: sanomalehtipaperin ja hienopaperin kulutus on laskenut 3 prosenttia ja päällystämättömän aikakauslehtipaperin 1 prosentin. Päällystetyn aikakauslehtipaperin kulutus sen sijaan nousi noin 2 prosenttia.

Yhdysvalloissa sanomalehtipaperin sekä muiden kirjoitus- ja painopapereiden kulutuksen lasku on johtanut 2000 luvulla tuotantokapasiteetin leikkauksiin. Kasvua on ollut ainoastaan pakkaus- ja muiden papereiden kulutuksessa ja tuotannossa. Sanoma-

lehtipaperin kapasiteettia on leikattu merkittävästi. Vuoden 2008 alkuun mennessä kapasiteetti on pienentynyt vuoden 2000 6,8 miljoonasta tonnista noin 30 prosenttia. Kapasiteetin supistamiset ovat osaltaan mahdollistaneet paperin hintojen nousun, mutta hintakehitykseen on vaikuttanut myös dollarin heikentyminen. Vuonna 2007 paperin ja kartongin kulutus pieneni 2,5 ja tuotanto 0,6 prosenttia, mutta massa- paperi- ja kartonkituotteiden hinnat Yhdysvalloissa olivat historiallisen korkeita. Hinnat ovat edelleen nousseet Yhdysvaltain dollarin heikentyessä kuluvan vuoden alkupuoliskolla vaikka hidastunut talouskasvu on heijastunut kysyntään.

Aasiassa ja Itä-Euroopassa paperin kysynnän kasvu on ollut muista alueista poiketen erittäin nopeaa. Aasiassa paino- ja kirjoituspapereiden kysyntä on jatkanut kuluvanakin vuonna kasvuaan. Kiinassa paperin kysyntä on kasvanut viime vuosina noin 13 prosentin vauhtia, ja Kiina on noussut Yhdysvaltain jälkeen maailman toiseksi suurimmaksi paperin tuottajaksi ja kuluttajaksi. Kasvu on niin suurta, että huolimatta oman tuotannon kasvusta, paperin tuontitarvetta tulee olemaan vielä pitkään. Tuotantokapasiteetin kasvaessa Aasiaan on kuitenkin syntynyt päällystettyjen hienopapereiden ylitarjontaa ja paperia on tuotu muun muassa Euroopan markkinoille. Kiina on muuttunut päällystettyjen hienopapereiden ostajasta niiden nettomyyjäksi.

Suomen massa- ja paperiteollisuus vuonna 2007, 1 000 tn.

	Sellu	% tuotannosta	Paperi	% tuotannosta	Kartonki	% tuotannosta
Tuotanto	7 699	100	11 272	100	3 063	100
Kotimaan käyttö*	5 344	69	757	7	422	14
Vienti:	2 355	31	10 515	93	2 641	86
EU	1 698	22	6 816	61	1 472	48
Aasia	355	5	839	7	414	14
Afrikka	29	0	133	1	95	3
Yhdysvallat	84	1	1 051	9	194	6
Venäjä	24	0	439	4	183	6
Muut	165	3	1 237	11	283	9

* Laskennallinen käyttö = tuotanto – vienti.

Lähteet: Metsäteollisuus ry ja Tullihallitus.

Venäjällä ja CIS-maissa paperin ja kartongin kulutus vuonna 2007 kasvoi 7 prosenttia, mutta tuotanto vain 1,5 prosenttia ja siksi tuonti kasvoi 10 prosenttia. Venäjän oma paperin, kartongin ja massan tuotanto on kasvanut tasaisesti 90-luvun lopusta alkaen, mutta tuotannon kasvu on ollut hidasta ja tuontitarve on säilynyt. Venäjän tuonti keskittyy hinnaltaan kalliimpiin paperin ja kartongin jalosteisiin.

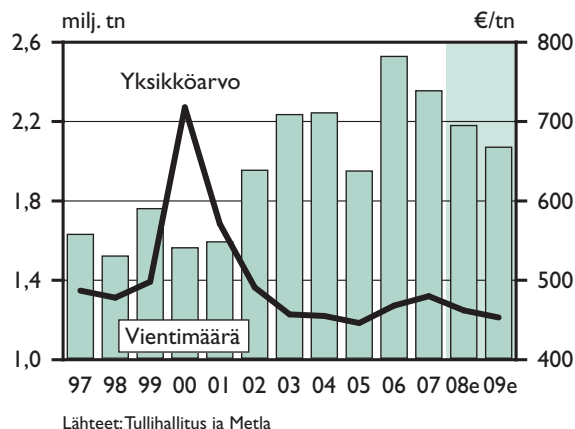
Paperiteollisuus supistaa rajusti tuotantokapasiteettiaan

Paperin hintakehityksen jatkuessa heikkona ja kustannusten noustessa vuonna 2007 suomalaiset yritykset vähensivät kannattavuuden parantamiseksi paperi- ja kartonkiteollisuuden kapasiteettiaan. Suomessa kapasiteetti supistui yhteensä noin 200 000 tonnilla, ja 100 000 tonnia aikakauslehtipaperin tuotantoa muutettiin erikoispaperin tuotannoksi. Huomattavasti enemmän suomalaisyritykset sulki tuotantoaan ulkomailla vuonna 2007. Esimerkiksi UPM sulki aikakauslehtipaperia valmistavan Miramichin tehtaansa Kanadassa, ja M-Real sulki Englannissa Sittingbournen ja Ruotsissa Wifstan hienopaperitehtaat sekä kaksi hienopaperikonetta Gorhrsmuhlessa Saksassa. Lisäksi Stora Enso sulki Reisholzin aikakauspaperitehtaan Saksassa ja Berghuizerin hienopaperitehtaan Alankomaissa.

Myös tänä vuonna on tuotantolaitoksia suljettu niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Stora Enso sulki tammikuussa Summan paperitehtaan, jonka vuosituotanto oli 80 000 tonnia aikakauslehtipaperia ja 270 000 tonnia sanomalehtipaperia. Lisäksi Stora Enso sulki maaliskuussa Anjalan PK 2:n, jonka vuosituotanto oli 155 000 tonnia aikakauslehtipaperia. UPM sulki helmikuusta vuoden loppuun Kajaanin PK 4:n, jonka vuosikapasiteetti on 240 000 tonnia sanomalehtipaperia. M-Real sulki alkuvuodesta 2008 Kankaan päällystettyä aikakauslehtipaperia valmistavan PK 2:n (vuosikapasiteetti 100 000 tn/v). Nämä tehdyt sulkemiset vähentävät paperiteollisuuden kapasiteettiä Suomessa noin 800 000 tonnia vuodessa.

Suomalaisyrietykset ovat tehneet päätöksiä myös ulkomailla sijaitsevien tehtaitensa sulkemisesta ja tuotannon rajoituksista. Esimerkiksi M-Real myi New Thamesin toimistopaperitehtaan (kapasiteetti 230 000 tn/v). Tuotanto jatkuu tämän vuoden loppuun M-Realin nimissä, mutta uusi omistaja ei tuota toimistopaperia tulevaisuudessa. UPM päätti sulkea sanomalehtipaperikone 4:n Steyrermühlissä Itävallassa tämän vuoden aikana ja rajoittaa hienopaperin tuotantoaan sulkemalla paperikoneen kesäkuusta vuoden loppuun Nordlandin tehtaalla Saksassa.

Syyskuussa 2008 UPM ja Stora Enso ilmoittivat uusista suurista paperiteollisuuden sulkemisista. Perusteluna paperiteollisuuden tuotannon supistamisille on huono kannattavuus, mihin syynä on edelleen jatkuva ylikapasiteettitilanne Euroopassa ja puun, energian ja polttoaineiden erittäin suuret hinnat nousut kahden viime vuoden aikana. Lisäksi yhtiöt varautuvat tuontipuun loppumiseen Venäjältä. UPM pyrkii sulkemaan koko Kajaanin paperitehtaan tämän vuoden loppuun mennessä. Kajaanin paperitehtaan kapasiteetti on 640 000 tonnia sanoma- ja aikakauslehtipaperia vuodessa. Tehtaan sulkeminen vähentää UPM:n paperin tuotantokapasiteettia Euroopassa sanomalehtipaperissa 13 prosenttia, erikoissanomalehtipaperissa 25 prosenttia ja SC-aikakauslehtipaperissa 9 prosenttia. Lisäksi UPM suunnittelee

Sellun viennin määrä ja yksikköarvo 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (tukkuhintaindeksi).

tarratoimialansa uudelleenjärjestelyjä kannattavuuden parantamiseksi vielä tämän vuoden aikana.

Stora Enso pyrkii sulkemaan tämän vuoden loppuun mennessä Varkaudessa Corenson hylsykartonkikoneen (110 000 tn/v) ja vuoden 2009 loppuun mennessä Imatralla kartonkikone 1:n (180 000 tn/v). Lisäksi Stora Enso sulkee Saksassa Hagenissa aikakauslehtipaperikoneen (140 000 tn/v) ja Baienfurtissa kartonkikoneen (190 000 tn/v). Paperin ja kartongin tuotantokapasiteettia Stora Enso supistaa yhteensä noin 600 000 tonnia.

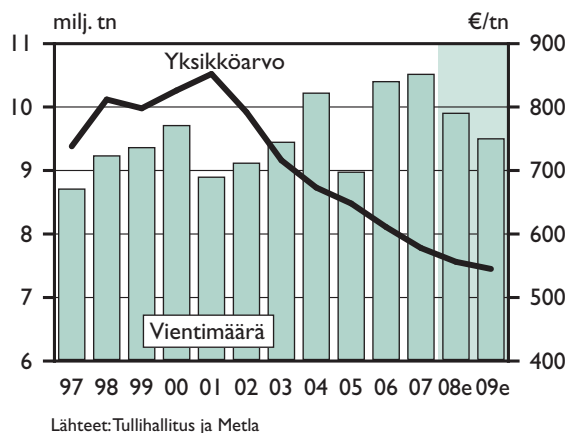
M-real ilmoitti lokakuun alussa myyvänsä aikakaus- ja hienopaperitehtaansa Euroopassa Sappille. Ilmoituksen mukaan Suomessa myynnin kohteena ovat Kirkiniemen ja Kankaan paperitehtaat jatkavat toimintaansa omistajan muutoksesta huolimatta normaalisti eikä se siten aiheuta muutoksia paperin tuotantokapasiteettiin Suomessa. Sen sijaan M-real aikoo lopettaa Gohrmühlen tehtaan Saksassa ja Halleinin tehtaan Itävallassa, jotka eivät Sappille kelvanneet.

Heikentävä talouskasvu synkentää paperin markkinanäkymiä loppuvuodesta

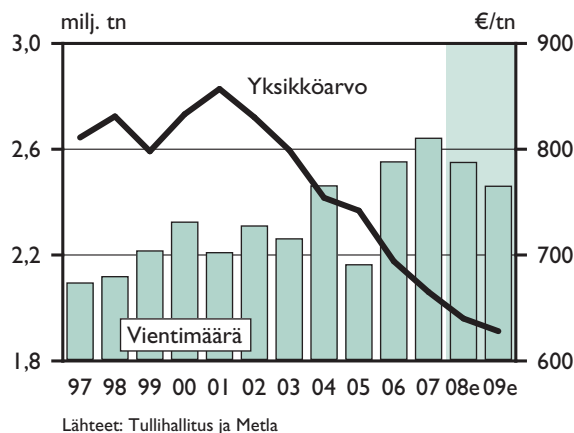
Suomen paperin viennistä runsaat puolet (57 % vuonna 2007) on aikakauslehtipaperia. Hintoja on

yritytty nostaa useita kertoja viimeisten kolmen vuoden aikana, mutta huonolla menestyksellä. Nyt aikakauslehti- ja sanomalehtipaperin hinnat ovat vähän nousseet, mutta ei läheskään tuotantokustannusten nousun ja paperintuottajien toiveiden mukaisesti. Markkinakehitys vaihtelee paljonkin paperilajista riippuen. Aikakauslehtipaperien kysyntä on jatkunut suhteellisen hyvänä kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla, ja Suomen vientimäärä kasvoi tammi–heinäkuussa vuodentakaisesta noin puoli prosenttia. Vaikka viennin keskihinta on kuukausitasolla viime vuoden lopusta noussut, tammi–heinäkuun 2008 keskihinta jäi kuitenkin vajaan prosentin vuodentakaista alemmaksi. Sanomalehtipaperin ja hienopaperin kysyntä alenivat jo alkuvuonna vientimarkkinoiden talouskasvun heikentyessä. Sanomalehtipaperin viennin keskihinta jäi tammi–heinäkuussa 5 prosenttia vuodentakaista alemmaksi ja vientimäärä putosi 24 prosenttia. Hienopaperin viennissä keskihinta oli tammi–heinäkuussa 2008 samalla tasolla kuin samaan aikaan vuosi sitten, mutta vientimäärä aleni 3 prosenttia.

Suomen paperin koko viennin keskimääräinen yksikköhinta oli tammi–heinäkuussa 2008 samansuuruinen kuin samaan aikaan vuonna 2007 ja vajaat 2 prosenttia korkeampi kuin koko viime vuoden keskihinta. Huomioon ottaen paperin kysynnän heiken-

Paperin viennin määrä ja yksikköarvo 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (tukkuhintaaindeksi).

Kartongin viennin määrä ja yksikköarvo 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (tukkuhintaaindeksi).

tymisen vientimarkkinoilla talouskasvun alentuessa loppuvuotta kohti, viennin keskihinnan ennakoidaan nousevan vuonna 2008 vain yhden prosentin viime vuoden keskihinnasta. Kartongin keskihinta on nousut alkuvuodesta noin 2 prosenttia, ja koko vuoden hinnan nousuksi ennakoidaan yhtä prosenttia.

Suomen paperin tuotannon ja viennin ennakoidaan vuonna 2008 pienenevän tuotantokapasiteetin supistusten vuoksi noin 6 prosenttia verrattuna vuoteen 2007. Kartongin tuotanto on alkuvuonna pienentynyt 3 prosenttia ja vientimäärä pysynyt suunnilleen ennallaan verrattuna vuodentakaiseen. Talouskasvun heikkeneminen on kuitenkin alkanut heijastua myös pakkausteollisuuden tuotantoon ja vähentänyt kartongin kysyntää. Kartongin tuotannon ja viennin ennakoidaan pienentyvän noin 2 prosenttia kuluvana vuotena.

Sellun kysyntä kasvanut ja hinta noussut, mutta tuotanto ja vienti supistuvat

Vaikka paperitehtaita on Euroopassa suljettu, on paperin tuotanto ja samalla sellun kysyntä pysynyt suurin piirtein ennallaan vuonna 2007. Sellun tuotanto pieneni Euroopassa noin prosentin verran. Sellun tarjonta on Euroopan markkinoilla hiukan vähentynyt, kun pieniä sellutehtaita on suljettu. Cegin mukaan sellukapasiteetti väheni Euroopassa vuonna 2007 kuitenkin vain noin 0,2 prosenttia, vaikka tehtaiden lukumäärä väheni 2,4 prosenttia. Sellun vienti CEPI-maista pieneni 5 prosenttia ja tuonti CEPI-maihin pieneni noin prosentin. Sellun tuonnista 50 prosenttia tuli Latinalaisesta Amerikasta ja 40 prosenttia Pohjois-Amerikasta.

Euroopan markkinoilla sellun kysyntä on ollut hyvä ja sellun hinta on kohonnut. Maailman markkinoille on tullut kuitenkin uutta sellukapasiteettia. Vuoden 2007 syksyllä käynnistyi uusi sellulinja Brasiliassa (Suzano, kapasiteetti 900 000 tn), ja Metsä-Botnian sellutehdas Uruguayssa (kapasiteetti 1 milj. tn) on lähtenyt hyvin käyntiin ja sen tuotanto tämän vuoden tammi-kesäkuussa oli 430 000 tonnia. Näiden uusien sellutehtaiden tuotannosta valtaosa suunnitellaan tuotavaksi Eurooppaan.

Suomalaisyrityksistä Stora Enso sulki tänä vuonna huhtikuun lopussa Kemijärven sellutehtaan (kapasiteetti oli 235 000 tn valkaistua havusellua) ja M-real Lielahden kemihierretehtaan (kapasiteetti 105 000 tn). Syyskuussa UPM ilmoitti sulkevasa Tervasaaren sellutehtaan (210 000 tn/v) tämän vuoden loppuun mennessä, ja Stora Enso rajoittaa sellun tuotantoa seisokeilla Uimaharjun ja Sunilan tehtailla.

Havusellun euromääräinen Pix-hinta oli tämän vuoden syyskuun puolella välissä noin 4 prosenttia ja lehtisellun Pix-hinta noin 10 prosenttia korkeampi kuin vuoden alussa. Hintoihin ei ennakoita tulevan uusia korotuksia loppuvuonna, koska taloudellisen taantumun seurauksena paperin kysyntä pienenee. Suomen sellun viennin keskihinta oli tämän vuoden alkupuoliskolla samansuuruinen kuin koko viime vuoden keskihinta. Sellun koko vuoden keskihinnan ennakoidaan pysyvän suunnilleen viime vuoden tasolla.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto- ja vieniennusteet, 1 000 tn (muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2007	2008e	2009e	2007	2008e	2009e
Sellu	7 699	7 500	7 350	2 355	2 200	2 100
%	-3	-3	-2	-7	-6	-5
Paperi	11 272	10 600	10 200	10 515	9 900	9 500
%	1	-6	-4	1	-6	-4
Kartonki	3 063	3 000	2 900	2 641	2 600	2 530
%	3	-2	-3	3	-2	-3

*Massa- ja paperituotteiden vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.**

	2007	2008e	2009e
Sellu	6 (480 €/t)	1	0
Paperi	-2 (578 €/t)	1	0
Kartonki	-1 (665 €/t)	1	0

*Vientihinnat ovat nimellisiä euromääräisiä viennin yksikköarvoja.

Sellun tuotanto on alentunut alkuvuonna 2008 yhden prosentin vuodentakaisesta. Kemijärven tehtaan sulkeminen pienentää sellun tuotantoa loppuvuonna, ja koko vuoden 2008 tuotannon ennakoidaan supistuvan 3 prosenttia verrattuna viime vuoteen. Sellun vienti kasvoi vielä alkuvuonna 6 prosenttia, mutta tuotannon lasku alentaa vientimäärää loppuvuodesta. Sellun koko kuluvan vuoden viennin ennakoidaan alenevan 6 prosenttia.

Tuotanto ja vienti supistuvat myös ensi vuonna

Euroopan kypsillä markkinoilla paperin ja kartongin kulutuksen kasvu on ollut pientä ja nyt taloudellinen taantuma hidastaa sitä entisestään. Suomen metsäteollisuuden ilmoittamat säästötoimet ja suunnitellut supistaa tuotantokapasiteettia tähtäävät kannattavuuden parantamiseen. Kapasiteetin leikkausten vuoksi Suomen paperin tuotannon sekä viennin ennustetaan alenevan vuonna 2009 noin 4 prosenttia. Kartongin tuotannon ja viennin ennustetaan supistuvan 3 prosenttia vientimarkkinoiden kysynnän heikentyessä.

Sellun tuotantoon tehdyt kapasiteetin leikkaukset alentavat tuotantoa ensi vuonna noin 2 prosentilla. Vienti jää 5 prosenttia kuluvaa vuotta alemmaksi, koska sellua tarvitaan Venäjän kuitupuun tuonnin loppuessa kotimaan paperin tuotantoon. Paperite-

ollisuuden tuotanto- ja vientiennusteet perustuvat oletukseen, että tätä kirjoitettaessa tiedossa olleet tuotannon supistukset toteutuvat suurin piirtein suunnitellussa aikataulussa eikä uusia merkittäviä tuotannon supistuksia ainakaan ensi vuodelle tule.

Paperiteollisuuden kannattavuus on ollut jo useamman vuoden heikko, ja se heikkenee edelleen tänä vuonna viime vuodesta. Matalien hintojen lisäksi paperiteollisuuden huonoon kannattavuuteen ovat syynä kuluvana vuonna korkeiden puukustannusten ja sellun hinnan lisäksi korkeat energia- ja kuljetuskustannukset.

Kustannusten nousun vuoksi useat yhtiöt ovat ilmoittaneet tänä vuonna hintojen korotuksista. Onnistuminen paperien ja kartongin hinnankorotuksissa olisi koko paperiteollisuuden kannattavuuden kannalta tärkeää. Suunnitellut merkittävät kapasiteetin leikkaukset Suomessa ja muualla Euroopassa luovat edellytykset hintojen nousulle, mutta nykyisessä tilanteessa talouskehityksen heikkeneminen paperiteollisuuden viennin päämarkkina-alueilla vie pohjaa hintojen nousulta. Paperin ja kartongin keskivientihinnan ennustetaankin pysyvän vuonna 2009 kuluvan vuoden tasolla. Myös sellun vientihinnan ennustetaan pysyvän tämän vuotisella tasolla. Hintaennusteet perustuvat oletukseen, että euron ja dollarin vaihtokurssissa ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

2.3 Metsäteollisuuden kustannukset ja kannattavuus

Metsäteollisuuden kannattavuuskehitys kääntyy tänä vuonna laskuun. Alatoimialoista puutuoteteollisuuden kannattavuuskehitys heikkenee eniten. Tähän vaikuttaa erityisesti sahatavaran ja puuraaka-aineen hintakehitysten epäsuhta. Sahatavaran hinnan laskun jatkuessa kotimaisen tukkipuun hinnan lasku on tasaantunut ja tuontitukki kallistunut huomattavasti. Puutuoteteollisuuden kannattavuuskehitykseen odotetaan varsinaista helpotusta aikaisintaan 2010 rakentamisen mahdollisesti vilkastuessa sekä kotimarkkinoilla.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus laskee edellisvuodesta vain hieman huolimatta tuotehintojen odotettua heikommasta kehityksestä. Tähän osasyynä ovat kannattavuuden parantamiseen tähtäävät tuotannonrajoitus- ja säästötoimet, joiden seurauksena tiettyjen paperilaatujen kysynnän ja tarjonnan epätasapaino on vähitellen korjaantumassa Euroopassa. Myös Yhdysvaltain dollarin vahvistuminen parantaa osaltaan alan kilpailukykyä ja kannattavuutta. Markkinoilla on kuitenkin edelleen ylikapasiteettia. Talousnäkömyien jatkuva synkkeminen uhkaa lisäksi kannattavuudelle ensiarvoisen tärkeitä paperien vientihintojen korotuksia. Vuonna 2009 massa- ja paperiteollisuuden kannattavuudessa ei täten ole odotettavissa merkittävää kohentumista.

Venäjän puutullipäätöksillä on merkittäviä vaikutuksia metsäteollisuuden toimintaympäristöön vuonna 2009. Toteutuessaan tullikorotukset aiheuttavat huomattavia muutoksia Suomen metsäteollisuuden puunhankinnassa. Korvaavan raaka-ainelähteen löytäminen voi olla vaikeaa, jolloin tuotantokapasiteetin lisäleikkaukset ovat todennäköisiä. Toisaalta Venäjän raakapuun, erityisesti havutukkien, viennin tyrehtyminen vaikeuttaa raaka-aineen saatavuutta Suomen lisäksi monissa muissa Euroopan maissa ja etenkin Kiinassa ja Japanissa. Tämä vähentää sahatavaran tarjontaa ja voi nostaa sahatavaran hintatasoa vientimarkkinoilla odotettua enemmän,

millä olisi positiivinen vaikutus puutuoteteollisuuden kannattavuuteen jo vuonna 2009. Suomessa sijaitsevalle massa- ja paperiteollisuudelle puutulleilla on pelkästään kielteisiä vaikutuksia.

Puutuoteteollisuuden kannattavuus laskenut voimakkaasti

Puutuoteteollisuuden kannattavuus nousi suurten suomalaisten metsäteollisuuskonsernien, Metsäliiton, Stora Enson ja UPM:n, tilinpäätösten liikevoittoprosenttien perusteella vuonna 2007 korkeammalle kuin koskaan 2000-luvulla. Kuitenkin jo vuoden 2007 lopulla kannattavuuskehitys taittui laskuun, joka on jatkunut jyrkkänä vuoden 2008 alkupuoliskolla. Suurimpana syynä tähän on sahatavaran vientimarkkinoiden noususuhdanteen päättymistä seurannut sahatavaran vientihintojen voimakas lasku. Tammi–heinäkuun 2008 lukujen perusteella mäntysahatavaran viennin nimellinen yksikköarvo oli laskenut 15 prosenttia ja kuusisahatavaran 12 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Elokuun 2007 huippuhinnoista pudotusta oli heinäkuuhun 2008 mennessä kertynyt peräti 29 prosenttia mäntysahatavaralla ja 24 prosenttia kuusisahatavaralla. Puuraaka-aineen hinnat pysyivät sen sijaan suhteellisen korkealla: tammi–heinäkuussa 2008 kotimaisen mäntytukin kantohinta oli 6,6 prosenttia ja kuusitukin kantohinta 8,9 prosenttia edellisvuotta alhaisempi. Pudotusta syksyn 2007 korkeimmista kantohinnoista oli kuitenkin kertynyt sekä mänty- että kuusitukilla noin 20 prosenttia. Tosin osa viime vuoden korkeimmista kantohinnoista realisoituu vasta tänä vuonna kustannuksiksi puukaupan teon sekä hakkuun ja lopullisen maksusuorituksen eriaikaisuuden vuoksi.

Tuontitukkien hinnat olivat puolestaan vuoden 2008 tammi–heinäkuussa huomattavasti edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammat. Mäntytukin tuontihinta nousi 21 prosenttia ja kuusitukin tuontihinta 16 prosenttia. Lisäksi puuraaka-ainekustannuksiin, joiden osuus puutuoteteollisuudessa on keski-

määrin noin 30 prosenttia ja sahauksessa yli puolet, kuuluu puun korjuu- ja kuljetuskustannukset. Nämä puolestaan ovat nousseet polttoaineiden hintojen mukana kasvattaen puuraaka-ainekustannuksia. Sahatavaran viennin yksikköhinnan ja puuraaka-aineen kustannuskehitysten välinen epäsuhta on johtanut suurten metsäteollisuuskonsernien puutuotetoimintojen kannattavuuden painumiseen tänä vuonna tappiolliseksi.

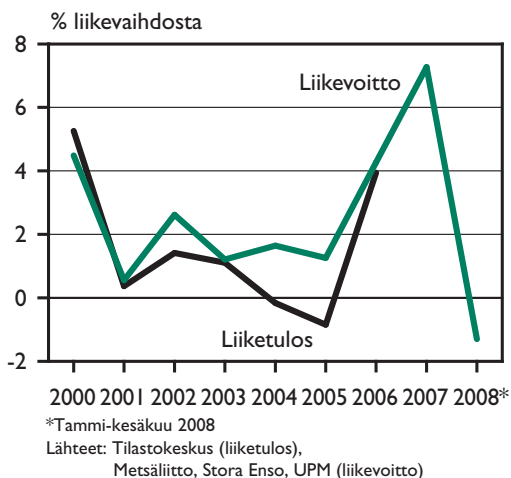
Puutuoteteollisuuden kannattavuuskehitys myös pk-yritykset sisältävän Tilastokeskuksen tilinpäätösaineiston ja siitä lasketun liiketulosprosentin perusteella on ollut samankaltaista kuin kolmen suuren metsäteollisuuskonsernin puutuoteteollisuus-toimintojen liiketulosprosentin perusteella voidaan päätellä. Liiketulosprosentti perustuu oikaistuun ja liikevoittoprosentti (oheisessa kuvassa ilman satunnaiseriä) oikaisemattomaan tilinpäätökseen, joten ne eivät ole laskentaperusteiltaan täysin identtisiä kannattavuuden mittareita. Lisäksi Tilastokeskuksen aineisto sisältää pelkästään Suomessa sijaitsevien tuotantolaitosten toiminnot, kun taas suurten metsäteollisuuskonsernien tilinpäätöksiin pohjautuva aineisto kattaa myös Suomen ulkopuolisia toimintoja, joiden osuus tietyillä liiketoiminta-alueilla voi olla merkittävä. Sahatavaran hinnan lasku on kosketa-

nut erityisesti suuria vientiin keskittyneitä sahoja, ja arvioiden mukaan kotimarkkinoille keskittyneiden pk-sahojen kannattavuus muodostuikin tänä vuonna vientisahoja paremmaksi. Sahatavaran hinta tulee rakentamisen vähenemisen myötä laskemaan myös Suomessa, minkä seurauksena kannattavuus kääntyy laskuun myös pk-sahoilla.

Puutuoteteollisuuden alatoimialoista vanerintuotannon kannattavuus on säilynyt tänä vuonna kohdallaisen hyvänä huolimatta korkealaatuisen vanerin raaka-aineen, koivutukin, kantohinnan 5,2 prosentin ja tuontihinnan peräti 65 prosentin noususta tammi-heinäkuussa 2008 vuoden takaiseen verrattuna. Toisaalta tammi-kesäkuussa 2008 koivuvanerin viennin yksikköarvo nousi 17 prosenttia edellisvuoteen verrattuna, mikä selittää vanerin tuotannon positiivista kannattavuuskehitystä. Rakentamisen kääntyminen laskuun Euroopassa on näkynyt havuvanerin vientihinnan loivana laskuna, mikä kuitenkin ei ole vielä mainittavammin heikentänyt vanerin tuotannon kannattavuutta. Puutuoteteollisuuden keskimääräiseen kannattavuuteen vanerin tuotannon hyvä menestys ei juuri vaikuta, sillä vanerin ja muiden puulevyjen tuotannon osuus puutuoteteollisuuden liikevaihdosta on pieni, vain noin 16 prosenttia. Vanerin vientikysynnän odotetaan lisäksi kääntyvän laskuun Euroopassa jo tämän vuoden lopulla, mikä tulee heikentämään vanerin tuotannon kannattavuutta. Vuonna 2009 koivuvanerin tuotantoa uhkaa myös puuraaka-aineen saatavuus Venäjän nostaessa raakapuun vientitulleja vuoden 2009 alussa. Venäläisen koivutukin osuus koivutukin kokonaiskulutuksesta vanerin tuotannossa on ollut ajoittain yli 40 prosenttia ja viime vuonna yhä yli 25 prosenttia. Venäjän tuontia korvaavan raaka-ainelähteen löytäminen voi siten olla vaikeaa.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus pysyy heikkona

Paperien vientihinnat ovat olleet laskevia lähes koko 2000-luvun ajan, vaikka tärkeimmillä vientimarkkinoilla on eletty talouden noususuhdannetta. Tämä on näkynyt massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden heikkenemisenä. Kehityskulun katkaisemiseksi

Puutuoteteollisuuden kannattavuus 2000–2008 liikevoitto- ja liiketulosprosentteilla mitattuna.*

ja paperimarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan saattamiseksi tasapainoon on suurissa metsäteollisuuskonserneissa toteutettu useita tehostamis- ja säästöohjelmia, joihin ovat liittyneet myös tuotantoyksiköiden sulkemiset. Toteutetuista toimista huolimatta alan kannattavuus uhkaa jälleen heikentyä tänä vuonna, ja uusia mittavia kapasiteetin leikkauksia on suunnitteilla.

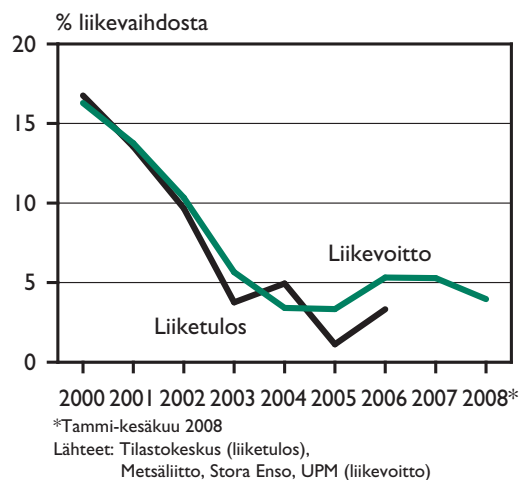
Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuskehityksessä on kuitenkin eroja toimialan sisällä. Aikakauslehtipaperien tuotannon kannattavuus on kohentunut tänä vuonna. Kysyntä on hieman vahvistunut Euroopassa, ja hinnat ovat nousseet. Pohjois-Amerikassa kysyntä sen sijaan on laskenut, mutta toisaalta aikakauslehtipaperien dollarihinnat ovat nousseet. Myös muilla vientimarkkina-alueilla aikakauslehtipaperien hinnat laskutusvaluutoissa ovat olleet nousussa. Tämän lisäksi kartonkien kysyntä ja hinnat sekä tuotannon kannattavuus ovat säilyneet toimialan keskimääräistä kannattavuutta parempina.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden laskuun on tänä vuonna vaikuttanut sanomalehti- ja hienopaperien heikko markkinatilanne. Erityisesti kannattavuus on laskenut sanomalehtipaperin tuotannossa. Sanomalehtipaperin kysyntä Euroopassa sekä Pohjois-Amerikassa on heikentynyt ja hinnat laskevat. Toisaalta kysynnän kasvu on jatkunut Aasiassa. Vahva euro kuitenkin haittaa vientiä ylikapasiteettista kärsivän Euroopan ulkopuolelle. Hienopaperien markkinatilanne on hyvin samankaltainen kuin sanomalehtipaperin. Sanomalehti- ja hienopaperien heikko kannattavuuskehitys alentaa massa- ja paperiteollisuuden kannattavuutta enemmän kuin aikakauslehtipaperien kannattavuuden kohennus sitä nostaa. Myönteinen piirre toimialalla kuitenkin on, että aikakauslehtipaperin tuotannon kannattavuuskehityksen suunta on vihdoon saatu muutettua.

Massa- ja paperiteollisuuden puukustannukset, joiden osuus kokonaiskustannuksista on runsaat 13 prosenttia, pysyvät tänä vuonna korkealla. Kotimaisen kuitupuun hintakehitys on ollut suhteellisen tasaista: tammi–heinäkuussa 2008 mänty- ja koivukuitupuun kantohinnat olivat nousseet 6,6 ja 5,4 prosenttia, ja kuusikuitupuun hinta oli laskenut

4,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Elokuussa 2008 kaikkien kuitupuutavaralajien kantohinnat olivat kuitenkin vuoden 2007 elokuuta alhaisempia. Massa- ja paperiteollisuuden puukustannuksia korotettiin tänä vuonna tuontipuun huomattava kallistuminen. Mänty- ja kuusikuitupuun tuontihinnat rajalla tammi–heinäkuussa 2008 olivat noin 30 prosenttia edellisvuotta korkeampia. Tuontikoivukuitupuun oli kallistunut lähes 50 prosenttia. Samalla kuitupuun tuontimäärät kasvoivat yli 40 prosenttia toimialan varautuessa Venäjän suunnitelmiin nostaa puun vientituloja vuoden 2009 alussa. Tämän vuoksi massa- ja paperiteollisuuden tuontikuitupuusta rajalla maksuma summa on ylittämässä ilmeisesti ensimmäistä kertaa kotimaisesta kuitupuusta maksetun kantorahan. Massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista puuraaka-aineen osuus on kuitenkin varsin pieni, ja puuraaka-ainetta enemmän kustannuskehitykseen vaikuttaa muiden raaka-aineiden hintakehitys.

Massa- ja paperiteollisuudessa muiden raaka-aineiden kuin puun osuus kustannuksista on merkittävä, noin neljännes kokonaiskustannuksista. Näiden, lähinnä sellun tuotannossa ja valkaisussa sekä paperien valmistuksessa ja pinnoituksessa tarvittavien aineiden, kuten erilaisten mineraalien ja kemikaalien tuotantokustannukset ovat nousseet

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus 2000–2008*
liikevoitto- ja liiketulosprosentteilla mitattuna.

huomattavasti öljyn hinnan nousun seurauksena. Muiden raaka-aineiden muodostama kustannuserä on kuitenkin hyvin heterogeeninen, ja julkisista tietolähteistä tarkan kuvan muodostaminen tämän erän kehityksestä on sangen hankalaa.

Energiakustannukset kohonneet nopeasti

Toimialalle hankitun energian osuus kokonaiskustannuksista on puutuoteteollisuudessa noin kolme prosenttia ja massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista hieman vajaat 10 prosenttia. Energian osuus metsäteollisuuden kustannuksista on kasvanut viime vuosina, ja tänä vuonna energian kallistumista on paperiteollisuudessa pidetty jopa puuraaka-aineen hintaa suurempana syynä heikentyneeseen kannattavuuskehitykseen. Energiakustannuksista suurin osuus on sähköllä, jonka hintakehitys on tänä vuonna ollut leudon talven ja hyvän pohjoismaisen vesitilanteen vuoksi kohtalaisen maltillista. Sähkön hinnassa on kuitenkin jälleen korotuspaineita muun muassa päästöoikeuksien leikkaustavoitteiden vuoksi. Vuodesta 2005 pörssisähkön hinta on kolminkertaistunut, ja arviot ensi vuoden korotuksista ovat suurimmillaan kymmeniä prosentteja. Metsäteollisuuden ja erityisesti massa- ja paperiteollisuuden energiaomavaraisuusaste sähkön ja lämmön suhteen on kuitenkin korkea, mikä tasaa sähkön markkinahinnan vaihteluiden kustannusvaikutuksia. Keskimäärin Suomen metsäteollisuuden sähkönkulutuksesta omaa tuotantoa on yli 40 prosenttia, ja ostosähköstä huomattava osa hankitaan energiayhtiöiltä, joiden osakkaita suuret metsäteollisuusyhtiöt ovat. Täten sähköenergian kallistuminen rasittaa erityisesti alan pk-yrityksiä.

Suurin yksittäinen syy energiakustannusten kasvuun tänä vuonna on raaka-öljyn hinnan nousu. Ennätyskorkealla pitkään pysytellyt raakaöljyn hinta on heijastunut öljypohjaisten polttoaineiden ja öljyllä tuotetun lämpöenergian hintaan. Kesällä 2008 raakaöljyn hinta (Brent USD/tyunnyri) oli kaksinkertainen edellisessään verrattuna. Öljyn hinnan ennustettiin jatkavan nousuaan, mutta maailmanlaajusten talousongelmien myötä hinnan nousu taittui syksyllä. Metsäteollisuudessa biopolttoaineilla

on pyritty korvaamaan fossiilisia polttoaineita, ja puupohjaisten polttoaineiden osuus onkin kasvanut alan energiankulutuksessa. Öljyn hintakehityksellä on kuitenkin tapana heijastua myös vaihtoehtoisten polttoaineiden hintoihin.

Öljyn hintakehitys vaikuttaa metsäteollisuuden kustannuksiin energian lisäksi monien muiden kustannuserien kautta. Näitä eriä ovat puun korjuu- ja kuljetuskustannukset, muiden raaka-aineiden, erityisesti kemikaalien, kuljetus- ja valmistuskustannukset sekä lopputuotteiden rahtikustannukset. Varsinkin massa- ja paperiteollisuudessa öljyn hinnan välilliset vaikutukset kokonaiskustannuksiin ovat merkittävät. Esimerkiksi merirahtien hinnat (BDI) olivat vuoden 2008 alussa lähes 30 prosenttia edellisvuotta korkeampia. Toisaalta kesän aikana rahtien hintakehitys suhteessa edellisvuoteen tasoittui huolimatta raakaöljyn hinnan huomattavasta noususta. Tähän on vaikuttanut maailman talouskasvun hidastuminen ja sen aiheuttama rahtien kysynnän pienentyminen. Syksyllä 2008 rahtien hinnat ovat pudonneet nopeasti, mikä tukee Suomen metsäteollisuuden tuotteiden kilpailukykyä vientimarkkinoilla.

Kustannusten kehitys suhteessa tuotehintoihin tasaisinta puulevyjen tuotannossa

Yrityksen liiketoiminnan kannattavuuden määrää valmiiden tuotteiden hintojen suhde tuotantokustannuksiin. Tätä suhdetta voidaan parantaa tuotteiden hintaa nostamalla ja/tai tuotantokustannuksia pienentämällä. Mahdollisuudet tuotannon tehokkuuden lisäämiseen ja tätä kautta tuotantokustannusten pienentämiseen ovat suomalaisessa metsäteollisuudessa jo lähes kokonaan hyödynnetyt. Toinen keino tuotteiden hinnan ja tuotantokustannusten suhteen parantamiseksi on tuotteiden jalostusasteen nosto.

Jalostusastetta voidaan kuvata jalostusarvolla, joka ilmaisee yrityksessä tai laajemmin toimialalla siihen ulkopuolelta hankituille tuotteille ja palveluille aikaansaatu arvonlisäystä. Kun arvonlisäys suhteutetaan liikevaihtoon, eliminoidaan pelkästään toimialan tuotantovolyymin ja liikevaihdon lisäyksestä aiheutuva jalostusarvon kasvu. Mitä suurempi

Metsäteollisuuden kustannusrakenne

Antti Mutanen

Viereisellä sivulla esitetään Suomessa sijaitsevien metsäteollisuuden toimipaikkojen kustannusrakenne vuonna 2006. Kustannusrakenne on laskettu erikseen massa- ja paperiteollisuudelle sekä puutuoteteollisuudelle. Massa- ja paperiteollisuus kattaa Tilastokeskuksen luokituksen mukaisesti massan, paperin ja kartongin sekä paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen (TOL 21). Puutuoteteollisuus sisältää puun sahauksen, höyläyksen ja kyllästyksen, vanerin ja muiden puulevyjen tuotannon sekä rakennuspuusepäntuotteiden, puupakkausten ja muiden puutuotteiden valmistuksen (TOL 20). Laskelmat kattavat kaikki vähintään 20 henkilön yksitoimipaikkaiset yritykset ja kaikkien vähintään 20 henkilön monitoimipaikkaisten yritysten teolliset toimipaikat.

Esitetyt laskelmat pohjautuvat Tilastokeskuksen tuottamaan teollisuuden alue- ja toimialatilastoon. Tietoja on täydennetty puuraaka-aineen kustannusjakauman osalta Metsätaloustilastollisen vuosikirjan 2007 avulla. Toimialojen sisäisen käytön sekä mineraalien ja kemikaalien osuuden laskennassa massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista on hyödynnetty Tilastokeskuksen teollisuuden raaka-ainetilastoa. Poistojen suuruus on saatu Tilastokeskuksen yritysten tilinpäätöstilastosta. Tilastolähteet kuvaavat tarkasteluvuoden aikana toimialan toimipaikkojen käyttöön hankittujen raaka-aineiden, tavaroiden, energian ja palvelujen arvoa, työvoiman palkan ja sosiaalikulua sekä tehtyjä poistoja euroissa ilmoitettuna. Kirjanpidoitellisesti laskelmat ovat täten pikemminkin toimialojen kulu- kuin kustannusjakauksia.

Edellisen kerran kustannusrakennelaskelma on esitetty vuodelle 2004 (Metsäsektorin suhdannekatsaus 2006–2007). Vuoden 2006 laskelmassa on käytetty samoja tilastolähteitä ja lähes samaa kustannusluokittelua kuin vuosien 2004 ja 2003 laskelmissa. Erona kuitenkin on, että vuoden 2006 laskelmassa on huomioitu massa- ja paperiteollisuuden käyttämä ulkomailta tuotu puumassa. Aiemmin tämä erä oli poistettu kokonaiskustannuksista toimialan sisäisen käytön huomioinnin yhteydessä. Vuoden 2006 massa- ja paperiteollisuuden kustannusrakennelaskelma ei siten ole täysin vertailukelpoinen aiempien vuosien laskelmien kanssa. Tässä tietoikkunassa esitetyt vertailut vuosien 2004 ja 2006 välillä perustuvat kuitenkin keskenään vertailukelpoisten laskelmien tuloksiin. Vuoden 2006 puutuoteteollisuuden kustannusrakennelaskelmassa ei ole tehty muutoksia suhteessa vuosiin 2004 ja 2003.

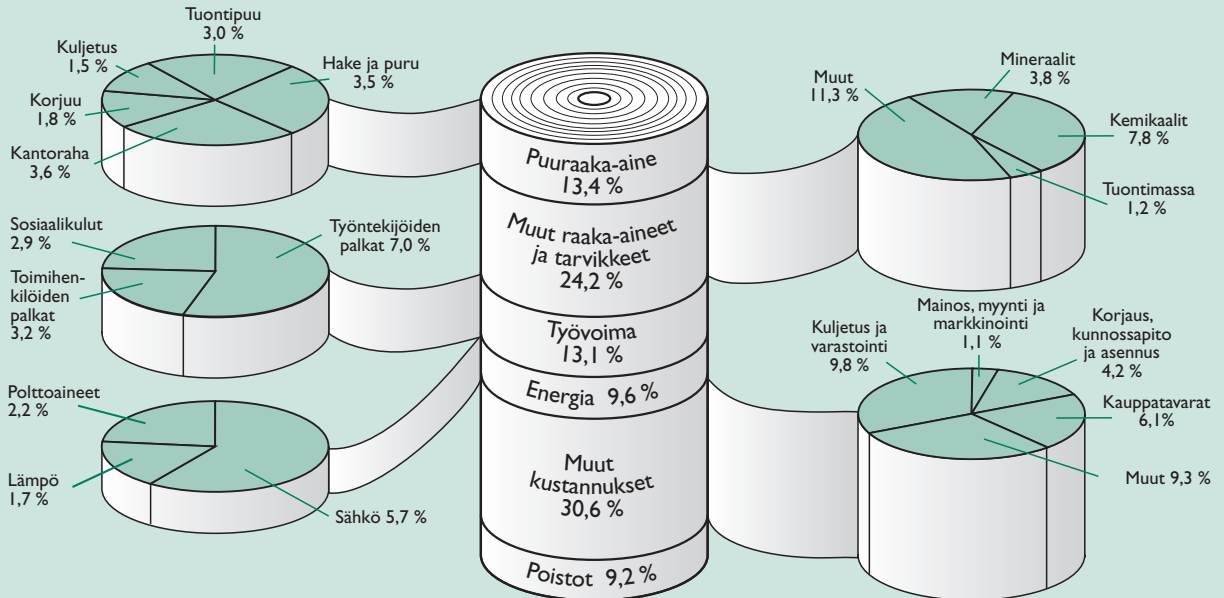
Metsäteollisuuden kustannukset on jaoteltu eriin ”Puuraaka-aine”, ”Muut raaka-aineet ja tarvikkeet”, ”Työvoima”, ”Energia”, ”Muut kustannukset” ja ”Poistot”. Koska mineraalien ja kemikaalien sekä nykyisin myös tuontimassan osuus massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista on huomattava, on nämä erät eritelty ”Muut raaka-aineet ja tarvikkeet”-kustannuserässä. Toimialojen sisäinen aine- ja tarvikkeekäyttö on huomioitu ja jätetty laskelmien ulkopuolelle puuraaka-ainekustannusten kertautumisen välttämiseksi.

Vuonna 2006 massa- ja paperiteollisuuden kokonaiskustannukset olivat 13,1 miljardia euroa, ja ne olivat pienentyneet reaalisesti 3,1 prosenttia vuodesta 2004. Puutuoteteollisuuden kokonaiskustannukset olivat vuonna 2006 6,0 miljardia euroa, ja reaalisesti kustannukset olivat pienentyneet 1,7 prosenttia vuodesta 2004. Kokonaiskustannusten pienentymisen perusteella metsäteollisuudessa ajanjaksolla 2004–2006 toteutuilla säästötoimenpiteillä oli toivotun kaltainen vaikutus.

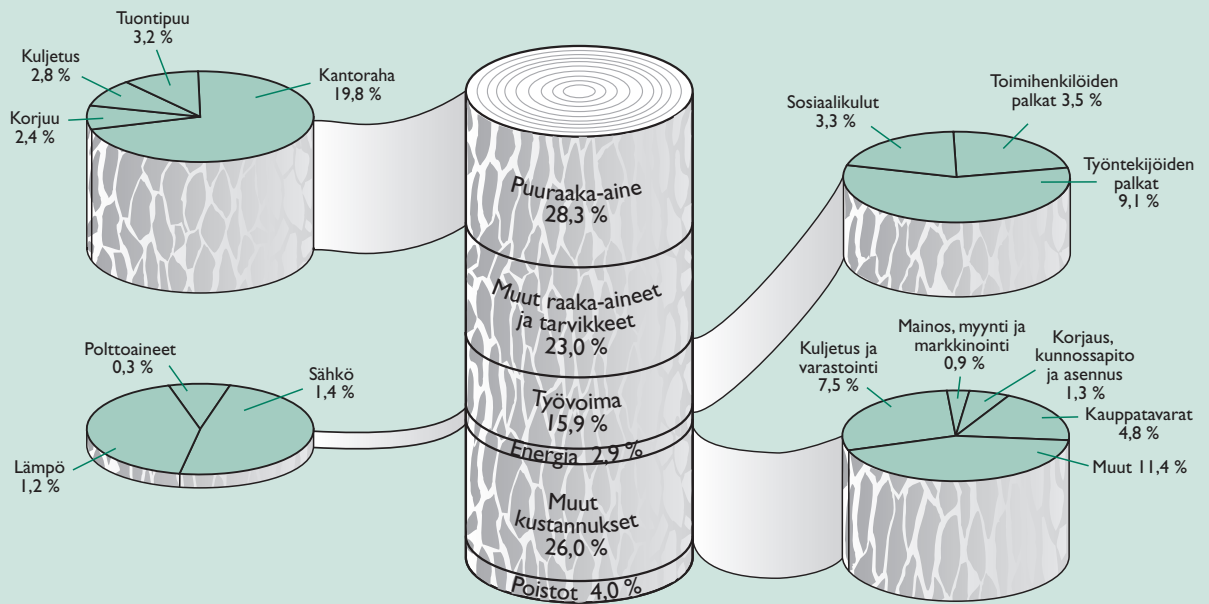
Aikavälillä 2004–2006 metsäteollisuuden alatoimialojen kustannusrakenteissa ei tapahtunut erityisen suuria muutoksia. Suurin osa massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista on puuraaka-aineeseen liittymättömiä muita kustannuksia, kun taas puutuoteteollisuudessa puuraaka-ainekustannukset ovat suurin kustannuserä. Huomionarvoinen jo ennen vuotta 2004 alkanut kehityssuunta on puuraaka-aineen kustannusosuuden pienentyminen sekä massa- ja paperiteollisuudessa että puutuoteteollisuudessa. Verrattuna vuoteen 2004 vuonna 2006 puuraaka-aineen osuus kokonaiskustannuksista pienentyi 0,4 prosenttiyksikköä massa- ja paperiteollisuudessa ja 3,3 prosenttiyksikköä puutuoteteollisuudessa. Aikavälillä 2004–2006 kotimaisen puun reaaliset hinnat olivat kuusitukkaa lukuun ottamatta laskevia, mikä suurelta osin selittää ”Puuraaka-aine”-erän kustannusosuuden pienentymisen. Kyseisellä aikavälillä kantorahakulut (puun hinta x ostettu puumäärä) pienenevät reaalisesti 10,0 prosenttia massa- ja paperiteollisuudessa ja 11,6 prosenttia puutuoteteollisuudessa. Yleisestä kehityssuunnasta poiketen ”Puuraaka-aine”-kustannuserän sisällä tuontipuukustannukset kasvoivat massa- ja paperiteollisuudessa reaalisesti 5,5 prosenttia aikavälillä 2004–2006. Vuonna 2006 puun tuontimäärä olikin 14,3 prosenttia suurempi kuin 2004.

Puutuoteteollisuudessa eniten kustannusosuuttaan aikavälillä 2004–2006 kasvatti erä ”Muut raaka-aineet ja tarvikkeet”. Erän osuus kokonaiskustannuksista kasvoi 3,2 prosenttiyksik-

Massa- ja paperiteollisuuden kustannusrakenne 2006

Puutuoteteollisuuden kustannusrakenne 2006

Lähteet: Tilastokeskus, Metla

köä. ”Muut raaka-aineet ja tarvikkeet” sisältää mm. pakkausmateriaaleja, liimoja ja metalliosia, ja erän kasvua voidaan selittää jalostusasteen kohoamisella puutuoteteollisuudessa. Teollisuuden alue- ja toimialatilaston mukaan puutuoteteollisuuden liikevaihdosta puun sahauksen, höyläyksen ja kyllästyksen osuus pieni ja rakennuspuusepäntuotteiden, erityisesti puutalojen, valmistuksen osuus kasvoi aikavälillä 2004–2006. Samaan aikaan ”Muut raaka-aineet ja tarvikkeet”-erän osuus kokonaiskustannuksista pysyi muuttumattomana massa- ja paperiteollisuudessa. Suhteessa puukustannuksiin erä kuitenkin kasvoi, mikä osoittaa näiden, lähinnä sellun tuotannossa ja valkaisuissa sekä paperien valmistuksessa ja pinnoituksessa tarvittavien aineiden hintakehityksen tulleen yhä merkittävämmäksi osaksi massa- ja paperiteollisuuden kustannusten muodostumista.

Työvoiman osuus kokonaiskustannuksista pienentyi sekä massa- ja paperiteollisuudessa että puutuoteteollisuudessa aikavälillä 2004–2006. Massa- ja paperiteollisuudessa ”Työvoima” oli suhteellisesti eniten pienentynyt kustannuserä. Sen osuus kokonaiskustannuksista kaventui 2 prosenttiyksikköä, ja reaalisesti kustannuserän koko pieni 16,9 prosenttia. Puutuoteteollisuudessa työvoimakustannusten osuus pieni 0,6 prosenttiyksikköä, ja reaalista pudotusta erän euromääräisessä koossa oli 5,4 prosenttia. Samalla palkatun henkilöstön lukumäärä pieni 14,0 prosenttia massa- ja paperiteollisuudessa ja 1,3 prosenttia puutuoteteollisuudessa. Metsäteollisuudessa toteutetut säästötoimet näkyvät juuri ”Työvoima”-erän koon muutoksessa.

Energiakustannukset kasvoivat sekä massa- ja paperiteollisuudessa että puutuoteteollisuudessa aikavälillä 2004–2006. Erityisen paljon, reaalisesti 14,9 prosenttia, energiakustannukset kasvoivat puutuoteteollisuudessa. Massa- ja paperiteollisuudessa energiakustannusten reaalinen kasvu jäi 4,7 prosenttiin. ”Energia”-erä sisältää toimialalle ostetut polttoaineet, sähkön ja lämmön. Näistä erä ”Polttoaineet” oli kasvanut eniten massa- ja paperiteollisuudessa öljyn hinnan

nousun seurauksena. Puutuoteteollisuudessa energiakustannusten nousu aiheutui puolestaan sähkö- ja lämpökustannusten kasvusta.

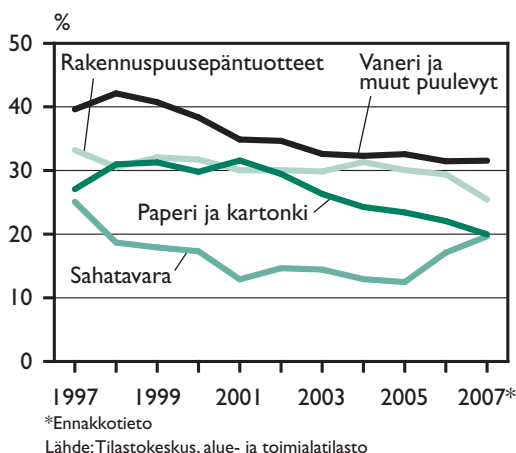
”Muut kustannukset”-erän osuus kokonaiskustannuksista kasvoi 1,4 prosenttiyksikköä massa- ja paperiteollisuudessa ja 1,2 prosenttiyksikköä puutuoteteollisuudessa. Tämä jäänöserä sisältää mm. valmiiden tuotteiden varastoinnista ja kuljetuksesta, markkinoinnista ja myynnistä, korjauksista ja asennuksista, kauppatarvikkeista ja esimerkiksi tutkimus- ja tuotekehityksestä sekä työvoiman vuokrauksesta aiheutuneet kustannukset. Massa- ja paperiteollisuudessa kuljetus- ja varastointikustannukset kasvattivat osuuttaan 0,9 prosenttiyksikköä, mihin syynä lienevät öljyn hinnan nousun seurauksena kallistuneet rahat. Puutuoteteollisuudessa tämä kustannuserä pieni hieman. Erot kehitys suunnissa aiheutunevat siitä, että massa- ja paperiteollisuuden verrattuna puutuoteteollisuus on enemmän kotimarkkina- kuin vientiteollisuutta. ”Kauppatarvikkeet”-erän osuus kokonaiskustannuksista kasvoi sekä massa- ja paperiteollisuudessa (1,7 prosenttiyksikköä) että puutuoteteollisuudessa (0,7 prosenttiyksikköä). Erä sisältää hyödykkeet ja raaka-aineet, jotka toimipaikka on ostanut myytäväksi edelleen sellaisenaan ilman jatkokäsittelyä. Myös myytäväksi hankittu sähkö ja lämpö sisältyvät tähän erään.

Esitetty kustannusrakennelaskelma on yksinkertaistettu kuvaus toimialojen kustannusten muodostumisesta. Metsäteollisuuden päätoimialoihin kuuluu useita alatoimialoja, joiden valmistamien tuotteiden jalostusasteet ja kustannusrakenteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Esimerkiksi puutuoteteollisuuden alatoimialoista puun sahauksessa ja höyläyksessä puuraaka-ainekustannusten arvioidaan olevan yli puolet kokonaiskustannuksista, kun keskimäärin puutuoteteollisuudessa puuraaka-ainekustannusten osuus jää alle 30 prosenttiin. Julkiset tilastolähteet eivät kuitenkaan mahdollista alatoimialojen yksityiskohtaisempien kustannusrakenteiden laskentaa.

on jalostusarvon ja liikevaihdon välinen suhde (jalostusarvoprosentti) sitä suurempi arvonlisäys toimialalla on saatu aikaan.

Oheisessa kuvassa on esitetty jalostusarvoprosentin kehitys metsäteollisuuden keskeisillä alatoimialoilla 1997–2007. Jalostusarvoprosentti on ollut pienenevä lähes jokaisella alatoimialalla. Poikkeuksen muodostaa sahatavaran tuotanto, jossa jalostusarvo suhteessa liikevaihtoon nousi selvästi vuosina 2006 ja 2007. Näinä vuosina sahatavaran hinta kehittyi erittäin edullisesti suhteessa puuraaka-aineen hintaan. Myönteinen kehityskulku päättynee vuonna 2008 tuotehintojen ja tuotantokustannusten suhteen muututtua jyrkästi. Metsäteollisuuden alatoimialoista jalostusarvon suhde liikevaihtoon on perinteisesti ollut pienin juuri sahauskassa, jossa tuotteet ovat esimerkiksi paperin ja kartongin tuotantoon verrattuna jalostusasteeltaan alhaisia.

Paperin ja kartongin tuotannossa jalostusarvoprosentti on pienentynyt tasaisesti vuodesta 2001 lähtien. Vaikka Suomessa on panostettu korkean jalostusasteen paino- ja erikoispaperien tuotantoon ei tuotteiden hinnan ja tuotantokustannusten suhdetta ole pystytty muuttamaan edullisemmaksi. Vuonna 2007 paperin ja kartongin tuotannon jalostusarvoprosentti painui jo samalle tasolle sahauskassa.

Jalostusarvo suhteessa liikevaihtoon (%) puutuote- ja paperiteollisuudessa vuosina 1997–2007.

Rakennuspuusepäntuotteiden tuotannossa jalostusarvoprosentin kehitys on ollut varsin tasaisista. Vuonna 2007 kehityssuunta kääntyi kuitenkin laskuun, mikä on huolestuttavaa ottaen huomioon rakentamisessa vallinneen korkeasuhdanteen. Puulevyjen tuotannossa tuotehintojen ja tuotantokustannusten suhde on pysynyt viime vuosina lähes muuttumattomana, mikä on myönteistä verrattuna muihin metsäteollisuuden alatoimialoihin. Suomen puulevyteollisuudessa on panostettu korkealaatuisten erikoisvanerien tuotantoon sekä pyritty kehittämään uusia korkean jalostusasteen tuotteita, kuten sisustuslevyjä. Nämä toimet ovat olleet osaltaan tukemassa tuotehintojen ja tuotantokustannusten suhteen säilymistä hyvänä.

Tuotehinnat avainasemassa kannattavuuskehityksessä

Suomessa metsäteollisuuden tuotantokustannuksia on pyritty pienentämään tuotantoprosessien ja toimintatapojen jatkuvalla tehostamisella. Reaalisesti tuotantokustannukset ovatkin laskeneet, vaikka samalla tuotantomäärät ovat nousseet aina viime vuosiin saakka. Kannattavuuskehitys erityisesti massa- ja paperiteollisuudessa on kuitenkin ollut heikkoa.

Massa- ja paperiteollisuuden kustannuksista suuri osa muodostuu sellaisista raaka-aineista ja tuotteista, joiden hinnat määräytyvät maailmanmarkkinoilla, eikä yrityksillä huolimatta niiden Suomen mittakaavassa suuresta koosta ole mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Syylliseksi kannattavuuden heikentymiseen onkin nostettu useimmiten puun hinta, tosin jättäen tarkentamatta, tarkoitetaanko hinnalla kotimaisen puun kantohintaa, tuontipuun rajahintaa vai kenties puun tehdashintaa. Tuotantomäärien ja kysynnän kasvunopeuksien vuosia jatkunut epäsuhta ja tästä aiheutunut tuotehintojen lasku paperimarkkinoilla on sen sijaan jäänyt vähemmälle huomiolle. Viimeistään nyt, kun puun tuonnin tulevaisuus on epävarma, rakennemuutoksen väistämättömyyteen on havahduttu.

Viime ja tänä vuonna ilmoitetut kapasiteetin leikkaustoimet ovat kipeitä, mutta toimialan tule-

vaisuuden kannalta välttämättömiä. Suomi on kaukana tärkeimmistä massa- ja paperiteollisuuden vientimarkkinoista, ja etenkin standardituotteiden osalta tuotanto voi olla kannattavaa vain kaikkein tehokkaimmissa ja sijainniltaan edullisimmissa tuotantolaitoksissa.

Massa- ja paperiteollisuutta on syytetty tutkimus- ja kehitystyön vähyydestä ja epäluulosta uusia tuoteinnovaatioita kohtaan. Suhtautumisen muutoksesta kertoo kuitenkin julkilausutut strategiat sekä konkreettiset toimet kannattavuuden parantamiseksi uusien tuotteiden, kuten esimerkiksi älypaperin ja etenkin biopolttoaineiden avulla. Vaikka nopeaa ratkaisua uudet tuoteinnovaatiot eivät toimialan tämänhetkiseen kriisiin tuo, on panostus näihin merkki uskosta toimialan tulevaisuuteen. Puutuoteteollisuudessa on jo vuosia pyritty nostamaan tuotannon jalostusastetta siirtymällä perussahatavarasta ja -vanerista liimapalkkeihin, sisustuslevyihin ja rakennuspuusepäntuotteisiin. Tämä osaltaan selittää toimialan massa- ja paperiteollisuuteen verrattuna suhteellisen myönteistä pidemmän aikavälin kannattavuuskehitystä.

2.4 Metsäteollisuuden työllisyys

Metsäteollisuus työllisti viime vuonna 63 000 henkilöä. Työllisyys on laskussa, niin että vuoden 2008 työllisyysennuste on 57 000. Siitä on puutuoteteollisuuden osuus 29 000 ja massa- ja paperiteollisuuden 28 000. Puutuoteteollisuus on pitkään työllistänyt tasaisesti, mutta massa- ja paperiteollisuuden työllisyydessä on ollut laskeva trendi.

Työllisyys alenee

Metsäteollisuus työllisti Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2007 yhteensä 62 600 henkilöä. Vuoden 2008 tammi–elokuun tietojen valossa, ja ottaen huomioon loppuvuoden heikot näkymät, metsäteollisuuden työllisyys laskee ja on arvion mukaan noin 57 000. Metsäteollisuuden työvoimak kehitys viimeisen 10 vuoden aikana on ollut erilaista eri toimialoilla. Puutuoteteollisuuden työllisyys on vaihdellut 31 000–34 000 henkilön välillä. Massa- ja paperiteollisuudessa sen sijaan on ollut laskeva trendi, kun 10 vuoden takaisesta 41 000:sta on tultu alle 30 000:n. Kuluvana vuonna myös puutuoteteollisuuden työllisyyden ennakoidaan putoavan alle 30 000:n.

Puutuoteteollisuuden keskimääräinen työttömyysaste oli vuonna 2007 toimialasta riippuen 4–6 prosenttia. Massa- ja paperiteollisuudessa työttömyysaste oli 3–4 prosenttia. Toistaiseksi työvoimaa on onnistuttu vähentämään järjestelyillä, jotka eivät ole juurikaan lisänneet avointa työttömyyttä toimialalla. Tilannetta muuttavat huonompaan suuntaan lisääntyneet irtisanomiset.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus on kuukausittainen, työikäisiin kohdistuva otantatutkimus (otos noin 12 000), jossa puhelinhaastatteluin kerätään tietoja toimialan työllisyydestä, työajoista, työttömyydestä ja työvoiman rakenteesta. Vuositasolla työllisten määrät ovat 12 kuukauden keskiarvoja. Sekä puu- että paperiteollisuuden työllisyysestimaat-

tiin liittyvä keskivirhe on 900–1 000 henkilöä, joten tarkkuus ei yleensä mahdollista vuotuisten muutosten tarkastelua. Muista käytettävissä olevista lähteistä ei kuitenkaan saa näin ajantasaista ja kattavaa tietoa.

Myös puutuoteteollisuuden työllisyys laskee

Vaikka sahateollisuuden tuotanto on ollut ennätysellistä 2000-luvun vuosina, on alan työllisyys ollut lievässä laskussa. Vuodesta 2005 myös tuotanto on ollut noin 10 prosenttia edellisvuosia alemmalla tasolla. Myös vaneri- ja muussa levyteollisuudessa parantunut työn tuottavuus on hieman vähentänyt alan työllisyyttä, vaikka vanerin tuotanto on kasvanut useana vuotena peräkkäin.

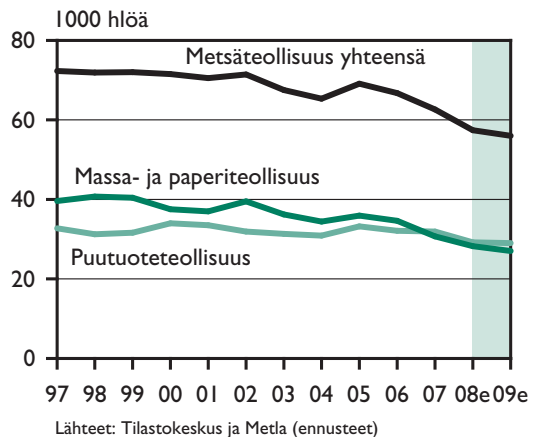
Rakennuspuusepänteollisuuden, johon kuuluvat puutalojen ja rakentamisessa käytettävien puutuotteiden (ovet, ikkunat, portaat yms.) valmistus, työllisyys on ensiasteen jalosteiden tuotannosta poiketen kasvanut viimeisten parin kolmen vuoden aikana. Toimialan tuotanto on suuntautunut pääasiassa kotimarkkinoille, ja rakennustoiminnan vilkkaus on pitänyt alan kysyntää ja työllisyyttä yllä. Ennakkotiedot kuluvalta vuodelta osoittavat kuitenkin työllisyyden laskua.

Työn tuottavuus (arvonlisäys suhteessa työpanokseen) kasvoi Tilastokeskuksen mukaan puutuoteteollisuudessa 2,5 prosenttia vuonna 2007. Pääoman

Metsäteollisuuden työlliset 2005–2007 keskimäärin, henkilöä.

Toimiala	Työlliset
Sahateollisuus	9 600
Levyteollisuus	6 200
Puusepänteollisuus	16 700
Puutuoteteollisuus yhteensä	32 500
Massa- ja paperiteollisuus	29 400
Paperi- ja kartonkituoteteollisuus	4 300
Massa- ja paperiteollisuus yhteensä	33 700

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Metsäteollisuuden työlliset 1997–2009e.

tuottavuuden (arvonlisäys suhteessa pääomakantaan) muutos oli 1,1 prosenttia.

Puutuoteteollisuuden työvoimakustannukset eli palkkojen ja työnantajan sosiaaliturvamaksujen summa, olivat vuonna 2007 yhteensä 1 031 miljoonaa euroa (Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito). Kasvua oli edellisestä vuodesta nimellisesti 3,5 prosenttia. Palkansaajaa kohti lasketut työvoimakustannukset olivat 34 700 euroa. Työvoimakustannukset olivat 14 prosenttia toimialan kokonaistuotoksesta.

Työllisyys vähenee massa- ja paperiteollisuudessa

Massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrä laski lähes 4 000 vuonna 2007, ja kuluvan vuoden ennakkotiedot osoittavat työllisyyden laskusuunnan jatkuvan.

Tilastokeskuksen mukaan työn tuottavuus kasvoi vuonna 2007 massa- ja paperiteollisuudessa 10,3 prosenttia. Pääoman tuottavuus nousi 1,0 prosenttia.

Massa- ja paperiteollisuuden työvoimakustannukset vuonna 2007 olivat 1 686 miljoonaa euroa, 6,7 prosenttia edellisvuotista vähemmän. Palkansaajaa kohti lasketut työvoimakustannukset olivat keskimäärin 55 100 euroa. Työvoimakustannusten osuus toimialan kokonaistuotoksesta oli 11 prosenttia.

3 Metsätalous

3.1 Puuvarojen käyttö

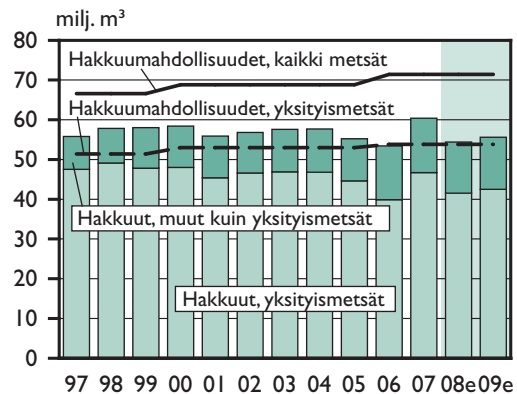
Teollisuuden puuhuolto on viime vuosina perustunut lähes neljänneksen verran tuontipuuhun, vaikka Suomen metsävarat ovat runsaat. Tilanne on muuttumassa, koska puun tuonnin ennakoidaan vähenevän voimakkaasti. Jos koivunkin tuonti putoaa, sitä ei pystytä hankkimaan kotimaasta vastaavia määriä. Vuosina 2005–2007 teollisuus käytti puuta keskimäärin 73 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, josta kotimaisen puun osuus oli 55 miljoonaa. Tänä ja ensi vuonna teollisuus käyttää puuta selvästi vähemmän.

Suomessa on lähes 23 miljoonaa hehtaaria metsää, ja puuston kokonaismäärä on noin 2 200 miljoonaa kuutiometriä. Tästä männyn osuus on 50, kuusen 30, koivun 17 ja muiden lehtipuiden 3 prosenttia. Puuston vuotuinen kasvu on noin 99 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuotannon ulkopuolelle on rajattu 1,8 miljoonaa hehtaaria metsää pääasiassa Pohjois-Suomessa. Metsätaloutta voidaan siten harjoittaa noin 21 miljoonan hehtaarin alueella, jolla on puustoa lähes 2 100 ja vuotuista kasvua noin 96 miljoonaa kuutiometriä (kasvuprosentti 4,6). Kun puuston poistuma on noin 68 miljoonaa kuutiometriä vuodessa (poistumaprosentti 3,3), puuvaranto lisääntyy hiukan joka vuosi.

Suurin kestävä hakkuumahdollisuus on noin 71 miljoonaa kuutiometriä käyttöpuuta vuodessa ja metsänhoidollisesti perusteltavissa oleva maksimi

(hakkuumahto) peräti 98 miljoonaa kuutiometriä, kaikki puulajit mukaan lukien. Teollisuuspuun mitat täyttävän puun hakkuukertymä (kuva) on viime vuosina ollut noin 56 miljoonaa kuutiometriä eli 79 prosenttia laskennallisesta hakkuumahdollisuudesta. Yksityismetsien käyttöaste on hieman korkeampi.

Yksityiset omistavat puuntuotantometsistä noin 61 prosenttia, valtio 24, yhtiöt 9 ja muut omistajaryhmät 6 prosenttia. Valtion metsäomaisuus on keskittynyt Pohjois-Suomeen, mikä näkyy alhaisena puuston keskikasvuna verrattuna muiden omistajaryhmien metsiin. Puuston kasvusta yksityismetsien osuus on 68, valtion 15, yhtiöiden 11 ja muiden omistajaryhmien 6 prosenttia. Teollisuuden puuhuollon näkökulmasta yksityismetsien merkitys on keskeinen, sillä noin 80 prosenttia teollisuuden käyttämästä

Lähde: Metla

Teollisuuspuun hakkuut ja suurin kestävä hakkuumahdollisuus 1997–2009e.

Teollisuuden puunkäyttö ja kotimaiset hakkuumahdollisuudet.

Puulaji	Käyttö 2005–2007, milj. m ³ /v		% hakkuu- mahdollisuuksista	
	Kotim. puu	Kaikki puu	Kotim. puu	Kaikki puu
Mänty	24,6	27,7	75	84
Kuusi	23,3	27,2	93	109
Koivu	6,8	14,4	61	129
Yhteensä	54,7	69,3	79	100

Teollisuus käytti lisäksi haapaa ja puulajeittain erittelemätöntä tuontipuuta 3,6 milj. m³/v. Hakkuumahdollisuus on suurin kestävä.

Lähde: Metla

kotimaisesta raakapuusta tulee niistä. Yksityismetsien tarjonnan osuus kaikesta teollisuuden puusta on vajaat 60 prosenttia. Tuontipuun osuus on noussut 25 prosenttiin.

Taulukkoon on koottu vertailu teollisuuden puunkäytöstä suhteessa suurimpiin kestäviin hakkuumahdollisuuksiin. Hakkuumahdollisuuslaskelmat perustuvat tietoihin puuston määrästä, rakenteesta ja kasvusta sekä olettamukseen metsänhoidon tason säilymisestä. Laskelma osoittaa tason, jolle hakkuut voivat nousta ilman että tulevat hakkuumahdollisuudet pienenisivät. Metsäntutkimuslaitoksessa tehty laskelma on luonteeltaan optimointilaskelma, jossa muun muassa eri raakapuulajien hintasuhteet vaikuttavat hakkuumahdollisuusarvion rakenteeseen.

Hakkuumahdollisuudet ovat hieman nousseet, koska puuston määrä on jatkuvasti lisääntynyt, ja metsänhoito on ollut melko voimaperäistä. Vuonna 2006 käyttöön tulleissa uusituissa hyvän metsänhoidon suosituksissa (Tapio) mm. metsiköiden uudistamiskypsyyskriteerejä väljennettiin, mikä nosti hakkuumahdollisuuksia. Näin on käynyt erityisesti Pohjois-Suomen männiköissä.

Kestävät hakkuumahdollisuudet lyhytaikaisesti ylittävät hakkuut eivät vähennä tulevia hakkuumahdollisuuksia. Tällaista metsänhoidollisesti perusteltavissa olevaa liikkumavaraa on Suomen metsissä runsaasti. Tätä mahdollisuutta on kuusen osalta myös

hyödynnetty, niin että kuusivaranto on 2000-luvulla hieman pienentynyt.

Puunkäytön lisäämismahdollisuuksia on puuvarojen kannalta selvimmin ja välittömimmin männyllä sekä tukki- että kuitupuun osalta. Kuusivarat ovat tämän vertailun mukaan lähes täyskäytössä, ja kuusta on viime vuosina tuotu suuria määriä, vuosittain 4–6 miljoonaa kuutiometriä. Koivun käyttö on kolmanneksen yli kotimaisten hakkuumahdollisuuksien tason. Vähän yli puolet koivun teollisesta käytöstä onkin tuontikoivun varassa. Silti kotimaisten koivuvarojen käyttöaste ei ole kovin korkea. Koivun hankintaa vaikeuttaa se, että huomattava osa koivusta kasvaa sekapuuna havupuuvaltaisissa metsissä ja hieskoivu pääasiassa ojitetuilla turvemilla. Vain 9 prosenttia metsistä on koivuvaltaisista.

Korkeiden vientimaksujen takia havupuun, vanerikoivun ja haavan tuonti Venäjältä päättyy tai ainakin romahtaa vuonna 2009 ja koivukuitupuun tuonti vuonna 2011. Kotimaiset puuvarat riittävät hyvin venäläisen tuontimännyn korvaamiseen, mutta kuusesta tulee niukkuutta eikä tuontikoivua pystytä kuin osittain korvaamaan kotimaisella. Sopeuttamistoimina teollisuus onkin jo alkanut korvata koivua männyllä.

Venäläisen tuontipuun käyttö on ollut vahvasti Itä-Suomeen keskittynyttä, siellä tuontipuun osuus teollisuuden puusta on ollut yli 40 prosenttia. Uudessa tilanteessa kotimaiset puuvirrat suuntautuvat entistä enemmän Kaakkois-Suomeen.

Ei-teollisen raakapuun käytön eli pääasiassa kiinteistöjen polttopuun päämerkitys on energiataloudellinen, mutta sillä on myös metsänhoidollista merkitystä. Nuorten metsien hoidossa pienpuuta haketetaan energiapuuksi kasvavia määriä. Ensiharvennusrästien purkamiseksi annettu ensiharvennuspun kaupan verovapaus huhti–elokuussa 2008 lisäsi kauppaa ja suuntasi ensiharvennuspun teolliseen käyttöön.

Tuoreen Kansallisen metsäohjelma 2015:n eräänä tavoitteena on lisätä kotimaisen teollisuuspuun ja energiapuun käyttöä, aivan samoin kuin edellisessä KMO 2010:ssä. Tavoitteen painoarvo on nyt kuitenkin noussut huomattavan suureksi, kun tiedetään

puun tuonnin Venäjältä romahtavan. Ohjelman mukaan tavoite edellyttää metsänomistajien neuvonnan ja metsäsuunnittelun lisäämistä. Kasvavien hakkuutavoitteiden vastapainoksi toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO 2008–2016).

Kotimaisen teollisuuspuun käyttö ei 2000-luvulla ole kasvanut, joskin vuonna 2007 se nousi ennätyksellisen korkeaksi (59 milj. m³), mutta laskee siitä taas vuonna 2008, kun teollisuuden tuotanto laskee ja tuontipuuta on vielä runsaasti. Sen sijaan metsähakkeen, joka on pääasiassa avohakkuualojen hakkuutähdettä, energiakäyttö on kasvanut nopeasti 2000-luvulla. Viime vuosina metsähaketta on käytetty lämpö- ja voimalaitoksissa noin kolme miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Teollisuustuotteisiin kelpaamattoman puuaineksen käyttö energiantuotannossa on kaiken kaikkiaan suurimittaista: puuperäisen energian osuus on noin 20 prosenttia Suomen kaikesta energiankulutuksesta. Metsäteollisuuden energiankulutuksesta noin 60 prosenttia katetaan puuperäisellä energiantuotannolla (selluteollisuuden jäteliemet, puun kuori, puru yms.).

3.2 Raakapuumarkkinat

Sahatavaran ja paperin tuotannon alentuessa markkinahakkuut jäivät tänä vuonna 51 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsissä markkinahakkuut vähenevät 13 prosenttia, kun yhtiöiden ja Metsähallituksen metsissä hakkuut pienenevät viitisen prosenttia. Puun tuonnin odotetaan pysyvän suunnitteen viime vuoden tasolla, runsaassa 18 miljoonassa kuutiometrissä. Pienentyivistä hakkuista huolimatta hakatun puun varastot kasvavat merkittävästi.

Sahatavaran nopeasti heikentynyt kysyntä käänsi havutukkien kantohinnat laskuun jo vuoden 2007 puolella. Sahatavaran tuotannon lasku vähentää havutukkien kysyntää myös tänä vuonna ja niiden nimellisten kantohintojen arvioidaan jäävän vuositasolla 12–15 prosenttia alle viime vuoden keskihinnan. Koivuvanerin vielä hyvänä pysynyt markkinatilanne ja niukkuus koivutukista nostaa koivutukin kantohintaa muutamalla prosentilla. Mänty- ja koivukuitupuun kantohinnat ovat hienoisessa nousussa, kun vielä alkuvuonna sellun kysyntä ja vientihinnat kohosivat viime vuoteen verrattuna. Kuitupuun hintoihin vaikuttaa myös sahatuotannon lasku, jolloin vähentyneitä sahakkeen määriä korvataan osin kuitupuun hakkuilla. Kuusikuitupuun hintaa on alentanut kysynnän väheneminen, kun aikakauslehtipaperin tuotantoa on supistettu ja supistuksia on suunnitelmien mukaan tulossa lisää.

Vuonna 2009 metsäteollisuuden tuotanto alenee vielä pienentäen teollisuuden puun tarvetta. Markkinahakkuut lisääntyvät kuitenkin hieman, kun Venäjän puun vientitullien nousu lopettaa koivukuitupuuta ja haketta lukuun ottamatta puun tuonnin Venäjältä. Sahatavaran tuotannon alentuessa havutukkien nimellisten kantohintojen ennustetaan edelleen olevan lievässä laskussa samalla kun puun myyntituloerotuksen huojennukset lisäävät puun tarjontaa. Koivutukin kantohinnan arvioidaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla. Vaikka koivuvanerin tuotannon odotetaan vähenevän, koivutukin kysyntä kotimaasta kasvaa tuonnin loppuessa lähes kokonaan. Havukuitupuiden kantohinnat pysyvät lähellä vuoden 2008 tasoa, kun alentuneita tuontipuun ja sahakkeen

määriä korvataan paperiteollisuudessa kotimaisella kuitupuulla. Koivukuitupuun kantohinnan odotetaan nousevan viitisen prosenttia. Yhteensä kaikista tuontimaista tuodun puun määrän ennakoidaan putoavan vuonna 2009 vähintään 40 prosenttia, noin 11 miljoonaan kuutiometriin.

Kuitupuun kysyntä vahvaa vuonna 2008

Vuoden 2008 puumarkkinoita ovat leimanneet havutukkien kysynnän vähentyminen sahateollisuuden tuotannon alentuessa sekä teollisuuden valmistautuminen kapasiteettileikkauksin muun muassa Venäjän puutullien vuoksi merkittävästi vähenevään puun tuontiin. Puumarkkinoille poikkeuksellisia piirteinä ovat olleet hankintakauppojen aseman vahvistuminen ja hallituksen pyrkimykset käyttää verokeinoja puukaupan piristämiseen. Koska metsäverotuksen taustat ja tapahtuneet muutokset vaativat erityisen tarkastelun kuluvaan ja tulevien vuosien osalta, ne on koottu tämän luvun yhteydessä olevaksi ikkuna-artikkeliksi.

Kesällä 2007 huippunsa saavuttanut havutukin voimakas kysyntä alkoi hiipua jo syksyllä sahatavaran hintojen ja tuotannon käännyttyä nopeaan laskuun. Kuitupuun kysyntä oli korkealla sellun- ja

paperintuotannon pysyessä suurena, ja sitä lisäsi tarve korvata vähentyneen sahakkeen määrää kuitupuulla. Toinen perättäinen leuto puunkorjuutalvi 2007–08 ja sateinen kesä 2008 yhdistettynä vahvaan kuitupuun kysyntään on ollut puumarkkinoille hyvin haasteellinen tilanne. Vuonna 2008 kesä- ja kelirikokorjuukelpoisia harvennusleimikoita on ollut puumarkkinoilla tarjolla niukasti, samoin kuin sopivaa korjuuteknologiaa ja -kapasiteettia.

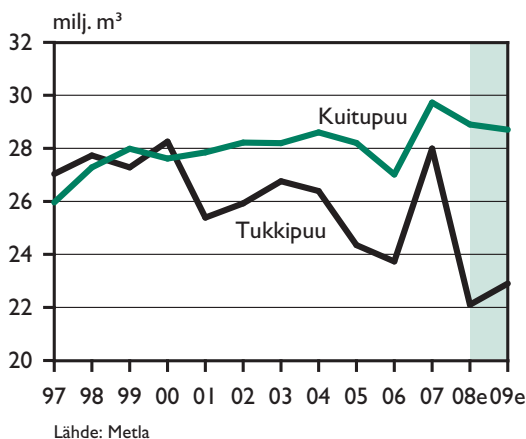
Tässä tilanteessa kuitupuun hankintakauppojen määrä on kasvanut merkittävästi, ja kuitupuun hankintahinnat ovat vahvistuneet suhteessa vastaaviin kantohintoihin. Tammi–elokuussa 2008 kuitupuun hankintakauppoja tehtiin puulajista riippuen 43–81 prosenttia vuodentakaista enemmän. Hankintakaupalla on suuri merkitys nimenomaan harvennushakkuissa. Samalla vastuu puunkorjuun järjestämisestä ja myös mahdollisista korjuuvaurioista jäävät metsänomistajalle. Lisäksi yhtiöt ovat kesällä 2008 hakanneet tavallista enemmän omia metsiään.

Poikkeuksellista puumarkkinatilannetta voidaan havainnollistaa vertaamalla yksityismetsien tukki- ja kuitupuusta käydyn kaupan määriä. Kun kotimaan tukkipuun ja kuitupuun kauppamäärät ovat tavallisesti kuukausittain melko samalla tasolla, marraskuussa 2007 kuitupuun kauppamäärät alkoivat kasvaa suhteessa tukkipuuhun. Tammikuussa 2008 kuitupuusta käytiin jo kaksinkertainen määrä kauppaa tukkipuu-

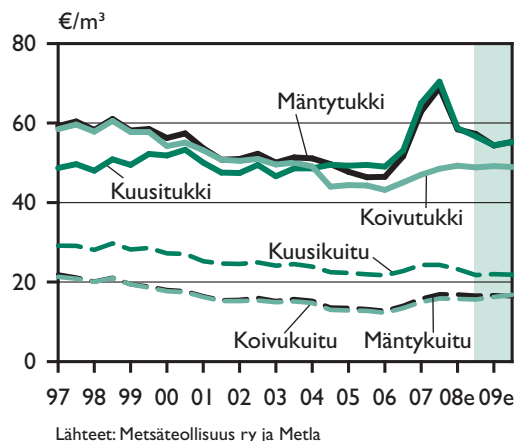
Markkinahakkuut, puun tuonti ja valmiin puutavaran talvivarastot 2007–2009e.

Omistajaryhmä/ raakapuulaji	2007 milj. m ³	2008e milj. m ³	muutos %	2009e milj. m ³	muutos %
Markkinahakkuut, yhteensä	57,7	51,1	-12	51,6	1
Yksityismetsät ¹	46,4	40,3	-13	40,6	1
Yhtiöt ja Metsähallitus	11,4	10,8	-5	10,9	1
Tukkipuu	28,0	22,1	-21	22,9	3
Kuitupuun	29,7	28,9	-3	28,7	-1
Puun tuonti ²	18,0	18,7	4	11,2	-40
Markkinahakkuut ja tuonti yhteensä	75,7	69,8	-8	62,8	-10
Valmiin puutavaran varastot	7,7	12,9	68	12,0	-7

¹ Sisältää kunnat, seurakunnat ym., ² Ei sisällä polttopuuta
Lähde: Metla ja Tullihallitus

Tukki- ja kuitupuun markkinahakkuut 1997–2009e.

Puutavaralajien kantohinnat puolivuositain 1/1997–2/2009e vuoden 2007 hinnoin (elinkustannusindeksi).

hun verrattuna. Näin kuitupuupainotteista puukaupan rakennetta ei ole esiintynyt kertaakaan vuonna 1986 alkaneen kuukausitilastoinnin jälkeen. Kuitupuuta ei kuitenkaan ole mahdollista saada ilman tukkien ostoa kuin tiettyyn rajaan asti, joten teollisuus joutuu ostamaan myös tukkeja. Loppuvuotta 2008 kohden puukaupan odotetaan normalisoituvan ja silloin kuitupuuta ostetaan enää vain hieman enemmän kuin tukkia.

Sahatavaran tuotannon ja hintojen pudotuksesta johtuen havutukkien kantohintojen arvioidaan jäävän vuositasolla selvästi alle viime vuoden hintatason. Mäntytukin hinta alenee 12 ja kuusitukin hinta 15 prosenttia. Havutukkien puukauppamäärissä pudotukset ovat olleet tätäkin suurempia siihen asti, kun hallituksen 23.7.2008 tekemä metsäveropäätös lisäsi kauppamääriä. Vaneriteollisuudessa erityisesti koivuvanerin markkinatilanne on ollut hyvä, mikä on nostanut koivutukin kysyntää. Vuonna 2008 koivutukin kantohinnan ennustetaan nousevan noin 3 prosentilla, mihin vaikuttaa myös koivutukien tuonin pieneminen Venäjältä tuontihintojen noustua merkittävästi.

Ensiharvennusten verovapauden päättyminen elokuussa 2008 toi markkinoille ennätysmäärän kuitupuuta. Erityisesti elokuun viimeinen viikko oli tässä suhteessa erikoinen, kun puukauppamäärä nousi 2,6

miljoonaan kuutiometriin. Syyskuussa puukauppa on metsäteollisuuden synkentyneeseen suhdannetilanteeseen nähden käynyt kohtuullisesti. Puun kysyntä ja tarjonta ovat rakenteiltaan erilaisia, mikä alentaa markkinoilla käydyn kaupan kokonaismäärää. Kellirikkoleimikoiden kysyntä on runsasta ja tarjonta niukkaa, kun taas leutojen talvien takia talvileimikoiden kysyntä on niukkaa ja tarjonta runsasta. Monien yhtiöiden talvileimikkovarannot ovat jo aikaisempien puukauppojen vuoksi hyvät. Hakkuut eivät ole hidastuneet niin paljon kuin puukauppa, mikä on pienentänyt leimikkovarantoja.

Paperin tuotannon aleneminen vähentää kuitupuun tarvetta vuonna 2008. Kysyntä kohdistuu kuitenkin eri tavalla eri puulajeihin, jolloin kuitupuun hintojen kehityksen odotetaan olevan kaksijakoista. Sellukuitupuiden eli männyn ja koivun hintojen ennustetaan nousevan vuositasolla noin 2 prosenttia, sillä sellun ja hienopaperin kysyntä on ollut vielä kohtuullisella tasolla. Kysyntää on lisännyt myös sahatuotannon aleneminen, kun sahakkeen vähentyneitä määriä on korvattu kuitupuulla. Aikauslehtipaperin tuotantokapasiteetin aleneminen on vähentänyt kuusikuitupuun kysyntää, ja kapasiteetin sulkemisia on suunnitteilla lisää. UPM-Kymmenen suunnitelmissa on Kajaanin tehtaiden sulkeminen vuoden 2008 loppuun mennessä. Kuusikuitupuun

kantohinnan ennustetaankin jäävän vuositasolla noin 9 prosenttia alle viime vuoden hintatason.

Tuontipuun hinnat ovat nousseet voimakkaasti alkuvuodesta 2007 ja pysyneet korkealla tasolla vuonna 2008. Havutukkien hinnoissa nousua on ollut tammi–kesäkuussa 2008 noin viidenneksen ja havukuitupuun hinnoissa 34–38 prosenttia vuoden 2007 alkupuoliskoon nähden. Koivun tuonnissa hinnannousu on ollut vielä paljon suurempaa, tukilla 69 ja kuitupuulla 57 prosenttia. Osasyinä hinnannousuun ovat olleet Venäjältä tuotuun raakapuuhun kohdistuvat vientitullit, mutta myös muualta tuotu puu on kallistunut. Alkuvuonna 2008 tuontihavutukkien hinnat ovat olleet kotimaan hankintahintoihin verrattuna vain hieman korkeammalla tasolla. Sen sijaan koivutukkien ja kuitupuiden tuontihinnat ovat olleet noin 50 prosenttia kotimaan hankintahintoja kalliimpia.

Tässä tilanteessa myrskypuuta varastoimaan joutuneen Ruotsin osuus Suomen havukuitupuun tuonnista on kasvanut alkuvuonna 2008 noin 25 prosenttiin ja kokonaispuuntuonnista yli 10 prosenttiin. Samalla kilpailu kotimaan puuvaroista on lisääntynyt, kun metsäteollisuusyhtiöt ovat laajentaneet puunhankinta-alueitaan Suomessa. Kotimaan puunhankintaan tuli myös uusi yhtiö, kun Myllykosken ja Powerfluten yhteinen puunhankintayritys Harvestia Oy aloitti toimintansa heinäkuussa 2008. Aikaisemmin näiden yhtiöiden puunhankinnasta vastasi Metsäliitto.

Metsäteollisuuden tuotannon aleneminen vähentää markkinahakkuita kuluvana vuonna 12 prosentilla 51 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsien markkinahakkuut putoavat 13 prosentilla ja yhtiöiden sekä Metsähallituksen yhteenlasketut hakkuut 5 prosentilla. Tukkipuun markkinahakkuut vähentyvät 21 prosentilla sahatavaran heikon kysynnän ja tuotannon laskun takia.

Myös paperin tuotanto alenee, mutta kuitupuun hakkuut putoavat suhteessa vähemmän, vain 3 prosenttia 29 miljoonaan kuutiometriin. Venäjältä on kuluvana vuonna ollut saatavilla hyvin puuta, ja puuta tuodaan kokonaisuudessaan 4 prosenttia vuotta 2007 enemmän. Markkinahakkuiden vähenemisestä huo-

limatta, tuonnin pysyessä lähes ennallaan, valmiin puutavaran varastojen ennustetaan kasvavan lähes 70 prosentilla 13 miljoonaan kuutiometriin, mikä kuvaa varautumista epävarmaan markkinatilanteeseen. Tällainen varastotaso on poikkeuksellinen; näin korkealle varastot ovat nousseet viimeksi vuonna 1995.

Puuntuonti Venäjältä pysyy suurena ennen romahdusta

Suomessa metsäteollisuuden puunkäytön kasvu on 1990-luvulta lähtien ollut paljolti tuontipuun varassa. Tuonnin huippuvuonna 2005 metsäteollisuus toi puuta 21,5 miljoonaa kuutiometriä, josta 17 miljoonaa Venäjältä. Siitä 5 miljoonaa kuutiometriä oli tukkipuuta. Vuosina 2005 ja 2006 tuontipuun osuus metsäteollisuuden raakapuun käytöstä oli yli neljäsosa.

Venäjän hallituksen alkuvuonna 2007 päättämä vientitullien korotusohjelma tekee toteutuessaan raakapuun tuonnin Venäjältä kannattamattomaksi. Tullipäätöksen tavoitteena on Venäjän metsäteollisuuden kehittäminen ja viennin jalostusasteen nosto. Venäjältä on viime vuosina viety puuta kaikkiaan noin 50 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Suurimmat tuojamaat ovat olleet Kiina (20–25 milj. m³), Suomi (10–17 milj. m³) ja Japani (5 milj. m³). Vienti on kasvanut erityisesti Kiinaan, jossa Venäjän osuus puuntuonnista on erittäin merkittävä.

Suomessa metsäteollisuusyritykset alkoivat vuonna 2007 vähentää riippuvuuttaan kalliiksi käyvistä tuontipuusta ja varautua Venäjän puutullien korotukseen. Metsäteollisuusyritysten sopeutumiskeinoina tulevaan tilanteeseen ovat olleet muun muassa kotimaisten puunhankintaorganisaatioiden vahvistaminen, sellunkeitossa koivusta mäntyyn siirtyminen joillakin tehtailla ja tuotantolinjojen sulkeminen.

Vuonna 2007 tuontipuun osuus teollisuuden puunkäytöstä laski edellisvuodesta 4 prosenttiyksikköä 22 prosenttiin, ja Venäjän osuus tuontipuusta laski 78 prosentista 66 prosenttiin. Tukkipuuta tuotiin enää alle puolet huippuvuosien lukemista, 2,3 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuontia Venäjältä haittasivat alkuvuodesta huonot puunkorjuu- ja kuljetuskelit, mikä

Puumarkkinoiden vero-ohjaukset vuonna 2008

Jussi Leppänen

Kevättalvella 2008 pyrittiin ensimmäistä kertaa puumarkkinoiden aktiiviseen ohjaamiseen vuonna 1993 voimaan tulleen puun myyntituloverotuksen avulla. Taustalla olivat Venäjän puutullien korotukset ja metsäteollisuuden kannattavuuden nopea heikkeneminen. Jo Vanhasen II hallituksen ohjelmassa (19.4.2007) oli metsätalouden verotukseen liittyviä kohtia. Näistä mainittiin erikseen ainoastaan metsätilojen sukupolvenvaihdoksiin liittyvä perintö- ja lahjaverotuksen huojennus. Vaikka sukupolvenvaihdosten huojennusesitys ei ollut kytköksissä Venäjän tuontipuutulleihin, toimivilla sukupolvenvaihdoksilla on oma vaikutuksensa kotimaan pitkän aikavälin puuntarjontaan metsätilojen kannattavuuden ja metsänomistajien keski-ään kautta.

Valtioneuvoston kanslia asetti 15.11.2007 Sitran yliasiamies Esko Ahon selvittämään metsäteollisuuden ja metsäsektorin toimintaedellytysten parantamista ja puun saatavuuden tehostamista. Ahon työryhmä julkaisi ensimmäiset ehdotuksensa 15.2.2008, jossa ehdotettiin muun muassa ensiharvennusten vapauttamista puun myyntituloverotuksesta viideksi vuodeksi. Ajatus ei sinänsä ollut uusi, sillä se oli otettu esiin jo kansallisen metsäohjelman päivityksessä (KMO 2015). Ahon työryhmän painoarvon vuoksi veroehdotus kuitenkin tulkittiin hallitusta sitovaksi, ja se aiheutti ensiharvennuspuukauppojen välittömän vähenemisen, kun metsänomistajat alkoivat odottaa verotuksen muutoksesta virallista esitystä.

Hallitus kuitenkin ilmoitti 3.4.2008 luopuvansa metsätilojen perintö- ja lahjaverohuojennukseen sopivan mallin etsimisestä. Sen sijasta käyttöön esitettiin ensiharvennuspuun verovapautta ajalle 1.4.2008–31.12.2012. Lisäksi esitettiin metsävähennyksen muuttamista tilakohtaisesta omistaja-kohtaiseksi, sen laajentamista metsänomistajan kaikkiin Suomesta ostettuihin metsäkiinteistöihin sekä vähennyksen määrän kasvattamista. Samana päivänä valtiovarainministeriö viestitti, että ensiharvennuspuun verovapauden säätämiseksi tarvitaan Euroopan komission valtioneuvoston suostumus. Myöhemmin valtiovarainministeriöstä muistutettiin, että verovapaaseen ensiharvennustuloon kohdistuvia menoja ei voida vähentää verotuksessa, eikä verovapauskohteeseen voi saada samaan aikaan esimerkiksi kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisia tukia.

Huhtikuinen päätös luopua metsätilojen sukupolvenvaihdoshuojennuksen valmistelusta ja epäselvyydet ensiharvennusten verokehityksessä lisäsivät epävarmuutta puumarkkinoilla.

Kuitupuun hankintahintojen hyvä kehitys kuitenkin tuki harvennushakkuiden tekoa hankintakaupoin. Kesäkuussa pääministeri Vanhanen ja maa- ja metsätalousministeri Anttila vetosivatkin poikkeuksellisesti puumarkkinaosapuoliin, jotta nämä lähtisivät yhteisellä kampanjalla lisäämään puukauppojen määrää. Puukauppa kävi kesällä suunnilleen samoissa määrissä kuin pinta-alaverotuksen siirtymäkauden jälkeen vuonna 2006, mutta kuitupuun osuus kaupoista oli poikkeuksellisen korkea. Puunkorjuun rakenteen vuoksi hankintakauppojen osuus puukaupoista oli kohonnut merkittävästi.

Käyttöön otettujen verokeinojen ja vetoamusten osoittauttua vaikutuksiltaan vähäisiksi hallitus päätti 23.7.2008 käynnistää puukaupan määräaikaisella puun myyntituloverotuksen huojennuksella. Euroopan komissiolta oli varmistettu, että huojennus voidaan myöntää kansallisella päätöksellä korkeintaan kolmen vuoden määräajaksi ns. *de minimis* -ehdoin. 1.4.2008–31.12.2009 tehdystä puukaupasta olisi verollista vain puolet. 1.1.2010–31.12.2010 tehdystä puukaupasta verollista olisi kolme neljäsosaa. Samalla päätettiin, että ensiharvennusten verovapautta sovelletaan kaupanteon osalta vain 31.8.2008 asti ja hakkuun sekä maksun osalta vuoden 2009 loppuun asti, jolloin myös sitä voitiin käsitellä *de minimis* -ehdoilla. Puukauppa kiihtyi elokuun lopussa verovapaiden ensiharvennusten voimakkaan tarjonnan aiheuttamana. Lisäksi tarjontaan alkoi tulla myös muita hakkuuleimikoita.

Ahon työryhmän ja Vanhasen II hallituksen keinoja ohjata puukauppaa puun myyntitulojen verotuksella voidaan jo alustavasti arvioida. Ensiharvennusten verovapaudessa puututtiin kauppaa, joka jo muutenkin toimi olosuhteisiin nähden kohtuullisen hyvin (ks. kuva). Kesä- ja varsinkaan kelirikko-kaikaan tehtävien ensiharvennusten tarjonta ei yleensä ole kovin vahvaa maapohjalle ja jäljelle jäävälle puustolle usein aiheutuvien vaurioiden takia, mutta tarjonta oli pysynyt käynnissä hankintahintojen hyvän kehityksen ansiosta. Vasta ensiharvennusten verovapauden yllättävä päättäminen elokuussa aiheutti merkittävän tarjonnan lisäyksen markkinoille.

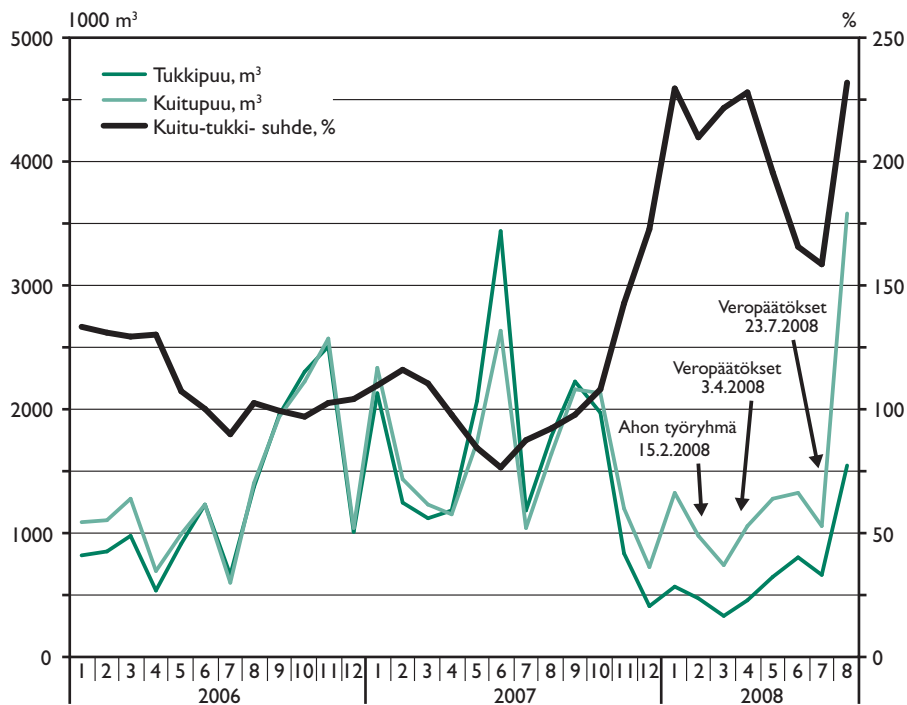
Epäonnistuminen metsätilojen sukupolvenvaihdoshuojennuksen säätämisessä ja korvaavien toimien kohdistuminen täysin muihin kysymyksiin johtivat osaltaan 23.7.2008 tehtyyn hätäratkaisuun, jossa puun myyntituloverotusta päätettiin huojentaa merkittävästi määräajaksi. Tämä tarjosi

myös hyvän perustelun luopua monella tapaa ongelmalliseksi osoittautuneesta ensiharvennusten verovapaudesta. Tehdyllä puun myyntitulon verohuojennuksella on kuitenkin suhdanteita vakauttavana veroinstrumenttina hyvät mahdollisuudet onnistua: se on yllättäen markkinoille tuotu, tarkasti määräjäksi ajoitettu, riittävästi mitoitettu sekä hallinnollisesti ja käytännössä yksinkertainen.

Puun myyntitulon verohuojennusta ei kuitenkaan aluksi ymmärretty aivan oikein, mikä johtui valtiovarainministeriön osittain ristiriitaisuuksia sisältäneestä ja tulkinnanvaraisuutta aiheuttaneesta suppeasta tiedottamisesta ja tästä syystä syntyneestä virheellisestä jälkietiedottamisesta. 22.8.2008 valtiovarainministeriö muistutti puun myyntitulon verollisuuden puolittamisen tarkoittavan myös puun myyntiin kohdistuvien verovähennysten puolittamista. 10.9.2008 valtiovarainminis-

teriö tarkensi joitakin verohuojennusmallin kohtia ja kasvatti sekä 50 %:n että 25 %:n huojennuksiin oikeuttavia hakkuu- ja maksuaikoja, kunhan puukaupat olisi tehtynä alun perin säädettyinä ajanjaksoina.

Puun myyntituloerotuksen huojennuksen aikaan saama puuntarjonnan ajoituksen ohjaus suhdannekuoppaan metsäteollisuudelle antaa aikaa sopeutua Venäjän puuntuonnin vähenemiseen. Samalla metsäteollisuus voi odotella suhdanteiden kääntymistä. Tässä mielessä on toisarvoista, että vuoden 2010 loppua kohden mentäessä puuntarjonta pudonnee siitä, mitä se olisi ollut ilman tehtyä myyntituloeron huojennusta. Pitkäaikaisesti puuntarjontaan vaikuttavat ohjauskeinot liittyvät yksityismetsätalouden kannattavuuden kohentamiseen. Tähän liittyen on suhdannekatsauksen lopussa erityisaihe ”Metsälöiden pirstoutuminen ja veromuutokset”.

Yksityismetsien puukaupparamäärät kuukausittain 1/2006–8/2008 tukki- ja kuitupuuhun jaettuna.

Reaalisten vienti- ja kantohintaindeksien kehitys

Pekka Ollonqvist

Metsäteollisuustuotteiden viennin ja tuotteisiin käytetyn raakapuun reaalista hintatasoa ja siinä tapahtuneita muutoksia tarkastellaan erikseen puutuotteiden ja tukkipuun sekä toisaalta massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden ja kuitupuun osalta reaaliarvoisten hintaindeksien avulla. Kehitystä verrataan myös vuoteen 1998, joka oli viimeinen vuosi, jolloin puumarkkinaosapuolet hakivat yhteistä hintanäkemystä.

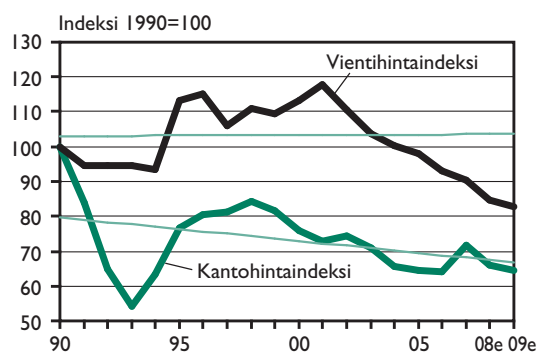
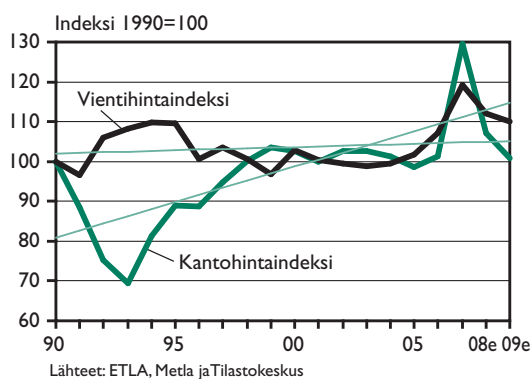
Puutuotteet ja tukkipuu

Puutuotteiden vientihinta- ja tukkipuun kantohintaindeksit pysyivät vakaina vuodesta 1996 vuoteen 2005. Vientihinnat kääntyivät vuonna 2006 nousuun ja tukkipuun reaalihinnan nousu tapahtui viiveellä. Hintaindeksien arvot olivat vuonna 2007 keskimääräistä kehitystä mittaavan lineaarisen trendin yläpuolella puutuotteiden viennissä 14 prosenttia ja kantohinnoissa yli 16 prosenttia. Puutuotteiden vientihintojen taso oli viime vuonna 18 prosenttia ja tukkipuun kantohinta 29 prosenttia vuoden 1998 hintatason yläpuolella. Puutuotteiden vientihintaindeksi alenee noin 6 prosenttia tänä vuonna viime vuoteen verrattuna pysyen trendiarvon yläpuolella, mutta tukkipuun hintatasoa mittaavan kantohintaindeksin alentuminen on lähes kolminkertainen, noin 18 prosenttia, alentuen trendiarvon alapuolelle. Puutuotteiden vientihintaindeksi alenee ensi vuonna edelleen noin kaksi prosenttia ja asettuu vähän vuoden 2006 tason yläpuolelle. Raakapuukaupan verohel-

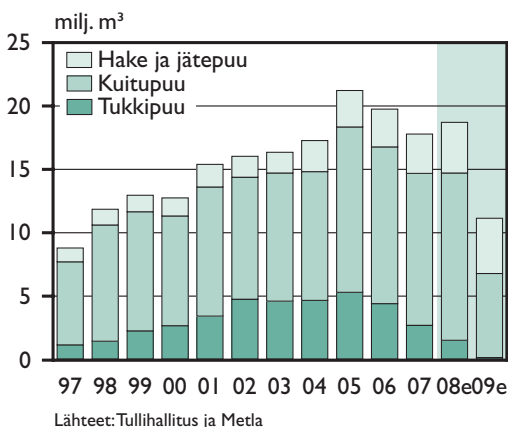
potukset yhdessä myynninedistämiskampanjoinnin kanssa vahvistavat tukkipuun tarjontaa, ja kantohintaindeksi alenee ensi vuonna noin viisi prosenttia jäädessä vuoden 2006 tason alapuolelle.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotteet ja kuitupuun

Massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden vientihintaindeksi on viimeksi kuluneen kymmenen vuoden jaksolla laskenut keskimäärin 2 prosenttia vuotta kohti. Hintojen alentuminen kuitupuutavaralajeissa on ollut lievästi tätä hitaampaa. Viime vuonna massa- ja paperiteollisuuden vientihintaindeksin arvo oli 12,5 prosenttia keskimääräistä kehitystä mittaavan lineaarisen trendin alapuolella ja kuitupuun 5,5 prosenttia trendin yläpuolella. Vuoden 1998 hintatasoon verraten vuoden 2007 hintataso oli massa- ja paperiteollisuuden tuotteissa 18 prosenttia ja kuitupuussa 14 prosenttia alempana. Massa- ja paperiteollisuuden vientihintaindeksi on tänä vuonna 6,5 prosenttia viime vuoden tason ja 18 prosenttia trendiarvon alapuolella. Kuitupuun kantohintaindeksi alentuu tänä vuonna noin 8 prosenttia ja jää samalla vähän trendiarvon alapuolelle. Ensi vuonna massa- ja paperiteollisuuden vientihintaindeksi jää noin kaksi prosenttia tämän vuoden tason alapuolelle. Raakapuukaupan verohelpotukset ja myynninedistämiskampanjoinnit ovat vahvistaneet tarjontaa; hintataso heikkenee kaksi prosenttia.

Puutuotteiden vientihintaindeksi ja tukkipuun kantohintaindeksi (vasen kuva) sekä massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden vientihintaindeksi ja kuitupuun kantohintaindeksi (oikea kuva) 1990–2009e (reaalisina, tukkihintaindeksillä deflatoituina) sekä indeksien lineaariset trendit 1990–2007.

Tuontipuun määrä puutavaralajeittain 1997–2009e.

osaltaan selitti jo tässä vaiheessa tapahtuneen tuonnin vähenemisen.

Vuonna 2008 puuntuonti on jatkunut vilkkaana. Heinäkuun loppuun mennessä raakapuuta oli tuotu 11,6 miljoonaa kuutiometriä, mikä on kautta aikojen kolmanneksi korkein tuontimäärä tähän aikaan vuotta. Korkea tuontimäärä johtui mänty- ja koivukuitupuun sekä hakkeen tuonnin kasvusta, kun havutukkien tuonti aleni noin 45 prosenttia. Puusta oli tuotu Venäjältä edelleen selvästi suurin osa, mutta Venäjän osuus kokonaistuonnista jatkoi laskuaan ja oli vuoden alkupuoliskolla 63 prosenttia. Tässä vaiheessa vuotta koko vuoden tuontimäärä näyttäisi päättyvän noin 20 miljoonaan kuutiometriin. Tuonnin odotetaan kuitenkin hieman laskevan loppuvuodesta, kun venäläisen puun hankkijat varmistelevat, ettei

hakattua puuta jää tullimuurin taakse. Koko vuoden raakapuun tuontimäärän arvioidaan siksi jäävän alle 19 miljoonan kuutiometrin.

Vuonna 2009 puuntuonti Venäjältä romahtaa, kun puun vientitulli nousee 50 euroon kuutiometritä. Havupuiden ja koivutukin tuonti loppuu kokonaan, mutta koivukuitupuun kohdalla tilanne on epävarma. Jos läpimitaltaan alle 15 senttimetrinen koivun erottelu onnistuu Venäjällä, tuonti jatkuu vielä vuoden 2010 loppuun. Venäläisen hakkeen tuonnin (1,3 milj. m³ v. 2007) odotetaan lisääntyvän, kun sahauksen määrä Venäjällä kasvaa. Tullien vuoksi tehtävän kuitupuun hakettamisen arvioidaan kustannusten vuoksi jäävän ainakin toistaiseksi vähäiseksi.

Kaikkiaan puun tuonnin odotetaan vuonna 2009 olevan runsaat 11 miljoonaa kuutiometriä eli vähenys vuodesta 2008 olisi 40 prosenttia. Määrässä on mukana noin 3 miljoonaa kuutiometriä venäläistä koivukuitupuuta (tuonti 5,5 milj. m³ v. 2007). Jos venäläisen koivukuitupuun läpimitan mukaan tehtävä vientilajittelu epäonnistuu, putoaa raakapuun kokonaistuonti 8–9 miljoonaan kuutiometriin. Tämä vastaa 50–60 prosentin vähennystä kuluvaan vuoteen verrattuna.

Puumarkkinat sopeutuvat vuonna 2009

Havutukkien aleneva hintakehitys jatkuu vuonna 2009 sahatavaran markkinatilanteen jatkuessa heikkona ja tuotannon alentuessa. Sahatavaran kysynnän elpyminen on alkamassa aikaisintaan loppuvuonna 2009, mikä pitää tukkien kysynnän tätä ennen al-

Venäjän puun vientitullien korotusohjelma (asetus 5.2.2007 N75).

Tulli, % tullausarvosta tai vähintään euroa/m³ (kuorellinen tilavuus)

Ajankohta	Havupuut		Koivu, yli 15 cm		Koivu, alle 15 cm		Haapa	
	%	€/m ³	%	€/m ³	%	€/m ³	%	€/m ³
1.7.2007	20	10	20	10	-	-	10	5
1.4.2008	25	15	25	15	-	-	10	5
1.1.2009	80	50	80	50	-	-	80	50
1.1.2011	80	50	80	50	80	50	80	50

Lähde: www.idanmetsatieto.info

haalla. Sen sijaan tukkien tarjonta on runsasta, kun metsäveropolitiikka ohjaa puukauppaa päätehakkuiden suuntaan. Jotta puun myyntituloista puolet olisi verovapaita, metsänomistajan tulee tehdä puukaupat 1.4.2008–31.12.2009 ja kauppasumman on oltava maksettuina metsänomistajalla 31.12.2010 mennessä. 1.1.2010–31.12.2010 tehdystä puukaupasta verollista on kolme neljäsosaa, jos kauppasumma maksetaan 31.12.2011 mennessä. Myös sellaisesta 1.4.2008–31.12.2009 tehdystä puukaupasta, joka maksetaan 31.12.2011 mennessä, on verollista kolme neljäsosaa.

Puumarkkinoilla vallitsee talvileimikoiden ylitarjonta ja toisaalta kesä- ja erityisesti kelirikkoileimikoiden niukkuus. Tämä johtuu maaston ja jäljelle jäävän puuston mukaan tehtävistä korjuurajoituksista. Metsätehon kokoamien tietojen mukaan yksityismetsien leimikoiden puumääristä noin 10 prosenttia on korjattavissa kelirikkoaikana, noin 40 prosenttia kesällä ja noin 50 prosenttia vain maan ollessa jäässä.

Normaali talvi purkaa talvileimikoiden ylitarjontaa ja alentaa kantohintoja. Talvileimikoista suuri osa on harvennusleimikoita, joissa kantohinta jää alhaisemmaksi kuin päätehakkuisissa. Vuonna 2009 havutukkien kantohintojen odotetaan vuositason jättävän 4–5 prosenttia alle kuluvan vuoden hintatason. Koivutukin kantohinnan ei odoteta koivuvanerin tuotannon vähenemisen takia juurikaan nousevan kuluvaan vuoteen verrattuna.

Tukkipuun markkinahakkuiden odotetaan kasvavan vuonna 2009 noin 3 prosentilla vajaan 23 miljoonaan kuutiometriin. Havutukkien tuonin loppuminen lähes kokonaan sekä latvakuitupuun ja sahakkeen tarve puumassojen tuotannossa johtaa hakkuiden kasvuun, vaikka sahatavaran tuotanto hie-man aleneekin vuodesta 2008.

Paperiteollisuuden tuotannon ja viennin aleneminen vähentää kuitupuun tarvetta. Havukuitupuun hintojen ennustetaan kuitenkin laskevan vuositason vain vähän, koska kysyntää kotimaasta pitää yllä tuontimäärien putoaminen ja kotimaan sahakkeen alentunut saatavuus. Koivukuitupuun osalta teollisuus sopeutuu kotimaasta saataviin määriin ja aikai-

Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2007–2009e.

Puutavaralaji	2007 €/m ³	2008e €/m ³	muutos %	2009e €/m ³	muutos %
Mäntytukki	65,6	57,5	-12	54,9	-5
Kuusitukki	67,3	57,1	-15	54,9	-4
Koivutukki	47,7	49,0	3	49,0	0
Mäntykuitu	16,3	16,7	2	16,5	-1
Kuusikuitu	24,3	22,1	-9	21,9	-1
Koivukuitu	15,4	15,7	2	16,5	6

Lähde: Metsäteollisuus ry ja Metla

sempaa pienempään tuontimäärään. Esimerkiksi Stora Enson Enocellin sellutehtaan pienemmän linjan ja yhdessä Myllykosken kanssa omistaman Sunilan sellutehtaan mahdolliset tuotantoseisokit riippuvat koivukuitupuun saatavuudesta.

Koivukuitupuun vuoden 2009 keskikantohinta nousee koivun niukkuuden vuoksi 6 prosentilla kuluva vuodesta, mutta samalla teollisuuden koivukuitupuun käyttö alenee. Koivusulfaatin korvautuminen osittain tuontilehtisulfaattilla jatkuu. Lehtisulfaattisel-lun tuonti Suomeen oli vuoden 2008 alussa 30–35 tonnin suuruusluokkaa kuukaudessa, mikä vastaa noin 150 000 kuutiometrin koivukuitupuun kuukausihakkuita.

Kokonaisuutena kuitupuun markkinahakkuiden ennustetaan vuonna 2009 pysyvän kuluva vuodetasolla 29 miljoonassa kuutiometrissä, kun tuontimäärät alenevat. Yhteensä yksityismetsien, Metsähallituksen ja yhtiöiden metsien markkinahakkuiden odotetaan kasvavan 1 prosentilla 52 miljoonaan kuutiometriin.

Markkinahakkuut ja tuonti yhteensä vähenevät vuodesta 2007 vuoteen 2009 noin 13 miljoonalla kuutiometrillä 63 miljoonaan kuutiometriin. Merkittävimmät muut muutokset liittyvät teollisuuden valmiin puutavaran varastointitarpeen kasvuun ja hankintapuun määrien nousuun. Tasaisella puun tuonnilla on kyetty pienentämään puun kotimaista varastointia, kun kotimaan puunkorjuun kausivaihtelusta tuleva varastointitarve on ollut suhteellisen pieni. Lisäksi sahatavaran heikon kysynnän aikana

teollisuuden ei kuitupuun tuonnin vuoksi ole ollut välttämätöntä hankkia tukkia latvakuitupuun ja sahahakkeen saamiseksi.

Hankintapuun aikaisemmin heikon kysynnän vuoksi metsänomistajien ei ole kannattanut ylläpitää harvennushakkuissa tarvittavaa konekanta, mikä on taas vähentänyt hankintapuun markkinoilletuloa. Samaan suuntaan on vaikuttanut metsätilanomistajien nopea ikääntyminen sukupolvenvaihdosten lykkääntymisen vuoksi: Työtehoseuran arvion mukaan hankintahakkuista tekevien metsänomistajien määrä on vähentynyt 1990-luvun lopun noin 100 000 metsänomistajasta noin 50 000–70 000 metsänomistajaan. Hankintapuun tarjonnan kasvu on kuitenkin tullut osaltaan hankintahakkuupalveluita tarjoavien urakoitsijoiden kautta. Jo vuoden 2008 aikana varastointitarpeen kasvua on kyetty jossain määrin hallitsemaan runsaan hankintapuun avulla.

Vaikka puun tuonti onkin pienemässä vähintään 40 prosentilla tai pahimmassa koivukuitupuun tuontivaihtoehdossa jopa 50–60 prosentilla, muutos ajoittuu metsäteollisuuden lopputuotemarkkinoiden heikkenemisen aikaan. Siksi kotimaisen puun kysyntä ei kasva niin paljon, että puun hinnat nousisivat vuonna 2009. Tätä kuvaa se, että tuonnin merkittävästä alenemisesta huolimatta teollisuuden valmiin puutavaran varastot pienenevät vuoden 2009 lopussa vain 7 prosentilla kuluva vuodesta ja jäävät aikaisempiin vuosiin verrattuna edelleen korkealle tasolle.

3.3 Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus

Puuntuotannon kokonaisinvestoinnit kohoavat yksityismetsissä tänä vuonna runsaaseen 200 miljoonaan euroon. Uudistamisesta alojen kasvun johdosta investoinnit ovat vuonna 2009 jo noin 210 miljoonaa euroa, josta vajaa kolmasosa rahoitetaan kestävänsä metsätalouden rahoitustuella. Viime vuoden ennätykselliset kantorahatulot alenevat tänä vuonna noin 25 prosentilla alle 1,6 miljardiin euroon. Vuonna 2009 tulotaso edelleen laskee hieman kuluvaan vuodesta.

Sahatavaramarkkinoiden hiljeneminen näkyy selvästi yksityismetsätalouden liiketuloksessa, joka puolestaan edellisvuoden huippulukemista alle 100 euroon hehtaarialta vuosina 2008 ja 2009. Kantohintojen laskun takia puuntuotannon reaali sijoitustuotto jää 10 prosenttia miinukselle vuonna 2008.

Uudistamiseen tarvitaan metsänomistajien omarahoitusta

Yksityismetsien kokonaisinvestoinnit puuntuotantoon kohoavat tänä vuonna jo yli 200 miljoonan euron. Edelleen vuonna 2009 investoinnit lisääntyvät noin 210 miljoonaan euroon. Reaalisesti 200 miljoonan euron raja on ylitetty aiemmin ainoastaan vuonna 2001 ja 1990-luvun alkuvuosina.

Metsänomistajien omaa rahoitusta ja työpanosta käytetään puuntuotannollisiin investointeihin kuluva vuonna runsaat 140 miljoonaa euroa, mikä on noin 9 prosenttia yksityismetsien kantorahatuloista. Ensi vuonna vastaava arvo nousee lähes 150 miljoonaan euroon. Runsaiden hakkuiden seurauksena keinollista uudistamista vaativat avohakkuualat lisääntyivät vuonna 2007 runsaalla neljänneksellä verrattuna edelliseen vuoteen. Tämän johdosta yksityismetsänomistajien on lisättävä omaa rahoitusta metsänuudistamiseen liittyviin töihin sekä tänä että ensi vuonna. Uudistamistöiden osuus on yli 50

prosenttia oman rahoituksen ja työn arvosta. Nuoren metsän hoidon osuus säilyy noin neljänneksenä omarahoituksesta.

Kuluvana vuonna käytetään julkisia tukivaroja yksityismetsissä lähes 64 miljoonaa euroa, jossa on lisäystä vuoteen 2007 noin 4 miljoonaa euroa. Tämä merkitsee yhdessä metsänomistajien oman rahoituksen kanssa noin 100 miljoonan euron panostusta valtion varoin tuettuihin metsänhoito- ja perusparannustöihin. Viime vuosina on yleensä jääty selvästi alle 100 miljoonan euron. Tukivarojen nosto 2 miljoonalla eurolla vuonna 2009 lisää myös kestävänsä metsätalouden rahoituksella tuettujen töiden kokonaisrahoitusta muutamalla miljoonalla eurolla.

Kansallinen metsäohjelma 2015 nostaa suoritettavoitteita

Viime keväänä valtioneuvosto päätti Kansallinen metsäohjelma (KMO) 2015:n ja siihen liittyvän Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamisesta. Keskeisenä tavoitteena Kansallisessa metsäohjelmassa on nostaa vuosittaisia hakkuumääriä pysyvästi 10–15 miljoonalla kuutiometrillä. METSO-ohjelmalla pyritään pysäyttämään metsäisten luontotyyprien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttamaan luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Valtioneuvoston asettamana tavoitteena on lisätä yksityismetsissä monimuotoisuutta turvaavia kohteita 82 000–173 000 hehtaarilla vuoteen 2016 mennessä. Kumpikin ohjelma edellyttää toteutuakseen huomattavaa rahoituksen lisäystä.

KMO-tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisäystä metsänhoito- ja perusparannustöiden määrissä kaikkien omistajaryhmien metsissä. Suhteellisesti suurimmat lisäystavoitteet ovat kunnostusojituksissa ja metsänlannoituksissa. Yksityismetsissä vuotuisen kemera-rahointustarpeen on arvioitu lisääntyvän nykytasostaan runsaalla 20 miljoonalla eurolla varsinaisessa puuntuotannossa sekä energiapuun korjuussa ja haketuksessa. Metsäteollisuusyhtiöiden metsissä puuntuotannon investoinnit lisääntyivät vuonna 2007 lähes 50 prosentilla edellisvuodesta. Valtion metsissä

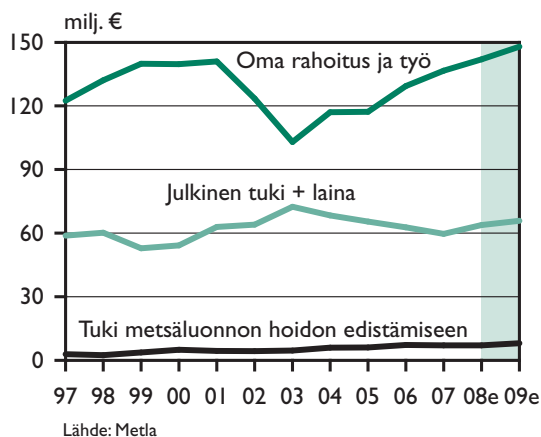
vastaava lisäys oli 34 prosenttia. Kaikkien omistajaryhmien metsissä puuntuotantoon käytettiin viime vuonna yhteensä lähes 270 miljoonaa euroa, mikä ylittää ainakin nimellisesti aiemmassa metsäohjelmassa (KMO 2010) asetetun 250 miljoonan euron tavoitteen. Sekä suorite- että rahamäärät osoittavatkin puuntuotannollisten investointien olevan selvässä kasvussa verrattuna vuosikymmenen alkupuolen lukuihin.

Nuoren metsän hoitoon puolet tukirahoista

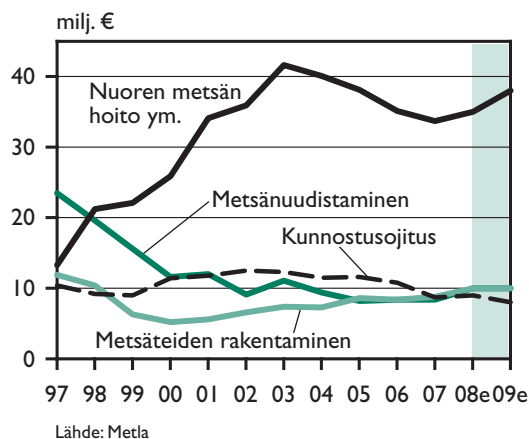
Vuodelle 2009 valtion talousarvioesityksessä on esitetty puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen tukea ja lainaa yhteensä noin 66 miljoonaa euroa. Tärkein rahoituskohde on edelleen nuoren metsän hoito ja siihen läheisesti liittyvä energiapuun korjuu. Näihin käytettävissä olevat varat lisääntyvät kuluvasta vuodesta runsaalla kahdella miljoonalla eurolla. Tänä vuonna nuoren metsän hoitotyöt ovat kuitenkin edenneet rivakasti etenkin nuoren metsän kunnostuskohteissa, koska vanhan rahoituslain mukaiset ehdot ovat voimassa ainoastaan tämän vuoden loppuun. Näyttääkin siltä, että osa kuluvana vuonna toteutetuista hankkeista joudutaan rahoittamaan vasta vuoden 2009 määrärahoista. Tämä osaltaan vaikeuttaa KMO:ssa asetettujen suoritettavoitteiden saavuttamista. Toisaalta uuden rahoituslain kiinteä tukisumma kaikissa kolmessa alueellisessa rahoitusvyöhykkeessä siirtää mahdollisesti painopistettä enemmän taimikonhoidon suuntaan.

Kansallisen metsäohjelman mittavista tavoitteista huolimatta vuoden 2009 tukirahoituksessa ei kuitenkaan näy painopisteen siirtoa kunnostusojitusten suuntaan. Sen sijaan tarkoituksena on kasvattaa edelleen metsäteiden tekemisen suorittemääriä.

Talousarvioesityksessä esitetään metsätalouden valvonta- ja edistämisenorganisaatioille lähes 5 miljoonan euron lisäystä verrattuna kuluvan vuoden vajaan 43 miljoonan euron määrärahaan. Perusteluna esitykselle on KMO 2015 hakkuiden lisäystavoite, joka edellyttää välitöntä metsänomistajien neuvonnan lisäämistä sekä metsävaratiedon keruun ja käytön tehostamista. Suhteellisesti eniten lisätään

Yksityismetsien investointien julkisen ja oma rahoitus 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (elinkustannusindeksi).

Yksityismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöiden julkisen rahoitus työlajeittain 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (elinkustannusindeksi).

neuvontaan, koulutukseen ja tiedotukseen kohdistettava määrärahaa. Metsäkeskusten tulostavoitteeksi onkin asetettu henkilökohtaista neuvontaa saavien määrän lisääminen 41 000 henkilöstä noin 45 000 henkilöön.

Luonnonhoidon tukeen tuntuva lisäys

Uusi METSO-ohjelma näkyy myös luonnonhoidon edistämisessä. Vuoden 2009 talousarvioesityksessä on varattu luonnonhoitoon noin 8 miljoonaa euroa, jossa on lisäystä kuluvaan vuoteen miljoona euroa. Lähes 5 miljoonaa määrärahasta käytetään ympäristö- ja luonnonarvotukena, joilla turvataan noin 8 000 hehtaarin alueella metsäluonnon monimuotoisuuden säilyminen vuoden 2009 loppuun mennessä.

Perinteisesti kulotus on ollut metsänhoidollinen työlaji. Uuden rahoituslain myötä luonnonsuojelullinen näkökulma painottuu ainakin rahoituksessa, koska metsien monimuotoisuutta edistävä kulotus toteutetaan luonnonhoitohankkeena.

Kantorahatulot rajussa laskussa

Korkeat kantohinnat ja ennätyselliset hakkuut nostivat yksityismetsien bruttokantorahatulot ennätyselliseen 2,05 miljardiin euroon vuonna 2007. Tänä

vuonna etenkin mänty- ja kuusitukin kantohinta on laskenut selvästi viime vuodesta, ja hakkuut ovat painottuneet kuluvaan vuonna enemmän harvennushakkuisiin. Toisaalta myös markkinahakkuut ovat supistuneet selvästi vuodesta 2007. Tänä vuonna yksityismetsänomistajille kertyy kantorahatulaja vajaat 1,6 miljardia euroa, mikä merkitsee noin 25 prosentin pudotusta viime vuoden tulokertymään. Vuodelle 2009 on odotettavissa vielä pientä laskua tämänvuotisiin kantorahatuloihin.

Vuonna 2007 yksityismetsien puuntuotannon investointien osuus bruttokantorahatuloista oli noin 9 prosenttia. Lähinnä kantorahatulojen pienenemisen johdosta vastaava investointiaste nousee kuluvaan vuonna yli 13 prosentin, mikä on tämän vuosikymmenen korkeimpia osuuksia. Vuonna 2009 yksityismetsien investoinnit lisääntyvät ja metsätulot vähenevät, jolloin investointiaste nousee noin 13,5 prosenttiin.

Puuntuotannon liiketulos jää alle 100 euroon hehtaarilta

Kesän 2007 hintapiikin jälkeen sahatavaramarkkinat alkoivat hiljetä nopeasti. Laskevien kantohintojen aikana alkuvuonna 2008 puukauppa kävi erittäin tahmeasti. Kysyntä on kohdistunut kuitupuuhun ja

kesäleimikoihin. Kuitupuun kysynnän kasvu on näkynyt hankintahintojen nousuna ja kauppojen selvänä lisääntymisenä. Myös vilkkaana jatkuva puun tuonti helpottaa vielä tänä vuonna teollisuuden puunsaantia, joten talvileimikkokauppoja on voitu lykätä. Hallituksen metsäveroale-päätökset heinäkuun lopulla ovat piristäneet puukauppaa ja niiden toivotaan tukevan teollisuuden puunsaantia kahtena seuraavana vuonna, kun metsäteollisuuden on näillä näkymin sopeutettava toimintansa aleneviin puuntuontimääriin.

Vuonna 2008 kantohintojen aleneminen sekä hakkuiden väheneminen ja painottuminen entistä enemmän kuitupuuhun pudottaa hehtaarikohtaisia bruttokantorahatuloja yli 30 eurolla viime vuoden huippuluvuista alle 120 euroon. Ensi vuonna tulot laskevat hieman kantohintojen alenemisen takia.

Metsänuudistamistöitä on tehty vilkkaan hakkuuvuoden 2007 jälkeen runsaasti ja myös nuoren metsän hoidossa on oltu aktiivisia. Työmäärien lisääntyminen ja kustannustason nousu nostavat hehtaarikohtaisia puuntuotannon kustannuksia pari euroa vuonna 2007 toteutuneista kustannuksista (24 €/ha). Etelä-Suomessa kustannukset nousevat 30:een ja Pohjois-Suomessa 17 euroon hehtaarilta.

Yksityismetsätalouden puuntuotannon kokonaiskustannukset voidaan jakaa neljään kustannuspaikkaan, joista kolme käsittää pääasiassa investointeja yksittäisiin metsikkökuvioihin ja neljäs koko tilaa käsittäviä hallinto- ym. kustannuksia. Kokonaiskustannusten ja niiden jakautumisen vuotuiset muutokset ovat pieniä. Vuonna 2007 metsien uudistamiseen käytettiin neljäsosa kokonaiskustannuksista. Nuoren metsän hoidon osuus oli 18 ja metsänparannuksen 14 prosenttia. Hallintokustannusten osuus oli 43 prosenttia.

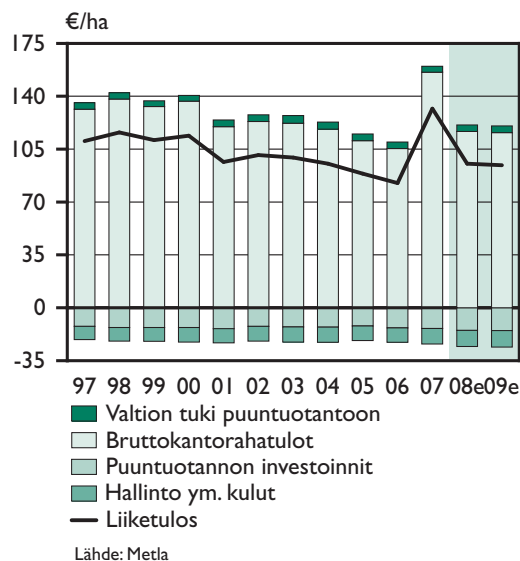
Yksityismetsätalouden liike-tulos vuonna 2008 on 95 euroa hehtaarilta ennen veroja, mikä jää selvästi alle viiden edellisen vuoden keskiarvon (104 €/ha). Tulos on 40 euroa alempi kuin huippuvuonna 2007. Vuonna 2009 veroalen odotetaan pitävän puukauppaa yllä ja kantohintojen laskusta huolimatta hakkuiden lisääntyvän hieman. Puutavaralajeittaisten kantohintojen alenemisen takia ja siksi, että hakkuut

Yksityismetsätalouden katelaskelma vuodelle 2007 ja ennusteet vuosille 2008 ja 2009, €/ha.

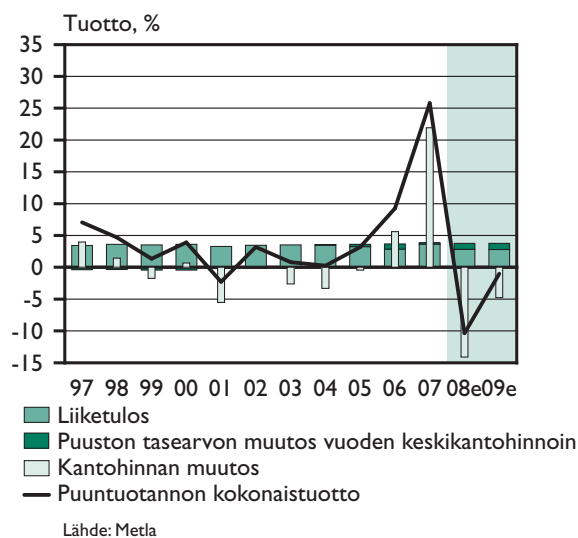
€/ha	2007	2008e	2009e
Bruttokantorahatutot			
Koko maa	155,9	116,6	115,9
Etelä-Suomi	201,5	147,8	147,0
Pohjois-Suomi	61,1	51,8	51,2
- Kokonaiskustannukset			
Koko maa	24,1	25,7	26,1
Etelä-Suomi	28,0	29,9	30,4
Pohjois-Suomi	15,8	16,9	17,2
+ Puuntuotannon tuet			
Koko maa	3,9	4,4	4,5
Etelä-Suomi	3,6	4,0	4,1
Pohjois-Suomi	4,5	5,1	5,2
= Liiketulos (ennen veroja ja ulkopuolisen pääoman kuluja)			
Koko maa	135,7	95,3	94,3
Etelä-Suomi	177,1	122,0	120,7
Pohjois-Suomi	49,9	40,0	39,2

Pohjois-Suomi käsittää Oulun ja Lapin läänit.

Lähde: Metla

Yksityismetsätalouden puuntuotannon tulot ja menot sekä liike-tulos 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (elinkustannusindeksi).

Puuntuotannon reaalin kokonaistuotto osatekijöittäin 1997–2009e vuoden 2007 hinnoin (elinkustannusindeksi).

painottuvat kuitupuuhun, liiketulos laskee hieman kuluvasta vuodesta. Vuonna 2008 hallituksen 50 prosentin veroalepäätös nostaa metsänomistajille käteen jäävää tuloa noin 14 euroa hehtaarilta. Ilman veroalea saman suuruisiin tuloihin verotuksen jälkeen vuonna 2008 tarvittaisiin noin 20 euroa parempi liiketulos hehtaarilta, mikä saavutettaisiin noin 15 prosenttia korkeammilla bruttokantorahatuloilla.

Osa vuosien 2007 ja 2008 suuresta tuloerosta voi johtua bruttokantorahojen laskentatavasta. Tulot lasketaan vuositilastoista kertomalla kantohinnat hakkuumäärillä. Vuonna 2007 ostohetken ja hak-

kuujankohdan viive on todennäköisesti aiheuttanut muutaman prosentin yliarvion tuloissa, sillä todellisuudessa hakatut leimikot eivät ole olleet yhtä arvokkaita kuin hintojen nousun aikana ostetut. Vastaavasti vuoden 2008 laskennalliset bruttokantorahatulot ovat pienemmät kuin vuoden aikana metsänomistajille tilitettävät hakkuutulot.

Puuntuotannon tuotto miinuksella

Vuonna 2007 etenkin havutukkien rajun hinnan nousun takia puuntuotannon reaalin sijoitustuotto nousi ennätyselliseen 26 prosenttiin. Taloudessa jyrkkää nousua seuraa yleensä alamäki, ja vuonna 2008 kantohinnat putoavat keskimäärin yli 10 prosenttia edellisvuodesta. Kantohintojen putoamisen ja suhteellisen korkean inflaation takia reaalin sijoitustuotto putoaa 10 prosenttia nollarajan alapuolelle. Myös vuonna 2009 tuotto jää kantohintojen vaisun kehityksen takia pari prosenttia negatiiviseksi.

Puuntuotannon sijoitustuotto lasketaan suhteessa puuston hakkuuarvoon. Kokonaistuotto esitetään osatekijöittäin, joita ovat rahaliikenteeseen perustuva liiketulos, metsän nettokasvuun perustuva puuston tasearvon muutos sekä kantohintojen muutos. Hakkuuarvo on laskettu kertomalla pystypuuston puutaralajitilavuus vastaavilla kantohinnoilla. Vuonna 2007 yksityismetsien hakkuuarvo oli 48 miljardia euroa. Kantohintojen lasku pudottaa hakkuuarvon ennustejaksolla 40–42 miljardiin euroon. Inflaatioennusteena tälle vuodelle käytettiin 4,7 ja ensi vuodelle 2,5 prosenttia.

3.4 Metsätalouden työllisyys

Metsätalous työllisti 24 000 henkilöä vuonna 2007. Työllisyys hieman lisääntyy vuonna 2008, kun hakkuissa harvennusten osuus kasvaa. Työn tuottavuuden lisäämisen mahdollisuudet ovat metsätaloudessa rajalliset, kun yhtiöiden ja Metsähallituksen tekemissä hakkuissa konehakuun osuus on noussut 98 prosenttiin. Kuitenkin korjuun työvoiman ja kaluston käyttöä kokonaisuudessaan on mahdollista tehostaa esimerkiksi leimikkokeskityksillä ja lisäämällä hakkuita talvikauden ulkopuolella. Tähän pakottaa kasvava kotimaisen puun tarve, kun puun tuonti Venäjältä putoaa.

Työllisyyden taso vakiintunut

Viimeisen 10 vuoden aikana metsätalouden työllisyys on vaihdellut rajoissa 21 000–24 000 henkilöä, eikä alenevaa trendiä enää 1990-luvun lopun jälkeisenä aikana ole ollut. Vuonna 2007 metsätalouden työllisyys oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 23 800 henkilöä. Vuoden 2008 tammi–elokuun tietojen valossa metsätalouden työllisyys edelleen hieman nousee viime vuodesta. Muun kuin toimihenkilötyön voi arvioida jakautuvan noin puoliksi puunkorjuun ja muun metsätalouden työn kesken. Työvoimatutkimuksen mukaan metsätalouden työttömyysaste oli 6 prosenttia vuonna 2007. Ennakotiedot kuluvalta vuodelta osoittavat samansuuruisia työttömyysastetta.

Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa metsätalous käsittää metsänkasvatuksen ja puunkorjuun sekä alan palveluorganisaatioiden ja -yritysten toiminnan. Metsätalouden töille, toimihenkilötyötä lukuun ottamatta, on ominaista suuri vuodensisäinen kausivaihtelu. Esimerkiksi markkinapuun hakkuut ovat yleensä syys–maaliskuussa 5–6 ja touko–heinäkuussa 2–3 miljoonaa kuutiometriä kuukaudessa. Hakkuiden vaihtelun työvoimavaikutusta tasoittaa metsänhoitotöiden huippusesongin ajoittuminen touko–kesäkuuhun. Kuitenkin on tavallista, että osa

metsureista ja koneenkuljettajistakin on osan vuotta lomautettuina.

Suurta vaihtelua on myös ammattiasemaltaan yrittäjiin ja yrittäjäperheenjäseniin kuuluvassa ryhmässä. Ympärivuotista puunkorjuu-urakointia tekevien yrittäjien lisäksi tähän ryhmään kuuluu osavuotista korjuu-urakointia tekevät yrittäjät sekä myös omissa metsissään metsänhoito- ja puunkorjuutöitä tekevät metsätalousyrittäjät ja metsänomistajat. Metsätaloudessa on vuoden mittaan paljon lyhytaikaisia työjaksoja. Nämä piirteet vaikeuttavat esimerkiksi työläjeittaisten työpanosten arviointia.

Metsäteollisuusyrityksiin, Metsähallitukseen ja metsänhoitoyhdistyksiin työsuhteessa olevat metsäkoneurakoitsijat tekevät valtaosan (noin 90 %) hakkuista ja lähes kaiken puutavaran metsäkuljetuksen. Yksityinen metsänomistaja siis myy leimikkonsa pääsääntöisesti pystykaupalla, jolloin ostajayritys organisoii puunkorjuun, jonka käytännössä hoitaa metsäkoneurakoitsija alihankkijana. Moottorisahatyötä tekevät metsurit ja metsänomistajat tekevät loput 10 prosenttia hakkuista. Kuluvan vuoden aikana kiinnostus hankintahakkuihin on lisääntynyt voimakkaasti. Koneyrittäjien liiton mukaan korjuu-urakoitsijoita on noin 1 300, ja heillä on palkattuja koneenkuljettajia noin 4 000. Järjestäytymättömiä korjuu-urakoitsijoita on lisäksi noin 1 000. Metsäkoneyritykset ovat tyypillisesti pieniä perheyrityksiä, joilla on tavallisimmin yksi tai kaksi hakkuukonetta ja metsätraktoria. Myös osa metsureista on yrittäjän asemassa. Vilkkaimpina puunkorjuukuukausina ammattimaisessa puunkorjuussa on 6 000–7 000 miestä. Hakkuukoneita on työmailla silloin 1 800–1 900 ja metsätraktoreita 1 900–2 000.

Ennakoidut kotimaisten hakkuiden lisäykset, kun puun tuonti Venäjältä putoaa, ovat nostaneet esiin huolen työvoiman ja korjuukaluston riittävydestä. Toisaalta se on nähty myös otollisena aikana tehostaa resurssien käyttöä esimerkiksi vuodenaikaista vaihtelua tasaamalla, jolloin ei välttämättä tarvittaisi uusia resursseja. Ehkä muutosta ennakoivat viime vuoden kesähakkuut, jotka olivat ennätykselliset, mutta toisaalta tänä vuonna, suhdanteiden heikentyessä, kesähakkuutkin vähenivät. Juuri vuotuisen

työkuorman epätasaista jakautumista vuodenaikojen kesken on pidetty yhtenä tärkeimmistä syistä siihen, että kiinnostus alan töihin ei ole ollut riittävää. Koneenkuljettajakoulutukseen tulee vielä opiskelijoita tyydyttävästi (vajaat 400 vuosittain), mutta opintojen keskeyttäminen ja valmistuneiden siirtyminen muille aloille vaikeuttavat tilannetta. Kiinnostus perinteiseen metsärikoulutukseen on romahtanut. Eri toimin saatiin kuitenkin 430 nuorta aloittamaan koneenkuljettajan opinnot syksyllä 2008, ja tehostetun aikuiskoulutusohjelman avulla vuosittain valmistuvien määrä pyritään lähivuosina nostamaan 550:een.

Uutta työtä metsäalalla on syntynyt ennen kaikkea hakkuutähteiden ja pienpuun korjuusta ja hakettamisesta energiakäyttöön. Tämä työ on suurelta osalta integroitunut raakapuun korjuuseen. Noin 500 urakoitsijaa toimii energiapuun korjuussa ja haketuksessa. Myös erilaisia metsäpalveluyrityksiä on syntynyt lisää, kun metsätalouden töitä on kilpailutettu aikaisempaa enemmän, ja kun keski-ikänsä korkea ja aikaisempaa kaupungistuneempi metsänomistajakunta entistä enemmän tarvitsee alan palveluita.

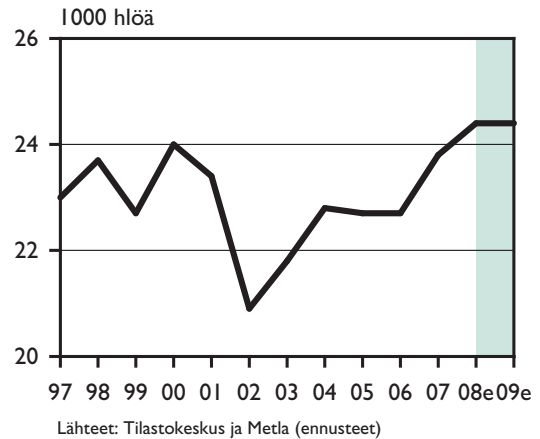
Monet toiminnot ovat lähellä metsätalous-toimialaa, vaikka ne eivät siihen tilastoinnissa kuulukaan. Tällaisia ovat esimerkiksi raakapuun autokuljetukset, jotka työllistävät noin tuhat yrittäjää ja pari tuhatta kuljettajaa sekä metsänparannustyöt, joihin liittyviä urakoiteja tekee noin 350 urakoitsijaa.

Kun metsäteollisuuden ja Metsähallituksen tekemissä hakkuissa, jotka ovat lähes 85 prosenttia teollisuuspuun hakkuista, konehakuun osuus on noussut 98 prosenttiin, niin työn tuottavuuden parantamismahdollisuudet ovat rajoitetut. Niistäkin

Metsätalouden työlliset 2005–2007 keskimäärin, henkilöä.

Ammattiasema	Työlliset
Toimihenkilöt	7 000
Työntekijät	8 500
Palkansaajat yhteensä	15 500
Yrittäjät ja yrittäjäperheenjäsenet	7 500
Metsätalous yhteensä	23 000

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Metsätalouden työlliset 1997–2009e

hakkuista, jotka metsänomistajat itse organisoivat (hankintahakkuut), metsänhoitoyhdistysten tai muiden palveluntarjoajien omat tai värvätyt korjuukoneketjut tekevät noin puolet. 2000-luvulla työn tuottavuuden kasvu on kuitenkin ollut keskimäärin 3,4 prosenttia vuodessa. Hankintahakkuissa konekorjuun osuus voi vielä kasvaa, mutta metsänviljelyssä ja taimikonhoidossa koneellistamismahdollisuudet ovat rajoitetut, joskin aivan viime vuosina koneiden käyttö on päässyt alkuun silläkin puolella. Hakkuista olisi tarvetta suunnata entistä enemmän suometsiin ja muuten lisätä erityisesti harvennushakkuista, mikä molemmat painotukset ovat omiaan hidastamaan tuottavuuskehitystä.

Ennätykselliset hakkuut vuonna 2007 nostivat myös metsätalouden työn tuottavuutta (arvonlisäys suhteessa työpanokseen) edellisvuodesta epätavallisen paljon, 11,3 prosenttia (Tilastokeskus). Myös pääoman tuottavuuden (arvonlisäys suhteessa pääomakantaan) lisäys oli poikkeuksellisen korkea, 15,7 prosenttia.

Metsätalouden työvoimakustannukset olivat 407 miljoonaa euroa vuonna 2007 (Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito), joten ne kasvoivat viisi prosenttia. Palkansaajaa kohti laskettu työvoimakustannus oli 25 600 euroa, sama kuin edellisenä vuonna. Työvoimakustannusten osuus metsätalouden kokonaistuotoksesta oli 9 prosenttia vuonna 2007.

Erityisartikkelit

Kesähakkuiden vaikutukset metsien terveyteen

Tuula Piri, Matti Sirén ja Jarkko Hantula

Kesähakkuut alkoivat yleistyä Suomessa 1970-luvulla, kun puutavaran tuoreudesta tuli keskeinen metsäteollisuuden laatuvaatimus. Nykyisin reilut 40 prosenttia teollisuuspuun hakkuista tehdään toukokuun alun ja lokakuun lopun välisenä aikana. (Metsätilastollinen vuosikirja 2007). Paitsi tuoreen kuitupuun ympärivuotinen saatavuus myös metsäkonekapasiteetin käytön kausivaihtelun tasaaminen sekä Etelä-Suomen lauhdat, roudattomat talvet puoltavat korjuukauden pidentämistä kesäkuukausiin. Toisaalta kesähakkuihin liittyy myös haittoja, joista merkittävintä on riski juurikäpälahon lisääntymisestä talousmetsissä. On selvästi havaittavissa, että alueilla, missä kesähakkuut ovat jatkuneet pisimpään, juurikäpätuhoja esiintyy keskimääräistä enemmän. Siten pahimmin juurikäävällä saastuneet kuusikot sijaitsevat eteläisimmässä Suomessa vanhojen teollisuuspaikkakuntien ja kaupunkien lähistöllä ja männiköt puolestaan Itä-Suomessa alueilla, joilla on vanhastaan kesäisin valmistettu nk. egyptinparrua vientilauvauksiin.

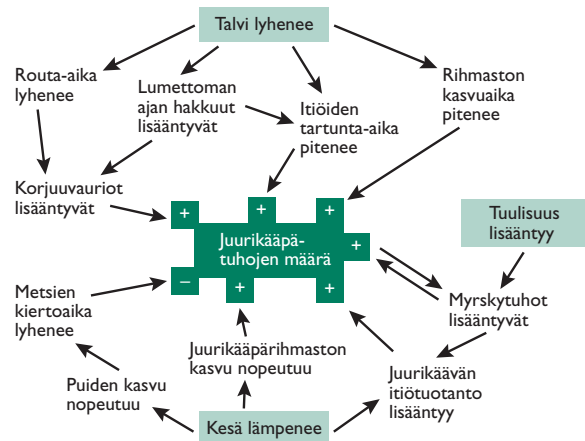
Kesähakkuun haitat nousevat kohtuuttomiksi ellei juurikäpää torjuta

Juurikäpälaajit ovat boreaalisten metsien merkittävimpiä taudinaiheuttajia, joista Suomessa esiintyy kaksi lajia: männynjuurikäpä (*Heterobasidion annosum* s.str.) ja kuusenjuurikäpä (*H. parviporum*). Kuusenjuurikäävän merkitys on huomattavasti männynjuurikäpää suurempi. Sen aiheuttama tyvilahoa pilaa kuusen puuaineksen, jolloin runko ei kelpaa sahapuiksi, vaan muuttuu joko halvempiarvoiseksi kuitupuiksi tai jopa käyttökeltottomaksi. Sieni ei yleensä tapa kuusta, vaan vahinko huomataan vasta hakkuun yhteydessä. Männynjuurikäävän aiheuttama tyvitervastauti johtaa tartunnan saaneen männyn kuolemaan. Sen lisäksi männynjuurikäpä voi aiheuttaa kuusella tyvilahoa ja tartua ainakin pahoin saastuneella kasvupaikalla myös koivuun.

Kesähakkuut, joissa juurikäävän torjunta laiminlyödään, ovat merkittävin juurikäpätartuntoja ja puuston lahoisuutta lisäävä tekijä. Korkea lahoprocentti kuusimetsän päätehakkuussa kertoo siitä, että metsikkö on altistunut juurikäpätartunnalle useita vuosikymmeniä aiemmin – usein jo edellisessä puusukupolvessa. Suurin osa talousmetsiemme tämän hetkiseen lahovikaan johtavista tartunnoista olisi ollut estettävissä tehokkaalla torjunnalla. Kantojen suojaaminen juurikäpätartunnalta kesähakkuissa aloitettiin Suomessa 1990-luvulla, parikymmentä vuotta myöhemmin kuin kesähakkuut. Alkuvaikeuksien jälkeen kantokäsittelystä on tullut monin paikoin kiinteä osa kesähakkuuta, mutta vielä nykyäänkin noin neljännes juurikäävän leviämisen riskialueella tehtävistä kuusikoiden kesäharvennuksista tehdään ilman torjuntakäsittelyä.

Itiotartunnan seurauksena metsikköön leviävien juurikäpärihmastojen (sieniyksilöiden) eliniäksi on arvioitu lähes 300 vuotta. Sieni ehtii elinaikanaan lahottaa pilalle useita kymmeniä tukkirunkoja. Puutavaran arvon alenemisen ohella juurikäpälahosta aiheutuu kasvutappioita ja muita seurannaistuhonja kuten hyönteis- ja tuulituhonja. Lisäksi lahoisuus lisää korjuukustannuksia sekä nostaa mm. sellun valmistuskuluja. Vaikka lahovikainen kuusikuitu toimitetaan sellun valmistusprosessiin tiettyssä suhteessa terveen puun kanssa, laho aiheuttaa laatumenetyksiä ja kemikaalikulutuksen lisääntymistä sekä keitossa että valkaisuissa. Lisäksi lahovika alentaa puun tiheyttä ja lisää näin puun kulutusta sellutonnin kohden (Mäkelä ym. 1998).

Juurikäävän vuosittain Euroopassa aiheuttamat menetykset arvioitiin kymmenen vuotta sitten noin 800 miljoonan euron suuruisiksi (Woodward et al., 1998). Nykyisillä kantohinnoilla tappiot Suomessa ovat noin 50 miljoonaa euroa vuodessa. On odotettavissa, että juurikäpä hyöty ilmaston lämpenemisestä (kuva), mikä entisestään lisää torjunnan tärkeyttä.

Ilmastonmuutoksen vaikutus juurikäpään.

Yli 90 prosenttia kantotartunnoista voidaan estää huolellisella torjunnalla

Kaatopintojen kautta tapahtuvaa tartuntaa voidaan torjua käsittelemällä kannot kesähakkuissa joko juurikäävän kanssa kilpailevalla harmaaorvakkasienellä (biologinen torjunta-aine) tai urealla (kemiallinen torjunta-aine). Molemmat käsittelyt ovat varsin tehokkaita ja huolellisesti tehtynä estävät keskimäärin 90 prosenttia kantotartunnoista, mikä vastaa talviolosuhteissa tehtyä hakkuuta (Korhonen et al. 1994, Thor ja Stenlid 2005). Käsitteily vaatii huolellisuutta, sillä torjuntateho on suoraan verrannollinen torjunta-aineen peittävytyteen kaatopinnalla. Jos puolet kantojen kaatopinnoista jää käsittelemättä, vähenee torjunnankin tehokkuus puolella.

Kantojenosto energiapuiksi on lisääntynyt 2000-luvulla muutamasta tuhannesta 300–400 tuhanteen kuutiometriin vuodessa (Metsätalastollinen vuosikirja 2007). Kantojenostokin ehkäisee tehokkaasti juurikäävän leviämistä. Kannonostoalalle monimuotoisuuden nimissä jätettävät kannot toimivat kuitenkin juurikäävän leviämistienä. Siten myös niiden käsittely torjunta-aineella olisi metsänterveysten kannalta suositeltavaa.

Kesähakkuiden yleistymisestä huolimatta juurikäävän torjunta on edelleen puutteellista. Tämä johtunee siitä, etteivät metsänomistajat ole täysin ymmärtäneet kantokäsittelyn ennaltaehkäisevää luonnetta, vaan katsovat kantokäsittelyn tarpeelliseksi vasta sitten kun metsikkö on jo lahovikainen (Silvonen 2007). Paras hyöty siitä saataisiin kuitenkin juurikäävän esiintymisen reuna-alueilla, joilla metsät vielä ovat terveitä, ja jotka nykyisin jäävät pääsääntöisesti käsittelemättä.

Toisin kuin kaatopintoja, jäävän puuston vaurioita ei käytännössä voida suojata itiötartunnalta. Ainoa keino välttää vaurioista leviävää lahoa on parantaa korjuujälkeä. Korjuukoneiden kehitys ja kuljettajien ammattitaito ovat vähentäneet vaurioita, mutta

hyvä korjuujälki huonoissa olosuhteissa on haaste taitavallekin kuljettajalle. Korjuun ajoittaminen kuivaan loppukesään tai alkusyksyyn lauhan, vähälumisen, lähes roudattoman ja pimeän talven sijaan voi olla parempi vaihtoehto vaurioiden välttämiseksi.

Kesähakkuissa myös hyviä puolia

Vaikka kesähakkuut ovat lisääntyneet, korjuun voimakas kausivaihtelu on edelleen yksi puunkorjuun keskeisistä ongelmista ja huomattava kustannuserä metsäteollisuudelle. Talvikuukausina käytetystä keskimääräisestä puunkorjuukalustosta vain 60–65 prosenttia on käytössä kevät- ja kesäkuukausina (huhti–syyskuu) (Metsätalastollinen vuosikirja 2007). Turvemaiden ja harvennuskusikoiden korjuuajan ulottaminen talvikuukausien ulkopuolelle antaisi mahdollisuuksia kausivaihtelun vähentämiseen. Leimikkovarannon laajentaminen mahdollistaisi myös korjuulogiikan kehittämisen, mitä kautta puunhankintaa voitaisiin merkittävästi tehostaa (Väättäinen ym. 2008).

Viime vuosina niin kuusikoiden kuin männiköidenkin talvikorjuuseen käytettävissä ollut aika on ollut hyvin lyhyt ja korjuuolot ovat tuolloinkin olleet vaihtelevia säätilan nopeiden muutosten takia. Talvikorjuu ei siis välttämättä ole enää se keino, jolla saadaan juurikäpätuhot vähenemään. Yhtä turvallista kuin hakata talvella huonoissa olosuhteissa, jolloin vaurioituminen ja lämpimät jaksot lisäävät tartuntariskiä, on tehdä kesähakkuu, jossa juurikäävän torjunta tehdään ohjeistuksen mukaisesti ja korjuujälki on hyvä. Pakkanen, routa ja paksu lumipeite ovat edelleen paras suoja juurikäpärtartuntaa vastaan.

Lähteet:

- Korhonen, K., Lipponen, K., Bendz, M., Johansson, M., Ryen, I., Venn, K., Seiskari, P. & Niemi, M. 1994. Control of *Heterobasidion annosum* by stump treatment with 'rotstop', a new commercial formulation of *Phlebiopsis gigantea*. Julkaisussa: Johansson, M. & Stenlid, J. (toim.). Proceedings of the Eight International Conference on Root and Butt Rots. Wik, Sweden and Haikko, Finland, August 9-16, 1993. Uppsala. p. 675-685.
- Metsätalastollinen vuosikirja 2007. 2007. Metsäntutkimuslaitos. 435 s.
- Mäkelä, M., Lipponen, K. & Sainio, M. 1998. Tyvilahoa sisältävän kuusen määrä, laatu ja käyttömahdollisuudet sellun raaka-aineena. Metsätehon raportti 50. 33 s.
- Silvonen, M. 2007. Metsänomistajien juurikäävän tuntemus. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Metsätalouden koulutusohjelma. 74 s. + liitteet.
- Thor, M. & Stenlid, J. 2005. *Heterobasidion annosum* infection of *Picea abies* following manual or mechanized stump treatment. Scandinavian Journal of Forest Research 20: 154-164.
- Väättäinen, K., Lappalainen, M., Asikainen, A. & Anttila, P. 2008. Kohti kustannustehokkaampaa puunkorjuuta – puunkorjuuyrittäjän uusien toimintamallien simulointi. Metlan työraportteja 73. 52 s.
- Woodward, S., Stenlid, J., Karjalainen, R. ja Hüttermann, A. (toim.) 1998. *Heterobasidion annosum*: Biology, Ecology, Impact and Control. CAB International. 589 s.

Pellettimarkkinat kasvussa

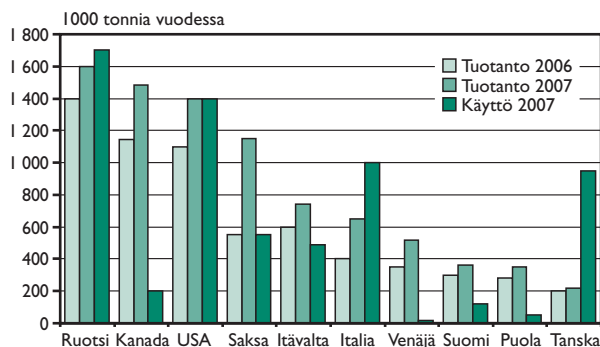
Lauri Sikanen ja Antti Mutanen

Länsi-Eurooppa suuri pelletin kuluttaja

Puupelletistä on muodostunut 2000-luvulla tärkeä polttoaine lämmön tuotannossa. Bioenergiasektorilla pelletti on globaalisti merkittävä, koska se on yksi ensimmäisistä puupohjaisista biopolttoaineista, joita on kannattavaa kuljettaa pitkiäkin matkoja. Pelletti on haketta ja polttopuuta energiatiheampi ja käytöltään vaivattomampi polttoaine. Käytön helppous on ollut selkeä markkinointivaltti. Erityisesti Keski-Euroopassa pelletti on nähty kansallisesti tärkeänä biopolttoaineena ja lämmitysjärjestelmien hankintakynnystä on madallettu mittavalla tukijärjestelmällä.

Maailman kymmenen suurinta pelletin tuottajamaata tuottivat yhteensä 8,5 miljoonaa tonnia pellettiä vuonna 2007 (kuva 1). Suuret käyttäjät eivät aina ole suuria tuottajia. Korkea energiatiheys ja Euroopan kasvava kysyntä ovat lisänneet pelletin vientiä Atlantin yli. Kanada vei tuotannostaan noin puolet, yhteensä 765 000 tonnia pellettiä Eurooppaan vuonna 2007. Alueiden välinen pellettikauppa on vilkasta myös Euroopan sisällä. Suurimmat pellettivirrat ovat viime vuosina kulkeneet Saksasta, Suomesta, Itävaltasta, Puolasta ja Venäjältä kohti Italiaa, Ruotsia ja Tanskaa.

Eurooppalaisten pellettimarkkinoiden kannalta Venäjä on erittäin merkittävä toimija. Sahojen sivutuotetalous on Venäjällä kehittymätöntä ja lähes ilmaista pelletin raaka-ainetta, sahanpurua, on saatavilla erittäin runsaasti. Osittain tämän seurauksena Luoteis-Venäjällä on tällä hetkellä noin 20 pellettitehdasta ja

Kuva 1. Maailman johtavien pellettimaiden pelletin tuotanto ja käyttö 2006–2007.

uusia suunnitellaan koko ajan. Venäjän sahauskapasiteetti on kasvussa, ja uusien sahojen yhteyteen rakennetaan todennäköisesti pellettitehtaat, kuten on tehty kasvavien sahausmäärien Saksassa.

Pelletin tarjonnan kasvua on luonnollisesti ruokkinut kasvanut kysyntä. Kysynnän tulevaa kehitystä on kuitenkin vaikeaa arvioida. Etenkin Keski-Euroopassa yksityiset talonrakentajat ja -omistajat ovat olleet aikaisemmin avainasemassa kysynnän lisääjinä. Rakentamisen huomattava hidastuminen vaikuttaa siten suoraan pelletin kysynnän kasvuun ainakin tänä ja ensi vuonna. Viime vuosina myös suuremman kokoluokan lämpö- ja CHP-laitoksia on rakennettu käyttämään pellettiä ensisijaisena polttoaineenaan. Ruotsi on tässä suhteessa edelläkävijä, sillä noin 60 prosenttia maan pelletin kulutuksesta tapahtuu lämpövoimaloissa

Suomessa pelletin tuotanto kasvanut nopeasti

Suomessa pelletin tuotanto lisääntyi rajusti 2006–2007. Vuonna 2007 saavutettiin 350 000 tonnin tuotantotasoa, ja kasvua vuoteen 2005 verrattuna oli yli 130 prosenttia. Kotimaan kulutuksen kasvu on ollut viimeisen neljän vuoden aikana noin 20 000 tonnia vuodessa. Vuonna 2007 kotimaan kulutus oli noin 130 000 tonnia. Suomi vie pellettituotannostaan noin 65 prosenttia. Tärkeimpiä vientimaita ovat Ruotsi ja Tanska.

Lähivuosina pelletin tuotanto tulee kasvamaan Suomessa edelleen. Pellettienergiayhdistyksen arvioiden mukaan yli miljoonan tuotetun pellettitonin raja voi rikkoontua jo vuonna 2010. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ja Metlan yhteistutkimuksessa on tuotettu tietokanta jo toimivista ja suunnitteilla olevista pellettitehtaista Suomessa vuonna 2008 (kuva 2). Valmisteilla olevat tehtaat ovat keskimääräiseltä kapasiteetiltaan nykyisiä suurempia. Yhteenlaskettuna valmisteilla on noin 500 000 tonnin vuotuinen tuotantokapasiteetti. Toisaalta kapasiteetti ja toteutuva tuotanto voivat varsinkin tuotannon alkuvaiheessa erota toisistaan oleellisesti.

Hintakehitykseen vaikuttavat monet tekijät

Pelletin hintakehitys on puhuttanut paljon etenkin pellettilämmityksen valinnoita omakotiasujia. Vilkkaaseen keskusteluun lienee vaikuttanut ihmisille luotu mielikuva halvasta puuenergi-

Toiminnassa
Kapaciteetti, tonnia vuodessa

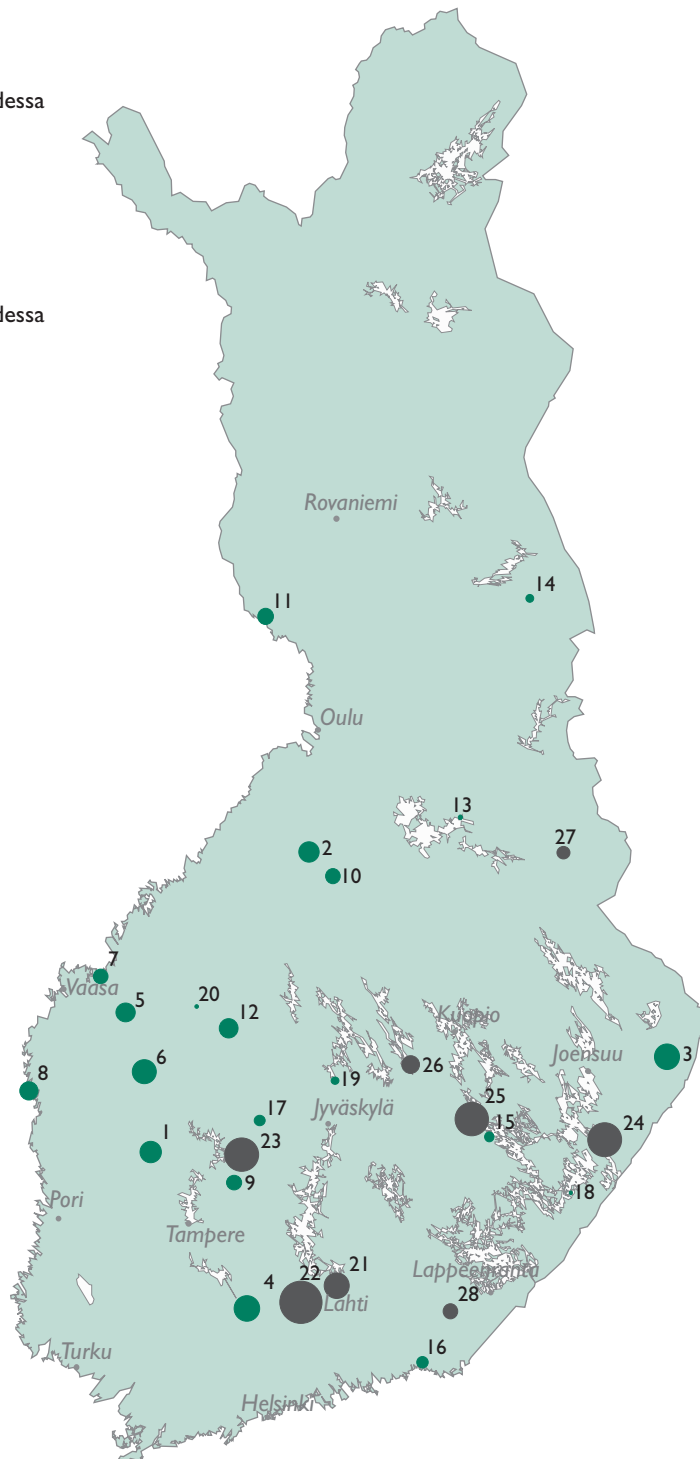

Valmisteilla
Kapaciteetti, tonnia vuodessa

nr kunta

- 1 Parkano
- 2 Haapavesi
- 3 Ilomantsi
- 4 Janakkala
- 5 Ylistaro
- 6 Seinäjoki
- 7 Vöyri-Maksamaa
- 8 Kaskinen
- 9 Juupajoki
- 10 Kärämäki
- 11 Keminmaa
- 12 Soini
- 13 Paltamo
- 14 Kuusamo
- 15 Rantasalmi
- 16 Hamina
- 17 Keuruu
- 18 Punkaharju
- 19 Äänekoski
- 20 Alajärvi
- 21 Heinola
- 22 Hollola
- 23 Vilppula
- 24 Kitee
- 25 Varkaus
- 26 Suonenjoki
- 27 Kuhmo
- 28 Luumäki

Kuva 2. Valmiit ja suunnitellut pellettitehtaat Suomessa.

asta. Pelletti on kuitenkin vain yksi polttoaine – joskin uusiutuva ja kotimainen – muiden joukossa. Pellettiteollisuuden näkökulmasta pelletin tuotannon on oltava kannattavaa ja pelletin hinnan on vähintään katettava tuotantokustannukset. Raaka-aineen ja muiden tuotantopanosten, kuten sähköenergian, sekä kuljetuskustannusten kallistuminen vaikuttaa siten suoraan pelletin kuluttajahintaan. Pellettilämmityksen valitsijan näkökulmasta tärkeintä on, että pelletti on hinnaltaan riittävän kilpailukykyinen. Hinnan erotuksella öljyyn ja sähköön pellettilämmityksen valitsijan on pystyttävä kattamaan kalliimmat laiteinvestoinnit kohtuullisessa ajassa. Kuluttajien odotuksista poikennut pelletin hintakehitys on osaltaan vaikuttanut siihen, että alkuinnostuksen jälkeen pelletin suosio uusien omakotitalojen lämmitysmuotona on jäänyt marginaaliseksi. Vuonna 2007 vain 4 prosenttia omakotirakentajista valitsi lämmitysmuodokseen pellettilämmityksen.

Suomessa pelletin arvonlisäveroton hinta on seurannut raskaan polttoöljyn hintaa. Kesäkuussa 2008 raskaan polttoöljyn hinta oli 40 €/MWh, puupelletin 34 €/MWh. Samaan aikaan kevyen polttoöljyn hinta oli 71 €/MWh. Tulevaisuudessa hinnan tulee määräämään pelletin kysynnän ja tarjonnan suhde koko Euroopan tasolla sekä vaihtoehtoisten energialähteiden, lähinnä kevyen polttoöljyn hinta. Kotimaassa kulutus tulee olemaan tuotantoa pienempää useiden vuosien ajan. Toteutuessaan suunnitellut pellettitehdasinvestoinnit lisäävät pelletin tarjontaa, alan toimijoiden lukumäärää ja kilpailua. Tämä hillitsee pelletin hintakehitystä. Pelletin kotimaan hintaan vaikuttaa kuitenkin ensisijaisesti se, mikä on pelletin hintataso tärkeimmillä vientimarkkinoilla Keski-Euroopassa ja onko suomalainen pelletti näille markkinoille vietynä kilpailukykyinen.

Pelletillä hyödyntämätöntä markkinapotentiaalia

Ilmastonmuutoksen myötä bioenergiasektori ja puupelletin tuotanto sen osana on nähty tulevaisuuden kasvavana toimialana. Kotimaista pellettikeskustelua on kuitenkin jossain määrin leimannut kuluttajien pettymys lupauksiin helpeä ja halvasta lämmitysmuodosta. Toki pellettilämmitys vaatii enemmän huoltoa kuin vaikkapa sähkölämmitys, mutta tekniikan kehityksen myötä pellettilämmityksen automaatiotaso on noussut, ja laatuongelmat pelletin tuotannossa on pitkälti korjattu. Pelletin hinnan nousun myötä uudet toimijat ovat rohkaistuneet investoimaan pelletin tuotantoon. Kilpailun kiristymisen pakottaa yrityksiä tehostamaan toimintaansa, kehittämään edelleen tuotantotekniikkaansa ja paneutumaan asiakkaidensa palveluun, mikä on myönteistä

koko toimialan kehityksen kannalta. Pelletin hinnan nousulla on siten myös toimialaa tervehdyttävä vaikutus.

Puupelletin markkinoinnissa on perinteisesti korostettu pelletin edullista hintaa. Globaaliin ilmastonmuutokseen ja fossiilisten polttoaineiden rajallisuuteen havahtuvassa maailmassa pelletin oleellisin ominaisuus valintapäätöksiä tehtäessä ei välttämättä ole hinta. Pelletti on uusiutuvasta, kotimaisesta raaka-aineesta valmistettu tuote, johon liittyy siten runsaasti positiivisia arvotaleuksia. Näissä positiivisissa arvoissa ja niiden tehokkaassa hyödyntämisessä markkinoinnissa piilee myös pelletin tuleva menestys. Vaivattoman lämmitysmuodon, jonka avulla hiilidioksidipäästöjä voidaan pienentää ja jonka kustannukset ovat lisäksi moniin kilpaileviin lämmitysmuotoihin edulliset, pitäisi olla kilpailukykyinen vaihtoehto.

Suomessa pientalojen pellettilämmityksen yleistymisen on jäänyt odotuksiin nähden hitaaksi. Myöskään laajamittaista pelletin käyttöönottoa lämpövoimaloissa ei ole tapahtunut. Ruotsiin verrattuna pelletin käyttö Suomessa onkin yhä vähäistä ja kasvupotentiaalia on varmasti olemassa. Mikäli suunnitellut pellettitehdasinvestoinnit toteutuvat, Suomi on joka tapauksessa nousemassa suurimpien pelletin tuottajamaiden joukkoon. Tuotannon kasvu ei kuitenkaan voi perustua oletukselle viennin loputtomasta kasvusta. Suomalaisen pelletin kilpailukyky tuotanto- ja rahtikustannusten noustessa ja erityisesti Venäjän pellettituotannon kasvaessa ei ole itsestäänselvyys. Tämän vuoksi toimet kotimaan kulutuksen kasvattamiseksi ovat ensisijaisen tärkeitä. Vapon markkina-analyysin perusteella Suomessa käytetään edelleen lähes 20 TWh öljyllä tuotettua energiaa kiinteistöjen lämmitykseen. Suoraa sähkölämmitystä käyttää yli 500 000 pientaloa. Jos 100 000 pientaloa siirtyisi öljystä (kulutus 2 000 l/vuosi) pellettilämmitykseen, lisääntyisi pelletin kulutus noin 400 000 tonnilla vuodessa.

Lähteet:

- Hoeldrich, A. 2008. Development and promotion of a transparent European pellets market – Creation of an European real time pellets atlas. 16th European Biomass Conference, Valencia, Spain.
- Peksa-Blanchard, M., Dolzan, P., Grassi, A., Heinimö, J., Junginger, M., Ranta, T. & Walter, A. 2007. Global Wood Pellets Markets and Industry: Policy Drivers, Market Status and Raw Material Potential. IEA Bioenergy Task 40. 120 p.
- Pöyry Oyj. 2008. Polttoaineiden hintataso. Bioenergia 4/2008. s. 48
- Wood Pellet Association of Canada.
<http://www.pellet.org/Site/Forms/ViewPage.aspx?PageID=355>
www.pellettime.fi
www.pelletsatlas.info

Metsälöiden pirstoutuminen ja veromuutokset

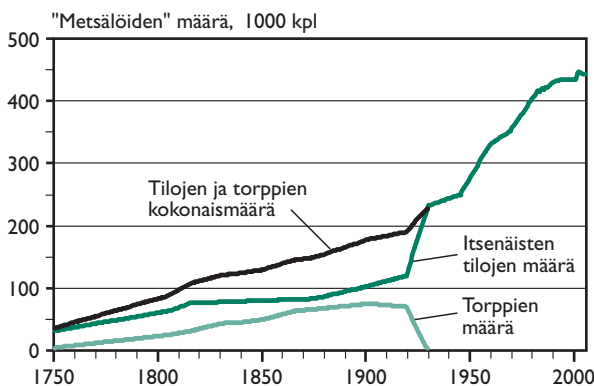
Jussi Leppänen

Metsälöiden määrä Suomessa pitkällä aikavälillä

Metsälöiden riittävä koko on yksi kannattavan yksityismetsätalouden perusedellytyksistä. Pienehköjen metsälöiden pääasiallisena käyttötarkoituksena ovat harvoin kaupalliset hakkuut. Tällöin vuosittaiset markkinahakkuut jäävät yleisesti hakkuumahdollisuuksia pienemmiksi. Tilanne on hyvin tavallinen monissa Keski-Euroopan maissa. Suomessa alle 20 hehtaarin metsälöitä on noin kuudesosa yksityismetsien pinta-alasta, mutta lähes kaksi kolmasosaa lukumäärästä.

Metsälörakenteen tärkeydestä huolimatta metsälöiden kysyntää ja tarjontaa sekä olemassa olevien metsälöiden kokorakenteen kehitystä on tutkittu toistaiseksi hyvin vähän. Metsälöiden pirstoutumista on tutkinut Ripatti (1996), jonka tutkimuksessa löydettiin metsälön pirstoutumista lisääviä ja vähentäviä metsänomistajaan ja metsälöön liittyviä tekijöitä. Metsäkiinteistöjen kauppatutkimukset ovat rajoittuneet ns. edustavista kiinteistöistä tehtyihin kauppoihin (ks. seuraava Hanneliuksen artikkeli). Niiden osuus kaikista metsämaata sisältävistä maakaupoista on kuitenkin metsämaan alaan suhteutettuna vain hieman yli kolmannes, ja ennen myyntituloverotusta se oli vain 10–15 prosenttia (Leppänen ja Hänninen 2008).

Tässä artikkelissa käsitellään metsälöiden lukumäärän kehitystä pitkällä aikavälillä kysynnän ja tarjonnan näkökulmasta.

Kuva 1. Metsälöiden määrä Suomessa vuosina 1750–2005 (Leppänen 2008).

Toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa, Suomessa tilan jakaminen useammaksi tilaksi on ollut viimeisen lähes sadan vuoden ajan rajoittamatonta. Maanjakoa rajoittavaa lainsäädäntöä purettiin vähitellen, mutta varsinainen vapautus tuli kahdessa vaiheessa: vuoden 1895 säädös oli jo hyvin vapaa, ja vuodesta 1916 alkaen maanjakoa ei ole enää rajoitettu millään tavoin.

Käännekohtana Suomen metsälöiden määrässä voidaan pitää vuotta 1918 (kuva 1). Juuri itsenäistyneessä Suomessa oli noin 120 000 itsenäistä maatilaa. Ensimmäisenä pirstoutumisjaksona 1918–1945 syntyi yli 130 000 uutta tilaa, joista itsenäistyneitä torppia oli hieman yli puolet. Toisena pirstoutumisjaksona 1945–1970 syntyi yli 105 000 uutta tilaa. Kolmantena pirstoutumisjaksona 1970–2005 syntyi yli 85 000 uutta tilaa. Lopputuloksena Suomessa on hieman yli 440 000 yli kahden hehtaarin kokoista metsälöä¹.

Torpparinvapautuslain säätämiseen (1918) saakka tilojen määrä oli lisääntynyt varsin maltillisesti. Taustalla oli maanjaon sääntely ja tiloja myös pyrittiin siirtämään jakamattomina jatkaajille. Torpparinvapautuslain nojalla itsenäisten tilojen osia vuokranneet torpat itsenäistyivät, mikä luonnollisesti lisäsi tilojen määrää, mutta maanjako kiihtyi myös muista syistä. Vaikka pienille tiloille oli ollut kysyntää asutusta varten jo aiemmin, nyt syntyi myös tarjontaa isompien tilojen jaoista ja määrääaloista. Tätä kesti aina 1930-luvun alkuun asti.

Sama malli toistui myös siirtolaisten asuttamisessa vuoden 1945 jälkeen: tilojen määrä ei lisääntynyt siksi, että luovutetuilla alueilla tilansa menettäneet saivat lunastaa muun Suomen alueelta uuden tilan. Nämä tilathan olivat mukana tilojen kokonaismäärässä jo ennen alueluovutuksia. Varsinainen tilamäärän kasvu syntyi asutuskysynnästä sekä sen lisäksi tapahtuneista tilojen jakamisista. Tämä pirstoutuminen vakiintui 1950-luvun loppuun mennessä. Kolmannen kerran sama malli toistui 1970-luvulla, ja ensimmäistä kertaa metsälöiden määrä kasvoi voimakkaasti samaan aikaan, kun maaseudun asutus ja aktiivimaatilojen määrä olivat laskussa. Tilojen kysynnän ja tarjonnan perusteet olivat ensimmäistä kertaa muut kuin pysyvä asutustarkoitus.

¹ Metsälö määritellään Verohallituksen maatilarekisterissä tilaksi, joka sijaitsee yhdessä kunnassa ja jonka metsämaan pinta-ala on vähintään kaksi hehtaaria. Tila voi koostua useista saman kunnan alueella olevista kiinteistöistä. Eri kunnissa saman henkilön omistamat tilat katsotaan maatilarekisterissä eri metsälöiksi.

Väestön määrä vaikuttaa metsälöiden kysyntään ja tarjontaan

Tilojen – tai metsistä puhuttaessa metsälöiden – määrän kehitystä voidaan ymmärtää yhdistämällä sen taustatekijäksi Suomen väestöhistoria. Kun tarkasteltava aikaväli on riittävän pitkä, vähintään 100–200 vuotta, voidaan saada yleistettäviä tuloksia väestökehityksen vaikutuksesta metsälöiden kysyntään ja tarjontaan. Lyhyellä aikavälillä metsälöiden määrän muutos riippuu yleensä muista tekijöistä.

Suomessa on kattavat väestötilastot vuodesta 1749 alkaen. Myös metsälöiden (maatilojen) lukumäärä voidaan Jutikkalan (1942), Suomen maatalouden historian (2003) sekä muiden lähteiden (maatilalaskennat, metsälötilastot) avulla arvioida yhtä pitkältä aikaväliltä. Näillä tiedoilla metsälöiden kysynnän ja tarjonnan mallintamisen lähtökohdista voidaan pitää väestön kasvun pitkän aikavälin vaikutusta metsälöiden määrään (Leppänen 2008).

Yksinkertaisen regressiomallin mukaan Suomen väkiluvun kasvaessa 10 prosentilla, metsälöiden määrä lisääntyy 8,6 prosentilla mallin tuloksesta. Metsälöiksi on katsottu ennen 1930-lukua itsenäisten tilojen ja torppien yhteismäärä (ks. kuva 1). Poikkeamat mallin tuloksesta selittyvät muun muassa maanjaon sääntelyllä ja sen purkamisella, maareformeilla, tilattomien ja siirtolaisten asuttamisella sekä metsätalouden verotuksella. Tilojen määrän mallin selittämää voimakkaampi lisääntyminen näkyy kuvassa 2 mallin selittämättömän osan eli residuaaliaikasarjan ”nousuna”. Residuaaliaikasarjan ”lasku” taas kertoo tilojen määrän kasvaneen mallin selittämää hitaammin.

Samalla kun voidaan osoittaa tilojen määrän kasvaneen voimakkaasti tiettyinä ajanjaksoina 1900-luvulla, väestöön pohjautuvan selitysmallin avulla voidaan nähdä niiden välissä olleen melko tasaisia tilojen määrän kasvun jaksoja. Näitä olivat

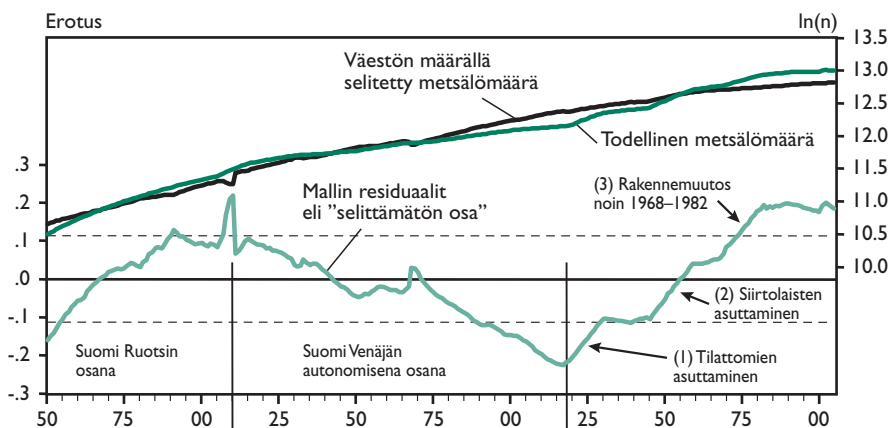
1930-luku aina vuoteen 1945 asti, 1960-luku ja koko nykyinen ajanjakso vuodesta 1982 alkaen. Kuvassa 2 näitä jaksoja ovat residuaaliaikasarjan ”tasaiset” jaksot. Nämä rauhallisemman pirstoutumisen jaksot voivat johtua joko tilojen kysynnän tai tarjonnan heikkenemisestä.

Verotus vaikuttaa metsälöiden kysyntään ja tarjontaan

Maanjakosääntelyn puuttuessa metsien pirstoutumista koskevan julkisen sääntelyn keinoiksi jäivät omistusoikeuksien sääntely ja verotusohjaus. 1900-luvun kahdessa ensimmäisessä pirstoutumisvaiheessa maan itsenäistymisen ja toisen maailmansodan jälkeen metsälöiden kiihtyneen tarjonnan taustalla voidaan nähdä tilapäisesti heikentyneet omistusoikeudet. Tällöin keskimääräistä suuremmat tilat saattoivat maaomaisuuden menettämisen pelossa jakaa maita perillisille sen sijaan, että tila olisi pidetty perinteiseen tapaan jakamattomana.

Sen sijaan 1970-luvun tilanteessa kiihtyneen metsälöiden tarjonnan taustalla voidaan nähdä voimakkaan progressiiviseksi muuttunut tulo- ja omaisuusverotus. Varallisuusverotus saattoi alle 50 hehtaarin metsälöillä tuoda lähes kolmasosan lisän pintaalaveroon, ja tätä suuremmilla metsälöillä metsään kohdistuva marginaalinen veronlisäys saattoi olla jopa 50–60 prosenttia. Koska tilojen muu varallisuus kuten pellot, rakennukset ja koneet olivat myös verotettavaa varallisuutta ja myös näihin kohdistui varallisuusvero, oli mahdollista että jopa puolet tilalta maksettavista veroista koostui varallisuusveroista (Leppänen ja Hänninen 2008).

Metsään kohdistuvaa verotusta muutettiin merkittävästi 1980-luvun taitteessa ja varallisuusvero lieveni merkittävästi. Pintaalaverotukseen otettiin mukaan uudistusalojen verovapaudet ja osa hankintatyön määrästä säädettiin verovapaaksi. Aktiivimaatilat saivat huojennuksen sukupolvenvaihdoksiin ja etuoikeuden ostaa maata vapailta markkinoilta. Näiden yhteisvaikutus riittää

Kuva 2. Metsälöiden määrän (n) selittäminen väestön määrällä vuosilta 1750–2005 (Leppänen 2008).

selittämään metsälöiden tarjonnan vähentymisen ja pirstoutumisen vakiintumisen.

Nykytilanteessa metsätalouden verotuksen suurimmat haasteet liittyvät 1980-luvun lopussa tehtyihin ratkaisuihin. Näitä ovat luovutusvoittoverotuksen ulottaminen maaomaisuuteen sekä perintö- ja lahjaverotuksessa siirtyminen käypien arvojen käyttöön verotusarvojen sijaan. Molemmat näistä siirtävät metsänomistajien sukupolvenvaihdoksia myöhemmäksi ja aiheuttavat verorasituksen kautta metsätalouden kannattavuuden alenemista ja tätä kautta pirstoutumisriskiä.

Näihin veroihin liittyy kuitenkin huojuksia. Lähisukulaisten osalta luovutusvoittoveroa ei peritä maa- tai metsätilaa luovutettaessa. Aktiivimaatiloilla käytetään metsätiloja huomattavasti alhaisempia arvostusperusteita sukupolvenvaihdosten perintö- ja lahjaverotuksessa. Verotuksen erilainen kohdentuminen eri metsänomistajiin on näkynyt metsänomistusrakenteessa siten, että vuonna 2003 metsätalallisten keski-ikä oli 62 vuotta, kun maanviljelijämetsänomistajilla keski-ikä oli 49 vuotta (Ripatti 2006). Vuodesta 1990 metsätalallisten keski-ikä oli noussut yhdeksällä vuodella, kun maanviljelijämetsänomistajilla se oli alentunut kuudella vuodella (Ihalainen 1992).

Jatkuuko metsälöiden pirstoutuminen?

Metsälöiden pirstoutuminen on ollut vuodesta 1982 alkaen maltillista ja suhteessa väestönkasvuun tasaista. Metsälöiden omistusoikeudet ovat olleet aikaisempaa paremmin suojattuja, vaikka metsien suojeluun liittyvien omistuskysymysten ratkaisu ja korvausten viivästyminen ovatkin olleet ongelmallisia. Tämän vuoksi voidaan esittää seuraavat verotukseen liittyvät kysymykset:

- olisiko metsälöiden pirstoutuminen lähtenyt kasvuun, jollei pinta-alaverosta olisi siirrytty myyntituloveroon vuodesta 1993 alkaen?
- mitä tapahtuu metsälöiden pirstoutumiselle, jos perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennusta ei laajenneta koskemaan myös metsätalallisia?

Varmimmin voidaan vastata siihen, mitä olisi tapahtunut, jos metsätalouden verotusta olisi jatkettu pinta-alapohjaisena ja sen todennäköisen kehityksen mukaisena. Tässä tilanteessa pirstoutuminen olisi erittäin todennäköisesti kiihtynyt 1990-luvulla. Pinta-alaveroperusteiden päivitykset ja verotuksen progression kiristyminen yhdistettynä laman aikana vallinneeseen työttömyyteen olisivat aiheuttaneet sen, että metsänomistajien suhteellinen verorasitus olisi saattanut nousta vähintään vastaavalle tasolle kuin 1970-luvulla. Vaikutus olisi verotuksen progression vuoksi kohdistunut keskimääräistä suurempiin metsälöihin tai ansiotuloja saaviin metsänomistajiin. Siirtyminen tasaverosteeseen perustuvaan puun myyntitulon verotukseen ehkäisi tämän kehityksen sekä myyntituloveroon siirtyneillä että pinta-alaveroon siirtymäjäksi jääneillä metsälöillä. Pinta-alaverotetuilla siksi,

että pinta-alaveroperusteita ei päivitetty ja että siirtymäkauden jälkeisestä veronmaksukyvyistä ei tarvinnut enää kantaa huolta.

Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksen puuttuessa metsätalallisten nopea – lähes yksi ikävuosi kalenterivuodessa – ikääntyminen on hidastanut pirstoutumista, mutta samasta syystä sen voi lähitulevaisuudessa odottaa nopeutuvan. Tätä tukevat Ripatin (1996) tulokset metsälöiden pirstoutumisherkyyteen vaikuttavista tekijöistä: metsälön jakaminen on huomattavasti todennäköisempää yhteisomistuksessa ja metsätalantapauksessa kuin perheomistuksessa ja aktiivimaatilan tapauksessa. Lisäksi virkistyskäyttö ja tilan suuri pinta-ala lisäävät tilan jakamisen todennäköisyyttä.

Metsätilojen pirstoutuminen ei kuitenkaan ilmene selvästi tilastoissa, sillä pirstoutumiskehitykselle on vastavoimia. Aktiivimaatilat hankkivat maatalousmaata ja jossain määrin metsämaata maatalousalueilla. Metsähallitus toimii aktiivisena maanostajana erityisesti omilla vahvoilla metsänomistusalueillaan. Lisäksi maassa toimii metsätalousyrittäjiä ja metsään sijoittavia yksityishenkilöitä, jotka ovat kasvattaneet metsänomistustaan. Metsätiloja jaetaan peltoihin, tonteihin rakennukseen ja metsätalousmaahan, joista kaikille on ottajansa. Näin metsälömäärä ei pääse kasvamaan kovin nopeasti.

Vastavoimillekin on kuitenkin vastavoimansa. Aktiivimaatilojen määrä laskee koko ajan, ja tietyillä alueilla erittäin nopeassa tahdissa. Metsähallituksen maanhankinta saattaa ennen pitkää tulla yhteiskunnan tarkemman tarkastelun kohteeksi Ruotsin valtionmetsien tapaan. Uusia metsänomistusmuotoja on ristiriitaisesti rakentaa vain siksi, ettei metsätalallisten tilannetta voida parantaa. Metsälöiden pirstoutumisen vastavoimiksi on hyvin hankala laajentaa yhteismetsiä tai perustaa metsäkiinteistörahastoja, sillä näistä ei todennäköisesti ole mahdollista kehittää riittävässä määrin metsänomistajien tavoitteiden (Karppinen ym. 2002) mukaisia metsänomistusmuotoja.

Lähteet:

- Ihalainen, R. 1992. Yksityismetsänomistuksen rakenne 1990. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 405. 41 s.
- Jutikkala, E. 1942. Suomen talonpojan historia. Sekä katsaus talonpoikien asemaan Euroopan muissa maissa. WSOY. 691 s.
- Karppinen, H., Hänninen, H. & Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 852. 84 s.
- Leppänen, J. 2008. Parcelisation of family forests in Finland. Käsikirjoitus Scandinavian Forest Economics -sarjaan. 16 s.
- Leppänen, J. & Hänninen, H. 2008. Metsälöiden pirstoutuminen. Käsikirjoitus Metlan työraportteja. -sarjaan. 55 s.
- Ripatti, P. 1996. Factors affecting partitioning of private forest holdings in Finland. A logit analysis. Acta Forestalia Fennica 252. 84 s.
- Ripatti, P. 2006. Yksityismetsänomistuksen rakenne ja rakennemuutos 2000-luvulla. Työtehoseuran metsätiedote 2/2006 (696). 4 s.
- Suomen maatalouden historia I. Perinteisen maatalouden aika. Esihistoriasta 1870-luvulle. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Metsätiloja ostaneiden muotokuva

Simo Hannelius

Tutkimus avaa metsätalokauden taustoja

Maanmittauslaitoksen kauppahintarekisteriin kootaan tiedot kaikista kiinteistöistä maksetuista hinnoista ja pinta-aloista kaupanvahvistuksen yhteydessä. Kaupanvahvistajan tärkein tehtävä on kirjata ja todeta saannon juridiset perusteet ja tiedot oikeiksi, eikä tällöin ole mahdollista kerätä muita tietoja kauppojen taustoista.

Kauppahintarekisteriin perustuvissa kauppahintatutkimuksissa on selvitetty metsätilojen markkinoiden taustatekijöitä ja ostajia. Tutkimukset on tehty Maanmittauslaitoksen ja Metsätutkimuslaitoksen yhteistyönä. Tavoitteena on kehittää metsäomaisuuden kiinteistöarviointiin kauppahintoihin perustuvia menetelmiä (kauppa-arvomenetelmä) ja kuvata metsätiloihin sijoittaneita luonnehtivia tunnuksia. Tutkimus on keskittynyt edustaviin luovutuksiin, joissa myyjä ja ostaja ovat toisilleen vieraita (ei sukulaiskaupat). Esimerkiksi serkusten välinen kiinteistökauppa luetaan edustavaksi, koska heillä ei ole keskenään perintöoikeutta.

Artikkelissa tarkastellaan taustatekijöitä kahden, metsätiloja ostaneille tehdyn postikyselyn perusteella. Edellinen koottiin vuonna 1995 (259 tilaa) ja jälkimmäinen kuvaa vuosina 2006–2007 kaupan tehneitä (270 tilaa). Tarkastelu keskittyy maantieteellisiin ja ajallisiin eroavaisuuksiin uusimman aineiston saadessa suurimman painon. Pohjois-Suomi tarkoittaa Oulun ja Lapin läänejä.

Maakaupan ohjauksesta luovuttu

Metsien omistuksen säätelystä lakien ohjaamana luovuttiin asteittain 10 vuotta sitten. Aikanaan lain tarvetta perusteltiin sillä, että Itä- ja Pohjois-Suomessa maatalouteen soveltuvan maan pelättiin siirtyvän kauppoilla muihin tarkoituksiin ja yhteiskunnan kannalta epätarkoituksenmukaiseen käyttöön. Lain toivottiin myös vähentävän kiinteistöjen pirstoutumista.

Viimeisimpien tulosten mukaan metsätilojen markkinat tukevat asutuksen pysyvyyttä maaseudulla, ja tilan hankinta lisämaaksi on yksi mahdollisuus lisätä tulotasoa. Markkinoiden 'näkyvätön käsi' näyttää ohjaavan metsänomistuksen muutosta aiemman maanhankinta-oikeuslain ja yhteiskunnan kannalta oikeaan suuntaan. Laista luopuminen oli perusteltu ratkaisu, koska se oli hallinnollisesti raskas.

Tilakauppa painottuu paikallistasolle

Kymmenen prosenttia sekä etelän että pohjoisen ostajista oli hankkinut metsätilan naapurilta. Lähes 60 prosenttia tiloja hankkineista asuu samassa kunnassa kuin missä ostokohde sijaitsi. Vastaavasti Etelä-Suomessa lähes puolet ja Pohjois-Suomessa kolmannes vuosina 2006–2007 ostaneista asuu enintään 10 kilometrin etäisyydellä ostamaltaan tilalta. Tulos oli likimain sama myös vuonna 1995 tiloja ostaneilla. Ostajan matka tilalleen on etelässä keskimäärin 50 ja pohjoisessa runsaat sata kilometriä. Moni pääkaupunkiseudulla asuva osti tilansa pohjoisesta, mikä nosti keski-etäisyyden yli kaksinkertaiseksi etelästä metsiä hankkineisiin verrattuna.

Vakituisen asuinpaikan etäisyys metsätilalta, km	Osuus ostajista, %	
	Etelä-Suomi	Pohjois-Suomi
alle 5	35	24
5–10	11	12
10–20	14	16
20–50	15	19
yli 50	25	29

Tiloja ostetaan metsätaloutta varten

Metsätilojen ostojen motiivit ovat taloudellisia, ja puukaupat nyt ja lähitulevaisuudessa ovat sijoittajille tärkeitä. Ostajat arvostavat metsätalouden harjoittamista ja metsänhoitoa, pitkäjänteistä sijoitusta tuottavaan kiinteistöön sekä aiemman metsäomaisuuden kartuttamista. Nämä yhteen laskien olivat tärkein peruste neljälle viidestä sijoittajasta, eikä eroja ollut etelästä ja pohjoisesta tiloja ostaneiden välillä. Samanlainen tulos oli myös vuonna 1995 tiloja ostaneilla. Virkistyksen, metsästys- ja kalastusmahdollisuuksien vuoksi metsiä hankitaan edelleenkin vähän.

Ostajat ovat aktiivisia metsätalouden harjoittajia. Vajaalla puolella sekä etelän että pohjoisen ostajista on käytössään voimassa oleva metsäsuunnitelma. Se on usein laadittu myyjän tilauksesta valmisteltaessa kiinteistöä luopumista.

Tilakaupan jälkeen metsästä saatavilla hakkuutuloilla on merkitystä kaupan rahoittamiseksi. Välittömästi hakkuukelpoisen

puuston hakkuuarvon arvioimiseksi kehitettiin sotien jälkeen ns. hakkuumahtomenetelmä. Sen mukaan sijoittaja oli valmis maksamaan tilasta kauppahinnan, joka vastasi likimain hakkuumahdon mukaista arvoa eikä muita odotusarvoja juuri noteerattu. Menetelmä oli käypä aikanaan ja vielä 1970-luvulla, kun luoton saanti oli hyvin rajoitettua. Lainoista perittävä korkotaso oli tuoloin paljon korkeampi kuin nykyään.

Välittömät hakkuumahdollisuudet ovat edelleen yksi tärkeä metsäsijoituksen arviointiperuste. Metsiä vuosina 2006–2007 ostaneista lähes kolmannes sekä maan etelä- että pohjoisosassa oli myynyt puuta tilakaupan jälkeen. Vuoden 2007 voimakas kantohintojen nousu ilmeisesti vielä vauhditti puun myyntiä. Metsiä vuonna 1995 ostaneet käyttivät hakkuumahdollisuuttaan yhtä laajasti.

Tilakaupan jälkeen puuta myytiin maan eteläosassa keskimäärin 370 eurolla ja pohjoisessa yli 430 eurolla ostettua hehtaaria kohden vuodessa. Myös metsänhoitoon panostettiin heti tilakaupan jälkeisenä vuotena, etelässä keskimäärin yli 50 eurolla ja pohjoisessa 30 eurolla hehtaaria kohden. Nämä ovat ilmeisesti aliarvioita, koska niihin ei juuri ole sisällytetty omistajien oman työpanoksen arvoa eikä kaikkia matka- ym. kuluja. Panostukset ovat joka tapauksessa selvästi suurempia kuin yksityismetsänomistajilla keskimäärin.

Ostetut tilat ovat melko pieniä, keskimäärin alle 20 hehtaarin kokoisia. Yli 80 prosentilla tiloja ostaneista oli aiempaa metsäomaisuutta. Maan eteläosassa metsäpinta-ala oli keskimäärin 90 hehtaaria ja pohjoisessa 115 hehtaaria. Vuoden 1995 kaupoissa 60 prosentilla ostajista oli niin ikään metsää ennestään, mutta keskimäärin vain 35 hehtaaria.

Tilojen hankinta näyttää olevan pirstoutumisen vastavoima, ja sen vaikutus on vahvistunut. On ilmeistä, että metsiä omistavat pitävät metsää kannattavana sijoituksena ja osaavat kokemukseensa perustuen hoitaa sitä taloudellisesti.

Aiemman metsänparannuslain ja nykyisen kestävän metsätalouden rahoituslain mukaan metsäkiinteistöillä voi olla rasiuksena lainoja, joita on käytetty esimerkiksi metsäteiden rakentamiseksi. Lainan panttina on kyseinen kiinteistö, ja laina voi siirtyä tilakaupassa ostajalle. Kun tätä tiedusteltiin ostajilta, vain yhdessä kaupassa näin oli tehty. Vuonna 1995 neljänneksessä kaupoista metsänparannuslainoja siirtyi uuden omistajan nimiin.

Yrittäjät hankkivat eniten metsää

Maa- ja metsätalousyrittäjät sekä muut itsenäiset yrittäjät oli suurin tiloja hankkinut ryhmä. Suurin osa oli maanviljelijöitä. Yrittäjät ostivat maan eteläosasta 43 prosenttia ja pohjoisesta 27 prosenttia tiloista. Yrittäjien osuus tilakaupoista oli vuonna 1995 edellistä osuutta suurempi. Heidän yhteinen osuus koko maassa oli tuolloin 61 prosenttia ostajista. Viljelijöiden maanostoja tukenut maanhankinta-oikeuslaki ilmeisesti keskitti metsien omistusta paikkakunnalla asuville viljelijäyrittäjille.

Ylemmät toimihenkilöt ja eläkeläiset kumpikin ryhminä ostivat vajaat 20 prosenttia tiloista ja heidän osuutensa olivat etelässä ja pohjoisessa lähes yhtä suuret. Työntekijöiksi itsensä luokitelleet ostivat etelästä 10 prosenttia ja pohjoisesta 20 prosenttia metsätiloista. Eläkeläisiä oli 12 prosenttia vuonna 1995 metsätiloja ostaneista.

Maan eteläosasta tilansa hankkineista puolella ei ollut lainkaan metsäalan koulutusta ja pohjoisessa heitä oli 74 prosenttia ostajista. Ulkomaalaisia ei löydy ostajien joukosta, sillä metsäasioiden hallinta vaatisi melkoista perehtymistä ja ulkopuolisen avun käyttöä.

Metsiä hankitaan pääosin ostajan omiin nimiin tai perheelle. Koko maassa lähes 60 prosenttia luovutuksista kirjattiin yksin ostajan nimiin ja 30 prosenttia avio- tai avopuolison kanssa yhteisomistukseksi.

Miehet ovat naisia halukkaampia sijoittamaan metsiin

Miesten osuus oli 84 ja naisten 16 prosenttia metsätilojen ostajista. Aiemman, vuoden 1995 aineiston mukaan miehiä oli 87 prosenttia tiloihin sijoittaneista. Miehet omistavat yleisemmin metsätiloja kuin naiset, sillä naisia on vain kolmannes yksityisistä metsänomistajista. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että lähes kolmannes hankinnoista tehtiin avio- tai avopuolison kanssa yhteisesti.

Tiloja ostaneet olivat keskimäärin 46 vuoden ikäisiä kaupan tehdessään. Metsänomistajien keski-ikä on lähes 60 vuotta. Ostajat jakautuivat ikäluokkiin seuraavasti:

Ikäluokka, v	Ostajat ikäluokittain, %
–30	8
31–40	20
41–50	30
51–60	26
61–70	13
71–	3

Metsiä ostaneiden tulotaso

Metsätiloihin sijoittaneilta kysyttiin heidän kotitaloutensa yhteenlaskettuja nettotuloja verojen jälkeen, kun ostetun tilan puunmyyntituloja ei oteta lukuun. Tulot voivat koostua palkoista, palkkioista, maatalouden tuista, yrittäjätuloista, eläkkeistä ja pääomatuloista. Alla olevaan asetelmaan on koottu yhteenvedo metsään sijoittaneiden jakaumista nettotuloluokkiin.

Tulojen jakauma on likimain samankaltainen maan eri osien välillä. Keskituloiset, 20 000–40 000 euroa verojen jälkeen vuodessa, olivat selvästi suurin ostajaluokka. Heidän kuukausituloitaan, verojen jälkeen keskimäärin 2 500 euroa, jää kulutuksen

jälkeen varallisuutta sijoitettavaksi ja pääomatulojen hankkimiseksi ja/tai eläkevuosiksi. Monille heistä metsä näyttää olevan yksi parhaista 'pahan päivän' varallisuuksista.

Kotitalouden nettotulot, euroa/v	Osuus ostajista, %	
	Etelä-Suomi	Pohjois-Suomi
alle 10 000	7	2
10 001–20 000	12	7
20 001–40 000	36	37
40 001–60 000	20	29
60 001–100 000	14	18
yli 100 000	11	7
Yhteensä	100	100

Tarjonta on niukkaa

Metsätiloja tulee vähän markkinoille vapaasti ostettaviksi, viime vuosina vajaan 3 000 yli kahden hehtaarin metsätilaa. Hieman yli puolet niistä on koko kiinteistön ja alle puolet määröosan kaupoja. Valtaosa myyjistä on yksityisiä metsänomistajia. Tilojen keskipinta-ala on ollut 20 hehtaaria ja vuonna 2007 maksettu keskiarvohinta hehtaarilta oli 2 500 euroa. Vuosittain omistajaa vaihtaa siis noin 60 000 hehtaaria.

Vuosien 2006–2007 kokonaisten metsätilojen kaupat jakautuivat seuraavasti pinta-alaluokkiin.

Pinta-alaluokka, ha	Etelä-Suomi		Pohjois-Suomi	
	kpl	%	kpl	%
alle 10	941	46	171	29
10–50	992	49	296	51
50–100	78	4	80	14
yli 100	18	1	37	6
Yhteensä	2 029	100	584	100

Markkinoita luonnehti suurten metsälökauppojen vähäisyys. Maan eteläpuoliskossa kahden vuoden aikana vain 18 koko kiinteistön (ei määrälöjää) metsätilakaupassa pinta-ala oli yli sata

hehtaaria. Pohjois-Suomessa suuria tiloja myytiin kaksinkertainen määrä. Pinta-alaltaan suurille kaupoille on tyypillistä, että niihin sisältyy usein suurehkoja suoalueita, maaperä on keskimääräistä karumpaa ja metsät ovat taimikkovaltaista. Ne kaikki ovat hintaa alentavia tekijöitä. Toisaalta suuresta pinta-alasta on hyötyä, koska koneellisissa töissä yksikkökustannukset alenevat pinta-alan kasvaessa, ja suurista leimikoista on mahdollista neuvotella erilaisia hintalisiä.

Suurin vuosien 2006–2007 metsätilakauppa oli 905 hehtaaria Pudasjärvellä, Pohjois-Pohjanmaalla. Kohde oli suovaltainen ja satelliittikuvalta tehdyn puustotilavuuden arvio oli 36 m³/ha. Pinta-alaltaan suurten ja erityisen puustoisten ja arvokkaiden metsäomaisuuksien tarjonta on hyvin harvinaista. Jos niitä tulisi myyntiin, ilmeisesti osa varakkaimmista suomalaisista olisi niistä kiinnostunut.

Asiantuntija- ja välityspalvelut keskittyneet metsänhoitoyhdistyksiin

Metsätilakaupan asiantuntijapalvelut näyttävät keskittyvän metsänhoitoyhdistyksille ja niiden muodostamille metsätiloja välittäville yhtiöille. Ne toimivat yhteistyössä keskenään ja maakunnittain ja laativat tilakohtaisia arvioita ja välittävät kohteita.

Maan eteläosassa runsaalla 60 prosentilla ja pohjoisessa 50 prosentilla ostajista oli käytössään kiinteistöarviolausunto päättäessään kaupasta. Lausuntoja käytettiin lähes yhtä yleisesti myös vuonna 1995. Lausunnon oli laatinut yli 50 prosentissa etelän kauppia ja vajaan 40 prosentissa pohjoisen kauppia metsänhoitoyhdistys tai metsätilojen kiinteistövälitykseen erikoistunut yhtiö. Muiden tahojen osuus arvioinneista ja kiinteistökaupan välityksestä oli vähäinen. Koska valtaosa ostajista on jo ennestään metsänomistajia, monella heistä on omaa kokemusta, tietoa ja taitoa kaupanteossa.

Lähde:

Hannellius, S. 1997. Metsäsijoittajan muotokuva. Metsätilojen markkinat kiinteistökaupan vapautuessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 673. 55 s.

Ennusteiden osuvuus 1994–2007

Metsäsektorin suhdannekatsauksissa esitettävät ennusteet vastaavat Metlan suhdanne-ennusteryhmän tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä perustuen maailmantalouden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoista. Ennusteet ovat siten taustaoletuksille ehdollisia odotusarvoja, ja ennustevirheet johtuvat muun muassa kansainvälisten talouskasvuennusteiden virheistä. Lisäksi ennustevirheisiin vaikuttavat virheet talouspolitiikan päätöksentekijöiden käyttäytymisen arvioinnissa, virheet käytössä olleissa tilastoissa ja niiden ennakkotiedoissa, talouden rakennemuutokset ja satunnaisvaihtelu.

Seuraavassa tarkastellaan suhdannekatsauksen piste-ennusteiden toteutumista viimeisen 14 vuoden aikana (1994–2007). Kunkin vuoden ennuste on tehty edeltävän vuoden syksyllä sen tiedon perusteella, mikä on ollut käytettävissä syys–lokakuun vaihteessa.

Taulukossa on esitetty kaksi vertailulukua. *Ennustevirheen itseisarvon mediaani* kuvaa virheen suuruutta keskimäärin vuosina 1994–2007. *Ennustevirheen mediaani* kertoo ennusteen mahdollisesta systemaattisesta harhasta. Jos ennuste on vaihdellut satunnaisesti toteutuneen arvon molemmin puolin, virheen mediaanin pitäisi olla lähellä nollaa. Tällöin ennuste olisi systemaattisesti harhaton. Suhdannekatsauksessa raakapuun kantohinnat ja markkinahakkuut on useimmiten ennustettu parhaiten. Sen sijaan metsäteollisuustuotteita koskevissa ennusteissa virheet ovat olleet suurempia. Vientimarkkinoiden taloussuhdanteet ja kilpailutilanteen muutokset heijastuvat paperi- ja saha-teollisuuden vientiin, tuotantoon ja hintoihin voimakkaammin kuin kotimaan raakapuumarkkinoille.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet keskimäärin 1994–2007, %

Muuttuja	Ennustevirheen itseisarvon mediaani	Ennustevirheen mediaani
1. Sahatavaran tuotannon määrä	7,9	-4,5
2. Paperin tuotannon määrä	4,8	2,0
3. Sahatavaran viennin määrä	7,3	0,8
4. Sahatavaran viennin yksikköhinta	6,3	0,1
5. Paperin viennin määrä	4,9	0,9
6. Paperin viennin yksikköhinta	5,4	5,4
7. Kuusitukin kantohinta	4,0	-3,8
8. Mäntytukin kantohinta	3,0	-1,3
9. Kuusikuidun kantohinta	3,2	0,3
10. Mäntykuidun kantohinta	3,5	2,3
11. Markkinahakkuut	3,4	0,3